

<p>P R O Ž E K T O R S Nr. 1 (2019)</p> <p>Projector Projecteur Прожектор Proyector Søkelys</p>	<p>TSF studentu tulkojumu un radošās rakstniecības žurnāls</p> <p>Iznāk reizi gadā.</p> <p>Adrese: 101a, Inženieru iela, Ventspils LV 3601, e-pasts: tsf@venta.lv Elektroniskā versija: www@venta.lv</p> <p>Redaktori: <i>Dens Dimiņš, Aija Sīle, Astra Skrābāne, Jānis Veckrācis</i></p> <p>Autori: <i>Agate Freiberga, Aksels Supe, Anna Nikola Balode, Annija Jansone, Dinija Želve, Elīza Liekna, Emīls Putāns, Gita Ercika, Gita Orska, Ieva Treulande, Jolanta Dudone, Krista Jakubenoka, Kristīne Štrausa, Laura Pavloviča, Laura Rasa, Linda Kulmane, Linda Ozola-Ozoliņa, Līva Landmane, Rasa Kaiva Tērmāne, Samanta Ērgle, Sonora Bogdanova, Ulla Sofija Prikule, Veronika Mikuļiča, Vinsenta Šleitere, Zane Stūre</i></p>	
--	---	--

Ievads

Sveicam jūs ar Ventspils Augstskolas (VeA) studentu tulkojumu un radošās rakstniecības žurnāla “Prožektors” 1. numuru! Žurnālā apkopoti VeA studentu darbi. Tas iecerēts kā platforma radošām izpausmēm – studenti praktizē tulkošanu vai raksta – un arī kā mācību laukums, jo “Prožektora” veidošanas process dod iespēju saņemt komentārus no draugiem, grupas biedriem, pasniedzējiem un citiem interesentiem. Teksti ir publicēti latviski, angļiski, spāniski, portugāļiski, franciski un norvēģiski, bet nākotnē šīm valodām varētu piepulcēties arī citas.

Šī žurnāla ideja ir *uzģenerēt* īsu, bet interesantu lasāmvielu, iepazīstināt citus ar tekstiem, kas to tulkojumu autoriem patīk, ir nozīmīgi, uzrunā, iedvesmo, kuros ir izdevies *iebraukt*. Lielākoties tie ir šī un pērnā gada literārās tulkošanas un radošās rakstniecības kursa studentu tulkojumi. Bet ir arī citi teksti: pašu sacerētas esejas, pārdomas par valodu un tulkošanas teoriju, literāri darbi.

Autori un redaktori būs pateicīgi par atsauksmēm un komentāriem. Aicinām arī pieteikties studentus no visas VeA ar publikāciju iecerēm nākamajam numuram.

Nākotnē “Prožektora” stars varētu apgaismot aizvien plašākus tekstu laukus. “Prožektors” ne tikai apgaismo, bet arī projicē, piedāvā citiem savas idejas un redzējumus. Arī meklējumus. Viens no prožektora sinonīmiem angļiski ir *searlight*. Projicēt nozīmē arī ‘mest uz priekšu’, lūkoties nākotnē. Ceram, ka “Prožektora” apgaisme būs jaudīga un iedvesmojoša! *Enjoy reading our “Projector”!*

Saturs TULKOJUMI

Atdzeja

Fernāns Verhezens (Fernand Verhesen Refaire l'espace) Atdzejojušas Laura Rasa un Annija Jansone

Fernandu Pessoa (Fernando Pessoa Não sei quantas almas tenho) Atdzejojusi Linda Kulmane

*Pablo Neruda (Pablo Neruda Piedras antárticas) Atdzejojusi Ulla Sofija Prikule
Meija Andželu (Maya Angelou Still I Rise, Woman Work) Atdzejojis Emīls Putāns
Arne Gārborgs (Arne Garborg Elsk) Atdzejojusi Vinsenta Šleitere*

Prozas tulkojumi

Alise Manro (Alice Munro Haven) Tulkojusi Linda Ozola-Ozoliņa

Markuss Zusaks (Markus Zusak The Book Thief) Tulkojušas Anna Nikola Balode un Annija Jansone

Lena Dunhama (Lena Dunham Not that kind of girl Igor) Tulkojusi Gita Orska

Jānis Ezeriņš (Jānis Ezeriņš The new law) Tulkojusi Jolanta Dudone

Dž. D. Selindžers (J.D. Salinger The Girl I knew) Tulkojusi Zane Stūre

Šērlija Džeksone (Shirley Jackson The Lottery) Tulkojusi Agate Freiberga

Dramaturģijas tulkojumi

Donna Hoke (Donna Hoke Flowers in the Desert) Tulkojusi Gita Ercika

RADOŠI DARBI

Jauniešu raibā dzīve kojās

Jauniešu ikdienu dienesta viesnīcā Gita Ercika un Dinija Želve

*Mīlestības dzirksteles sen izdzisušas, mūs vieno kopīgais īpašums Veronika Mikuļiča,
Krista Jakubenoka un Samanta Ērgle*

Suns Rasa Kaiva Tērmāne

Zeme esam mēs Aksels Supe un Linda Ozola-Ozoliņa

ESEJAS UN PĀRDOMAS

Valodas lietojums Andras Manfeldes romānā Virsnieku sievas Elīza Liekna

*Simboli un ekspresīvi valodas līdzekļi tēlu raksturojumā Andras Manfeldes romānā
„Virsnieku sievas” Ieva Treulande*

*Kāpēc pareizs komatu lietojums jauniešiem ir fundamentāla problēma? Sonora
Bogdanova*

Vai latviešu valodai jābūt vienīgajai valsts valodai? Kristīne Štrausa

Lingvistiskā pieklājība jeb kā nepazaudēt cilvēcību Laura Pavloviča

Latviešu valodas nākotnes perspektīva Līva Landmane

TULKOJUMI

Atdzeja

<i>Fernāns Verhezens</i>	<i>Fernāns Verhezens</i>	<i>Fernand Verhesen</i>
Radīt vietu no jauna visapkārt šim viduspunktam Būt vietai bez robežām redzamām asinīm Izstiept rokas cauri zālē atrast ceļu visgludāko Katrs rīts sākas ar klusumu Viens vienīgs avots valda pār visiem vārdiem Kas esi tu kas esmu es izņemot seju kura mūs vieno Tu knapi atmstiegies un aizdzen kļiedzienu Jau gaisma apmirdz šo salu joprojām trīsuļojot vējā	Jau atkal veidot visumu ap šo asi Būt telpai bez sienām asiņu caurredzamai Izstiept rokas zālē rast ceļu visgludāko Katrs rīts paver klusumu Viens avots valda pār visu runu Kas esi tu un kas esmu es Kā tikai seja, kurā mēs saplūstam Tu tikai mosties kļiedējot kļiedzienu Gaisma padara aklu šo salu vēl joprojām klusu trīsot vējā	Refaire l'espace autour de ce centre Etre un lieu sans parois sang visible Etendre les mains sur l'herbe définir le chemin le plus lisse Chaque matin s'ouvre le silence une seule source régit toute parole Qui es-tu qui suis-je hormis ce visage qui nous unit Tu t'éveilles à peine et chasses un cri Déjà la lumière éblouit cette île encore tremblante sous le vent
<i>Atdzejojusi Laura Rasa</i>	<i>Atdzejojusi Annija Jansone</i>	

Fernandu Pessoa

Es nezinu, cik dvēseļu man ir.
Katru brīdī esmu cits.
Vienmēr esmu kā svešinieks.
Es nekad neesmu redzējis vai atradis sevi.
No visa tā es esmu tikai dvēsele.
Tas, kuram ir dvēseles, nav miera.
Tas, kurš redz, ir tikai tas, ko viņš redz.
Tas, kurš uzskata, ka nav tas, kas ir.

Esot uzmanīgs pret to, kas es esmu un ko redzu,
Es kļūstu par viņiem un pārtraucu būt es.
Katrs no maniēm sapņiem un katra no manām vēlmēm
Pieder viņiem, nevis man.
Es esmu paša ainava.
Es vēroju paša ceļojumu –
Dažāds, kustīgs un vientuļš.
Es nezinu, kur es esmu.

Tāpēc kā svešinieks es lasīju
Savu esamību, it kā tā būtu grāmata.
Nezinot, kas notiks tālāk,
Un aizmirstot to, kas ir pagājis,
Es savā lasījumā atzīmēju to,
Ko domāju, ka jutu.

Pārlasot, es brīnos: „Vai tas biju es?”
To zina Dievs, jo viņš to uzrakstīja.

Atdzejojusi Linda Kulmane

Fernando Pessoa

Não sei quantas almas tenho.
Cada momento mudei.
Continuamente me estranho.
Nunca me vi nem achei.
De tanto ser, só tenho alma.
Quem tem alma não tem calma.
Quem vê é só o que vê.
Quem sente não é quem é.

Atento ao que sou e vejo,
Torno-me eles e não eu.
Cada meu sonho ou desejo,
É do que nasce, e não meu.
Sou minha própria paisagem,
Assisto à minha passagem,
Diverso, móbil e só.
Não sei sentir-me onde estou.

Por isso, alheio, vou lendo
Como páginas, meu ser.
O que segue não prevendo,
O que passou a esquecer.
Noto à margem do que li
O que julguei que senti.
Releio e digo, «Fui eu?»
Deus sabe, porque o escreveu.

Pablo Neruda

ANTARKTIKAS AKMEŅI

Tur itin viss izbeidzas
un neizbeidzas:
tur itin viss iesākas:
tur upes lediem saka ardievas,
bet gais ar sniega pārslām vienojas,
tur ielu nav, ne zirgu,
vien vientulīgas būves
ir izveidojis akmens.
Pilī nerod sev māju
pat zudušas dvēseles,
kas sala un tā vēju
pārbaidījušās:
viena tur pasaules vientulība,
tādēļ akmens pārtapa
par mūziku,
tas izslēja savu slaiķu augumu

Pablo Neruda

PIEDRAS ANTÁRTICAS

Allí termina todo
y no termina:
allí comienza todo:
se despiden los ríos en el hielo,
el aire se ha casado con la nieve,
no hay calles ni caballos
y el único edificio
lo construyó la piedra.
Nadie habita el castillo
ni las almas perdidas
que frío y viento frío
amedrentaron:
es sola allí la soledad del mundo,
y por eso la piedra
se hizo música,
elevó sus delgadas estaturas,

<p>un cēlās stāvus, lai kliegtu vai dziedātu, bet palika klusējam. Vienīgi vējš, pātaga, svelpj no Dienvidpola, vienīgi baltais tukšums, putna dziedājums, kas vēstī par lietu, pārlido pār vientulības pili. <i>Atdzejojusi Ulla Sofija Prikule</i></p>	<p>se levantó para gritar o cantar, pero se quedó muda. Sólo el viento, el látigo del Polo Sur que silba, sólo el vacío blanco y un sonido de pájaro de lluvia sobre el castillo de la soledad.</p>
--	---

Meija Andželu

Vienalga es celšos

Tu vari atstāt mani vēsturei
Savos rūgtos, sapītos melos,
Tu vari samīt mani dubļos
Bet vienalga kā putekļi es celšos.

Vai mana bezkaunība tevi ir skārusi?
Kas par īgnumu tavā sejā?
Jo es slāju kā veiksmīga zeltrace
Lēkādama brīvā vaļā.

Kā Mēness un Saule,
Atkārti ierasto deju,
Kā cerības, kas traucas ar vējiem,
Vienalga, es celšos.

Gribi redzēt mani ciešam?
Noliektu galvu, nodurtām acīm?
Pleciem noslīgušiem kā asaru lāses,
Nomocītu manu dvēseles gaudu?

Vai mana augstprātība tevi aizvainojusi?
Neķer tik ļoti pie sirds
Jo es smejos kā veiksmīniece
Rokot guvumu ārā aiz loga.

Vari apšaudīt mani ar vārdiem,
Vari sagraizīt mani ar skatienu,
Vari nogalēt mani ar naidu,
Bet kā gaiss es atkal celšos.

Vai mans jutekliskums tevi nomāc?
Vai tas tev kāds pārsteigums
Ka es dejoju kā nokārusies dimantiem
No galvas līdz kājām?

Prom no vēsturē uzliktajām važām
Es celšos
Prom no pagātnes, kura atgādina vien sāpes
Es celšos
Esmu melns okeāns – nemierīgs un bezgalīgs,

Viļņojos, plosos ar paceltu galvu.

Aiz sevis atstājot šausmu un baiļu naktis
Es celšos
Rītausmas gaismā viss kļūst skaidrāks
Es celšos
Līdzī sev ņemu senču likteņus,
Es esmu verga sapnis un cerība.
Es celšos
Es celšos
Es celšos.

Atdzejojis Emīls Putāns

Maya Angelou

Still I Rise

You may write me down in history
With your bitter, twisted lies,
You may trod me in the very dirt
But still, like dust, I'll rise.

Does my sassiness upset you?
Why are you beset with gloom?
'Cause I walk like I've got oil wells
Pumping in my living room.

Just like moons and like suns,
With the certainty of tides,
Just like hopes springing high,
Still I'll rise.

Did you want to see me broken?
Bowed head and lowered eyes?
Shoulders falling down like teardrops,
Weakened by my soulful cries?

Does my haughtiness offend you?
Don't you take it awful hard
'Cause I laugh like I've got gold mines
Diggin' in my own backyard.

You may shoot me with your words,
You may cut me with your eyes,
You may kill me with your hatefulness,
But still, like air, I'll rise.

Does my sexiness upset you?
Does it come as a surprise
That I dance like I've got diamonds
At the meeting of my thighs?

Out of the huts of history's shame
I rise
Up from a past that's rooted in pain
I rise
I'm a black ocean, leaping and wide,
Welling and swelling I bear in the tide.

Leaving behind nights of terror and fear
I rise
Into a daybreak that's wondrously clear
I rise
Bringing the gifts that my ancestors gave,
I am the dream and the hope of the slave.
I rise
I rise
I rise.

Meija Andželu

Sievietes nasta

Man ir bērni, kurus aprūpēt
Drēbes, kuras salāpīt
Grīda, kuru uzmažgāt
Pārtika, kuru sarūpēt

Un vista, kura jāuzcep
Bērns, kurš jānomazgā
Man jāpabaro saime
Dārzs, kuru apsēt

Man ir drēbes, kuras izžāvēt
Mazuļi, kurus apģērbt
Konservs, kuru atvērt
Un šī būda, kuru satīrīt

Jāapkopj slimie
Un jāievāc vilna

Sildi mani, saules stariņ
Atveldzē mani, lietutiņ
Līsti maigi kā rasas pile
Un atvēsini manas nogurušas acis

Vētra, aizpūt mani tālu prom
Ar visstiprāko brāzmu
Ļauj man pacelties debesīs
Līdz atkal atgūšos

Krītiēt maigi, sniegpārslīņas
Aplājiet mani visu ar baltiem
Ledus stindzinošiem skūpstiem
Šonakt es gribu atpūsties.

Saule, lietus skaidra debess,

Kalns, okeāni, lapa un akmens
Mirdzoša zvaigzne, mēness blāvs
Jūs visus es saucu par savējiem.

Atdzejojis Emīls Putāns

Maya Angelou

Woman Work

I've got the children to tend
The clothes to mend
The floor to mop
The food to shop

Then the chicken to fry
The baby to dry
I got company to feed
The garden to weed

I've got shirts to press
The tots to dress
The can to be cut
I gotta clean up this hut

Then see about the sick
And the cotton to pick.

Shine on me, sunshine
Rain on me, rain
Fall softly, dewdrops
And cool my brow again.

Storm, blow me from here
With your fiercest wind
Let me float across the sky
'Til I can rest again.

Fall gently, snowflakes
Cover me with white
Cold icy kisses and
Let me rest tonight.

Sun, rain, curving sky
Mountain, oceans, leaf and stone
Star shine, moon glow
You're all that I can call my own.

Ārne Gārborgs

Mīla

Tas dullais puisis manu putna sirdi tvēris,
būriša durtiņas ciet nu ir vēris;

tas dullais puisis, viņš iet, kur tam tīk,
jo zina – putnam pēc viņa tik sīkt.

Ak, ņemtu mani rokās tu savās,
tērptu mani ciešās tu skavās!
Ak, turētu mani tik tuvu sev, tuvu,
ka dvēsele mana vien paceltu buru.

Ja zinātu es mošķu un raganu vārdus burvju,
mistu tik tevī, kur nav man ciet durvju;
par daļu no tevis es kļūtu,
un tā vienmēr ar to dullo puisī es būtu.

Ak, tu, kas sirdī manā vēl dien,
sāpīgos valgos mani vien sien;
pat mazākā kustība, elpa ikdienu
čukst man maigi tavu vārdu aizvienu.

Saule pie debesīm zilām tik spīd,
domās manās tu vienīgais, kas vīd.
Diena gaist, un krēsla ņem dūšu:
vai ticēt, ka šonakt viņa domās es būšu?

No norvēģu valodas atdzejojusi Vinsenta Šleitere

Arne Garborg

Elsk

Den galne guten min hug hev dāra;
eg fangen sit som ein fugl i snāra;
den galne guten, han gjeng so baus;
han veit, at fuglen vil aldri laus.

Å gjev du batt meg med bast og bende;
å gjev du batt meg, so bandi brende!
Å gjev du drog meg so fast til deg,
at heile verdi kom burt for meg!

Ja kund' eg trolla og kund' eg hekxa,
eg vilde inn i den guten veksa,
eg vilde veksa meg i deg inn
og vera berre hos guten min.

Å du, som bur meg i hjarta inne,
du magti fekk yver alt mit minne;
kvart vesle hugsviv som framum dreg,
det berre kviskrar um deg, um deg.

Um soli lyser på himlen blanke,
no ser ho deg, det er all min tanke.
Um dagen dovnar og skoming fell:
skal tru han tenkjer på meg i kveld?

Prozas tulkojumi

Alise Manro

Patvērums

Tas viss notika septiņdesmitajos, taču tajā un citās tikpat mazās pilsētiņās septiņdesmitie nebija tādi, kādus tos iztēlojamies tagad, vai tādi, kādus tos piedzīvoju Vankūverā. Puišu mati bija garāki nekā ierasts, bet tie nebija atsviesti atpakaļ un nerādīja pārāk atbrīvotu vai nevērīgu iespaidu.

Mans tēvocis iesāka sarunu, ķircinot mani par galda lūgšanu. Par to, ka to neskaitu. Kad dzīvoju ar viņu un tanti, man bija trīspadsmit. Tas bija gads, kuru mani vecāki pavadīja Āfrikā. Ne reizi savā mūžā vēl nebiju ēdiena priekšā noliekusi galvu.

“Svētī, Kungs, mūs un šīs dāvanas, ko no Tavas devības saņemam,” teica tēvocis Džespers, kamēr turēju dakšīņu augstu gaisā un atturējos košļāt gaļu un kartupeļus, kuri jau atradās man mutē.

“Pārsteigta?” viņš jautāja pēc “Dieva vārdā. Āmen”. Viņš vēlējās zināt, vai mani vecāki skaitīja citu lūgšanu – varbūt maltītes beigās.

“Viņi neskaita neko,” es viņam atbildēju.

“Vai tiešām?” viņš jautāja. Šie vārdi tika pasniegti ar samākslotu izbrīnu. “Ko tu neteiksi? Cilvēki, kuri pirms maltītes neskaita lūgšanu tam Kungam, bet dodas uz pašu Āfriku, lai palīdzētu pagāniem – iedomājies tik!”

Ganā, kur mani vecāki strādāja skolā, viņi ne ar kādiem pagāniem vēl nebija sastapušies, man šķiet. Mulsinošā kārtā kristietība plauka tiem visapkārt, pat uz izkārtņem autobusu aizmugurēs.

“Mani vecāki ir unitārieši,” es nezin kādēļ teicu, sevi nepieskaitot.

Tēvocis Džespers noraidoši nogrozīja galvu un teica, lai paskaidroju šo vārdu. Vai tad viņi netic Mozus Dievam? Arī ne Ābrahāma Dievam? Tad jau viņi, visticamāk, ir ebreji, ne? Nu musulmaņi taču viņi nav?

“Pārsvarā jau katram ir sava izpratne par Dievu,” es teicu, iespējams, pārliecinošāk, nekā viņš bija gaidījis. Divi no maniem brāļiem mācījās koledžā un neizskatījās, ka viņi taisītos kļūt par unitāriešiem, tādēļ biju jau pieradusi pie dedzīgām reliģiskām, kā arī ateistiskām diskusijām pie pusdienu galda.

“Bet viņi ir pārliecināti, ka jādara labi darbi un jādzīvo kārtīgi,” es piebildu.

Kļūda. Tēvoča sejā ne vien parādījās skeptiska izteiksme – piepaceltas uzacis un apbrīnas pilns galvas mājiens –, bet izskanējušie vārdi arī man pašai izklausījās sveši, pat uzpūtīgi un nepārliecinoši.

Es nepiekritu tam, ka vecāki dodas uz Āfriku. Es patiešām iebilstu tantes un tēvoča apgalvojumam, ka esmu pamesta. Iespējams, saviem ilgi cietušajiem vecākiem pat esmu teikusi, ka viņu labie darbi ir pilnīgs sviests. Mājās mēs drīkstējām izteikties, kā vien patīk, taču man nenāk prātā, ka vecāki paši kādreiz būtu runājuši par “labajiem darbiem” vai “laba darišanu.”

Uz kādu mirkli tēvocis bija gandarīts. Viņš teica, ka jābeidz runāt par šo tēmu, jo pulksten vienos viņam jābūt atpakaļ privātpraksē un jādara pašam savi labie darbi.

Laikam tajā brīdī tante paņēma savu dakšīņu un sāka ēst. Viņa nogaidīja, līdz spuras būs nolaidušās. Iespējams, tas bija tikai ieradums, nevis satraukums par manu nepieklājību. Viņa nebija pieradusi iesaistīties, kamēr tēvocis nav pateicis visu sakāmo. Pat tad, ja uzrunāju tanti personīgi, viņa nogaidīja, uzlūkodama tēvoci, lai noskaidrotu, vai tas nevēlētos atbildēt viņas vietā. Lai ko arī tante sacītu, tas vienmēr skanēja līksmi. Tante smaidīja ikreiz, kad juta, ka ir piemērots brīdis to darīt, tādēļ grūti bija iztēloties viņu nomāktu. Grūti arī domāt par viņu kā manas mātes māsu, jo tante izskatījās daudz jaunāka, svaigāka un kārtīgāka un bija aizrāvusies ar starojošu smaidu dāvāšanu.

Mana māte vienmēr prata pārliecināt tēvu, ja vien viņai bija kas svarīgs sakāms, un bieži vien tā arī bija. Mani brāļi, arī tas, kurš apsvēra iespēju kļūt par musulmani tādēļ vien, lai varētu sievietes fiziski sodīt, vienmēr klausījās viņā kā vienlīdz pilnvarotā personā.

“Dounas dzīve tiek ziedota viņas vīram,” mana māte mēdza sacīt, cenšoties izklausīties neitrāla. Vai pat vēl sausāk: “Viņas dzīve grozās ap to vīrieti.”

Tas bija kas mirklī pasacīts, bet ne vienmēr domāts kā noniecināšana. Nekad iepriekš nebiju redzējusi sievieti, kura liktos tik patiesa kā mana tante Douna.

Protams, viss būtu gluži citādi, ja viņiem būtu bērni, mana māte teica.

Iedomājies. Bērni. Maisīdamies tēvocim Džesperam pa kājām, činkstēdami pēc kripatiņas mātes uzmanības. Apslimuši, saīguši, māju pārvērtuši bardakā, pieprasīdami ēdienu, kurš tēvocim negaršo.

Neiespējami. Māja piederēja viņam, ēdienkartes izvēle – viņam, tāpat kā radio un televīzijas programmas. Pat tad, ja viņš atradās savā praksē blakus durvīs vai izsaukumā, visam vienmēr bija jābūt gatavībā un jāgaida viņa apstiprinājums.

Es pamazām sāku aptvert, ka tāds režīms var būt pat diezgan pieņemams. Spožās sudraba karotes un dakšas, tumšās, spodrinātās grīdas, ērtie linu palagi – visu šo saimniecības dievbijību vadīja mana tante, bet pildīja istabene Bērnisa, kura gatavoja no ēdienu paliekām, gludināja trauku dvieļus. Visi citi pilsētas ārsti savu veļu sūtīja uz ķīniešu veļas mazgātavu, bet Bērnisa un pati Dounas tante mūsējo karināja uz veļas auklas. Saulē izbalējuši, vējā izvēdinājušies palagi un pārsēji, perfekti un svaigi smaržojoši. Mans tēvocis uzskatīja, ka šķībacainie pārcenšas ar iestīvināšanu.

“Ķīnieši,” maigā, ķircinošā balsī sacīja mana tante – tā, it kā viņai būtu jāatvainojas gan mana tēvoča, gan veļas mazgātāja priekšā.

“Šķībacainie,” tēvocis satrakojies teica.

Bērnisa bija vienīgā, kura tā varēja teikt, un pat diezgan brīvi.

Pamazām es kļuvu mazāk uzticama savai ģimenei ar tās inteligēnto nopietnību un materiālo nekārtību. Lai šo miera ostu uzturētu kārtībā, tas, protams, tas prasīja visu sievietes enerģiju. Nevarētu ne rakstīt unitāriešu manifestus, ne skraidīt uz Āfriku. (Vispirms es teicu: “Mani vecāki devās uz Āfriku strādāt,” katru reizi, kad šajā mājā kāds ierunājās par to, ka viņi aizbēguši. Vēlāk jau man pieriebās to labot.)

Patvērums bija īstais vārds. “Sievietes svarīgākais pienākums ir radīt patvērumu savam vīrietim.”

Vai tante Douna tā tiešām teica? Nedomāju gan. Viņa vairījās no apgalvojumiem. Iespējams, ka izlasīju to kādā no mājā atrastajiem žurnāliem par mājsaimniecību. Tādiem, no kuriem manai mātei gribētos vemt.

Vispirms es izpētīju pilsētu. Dziļi garāžā atradu vecu, lielu velosipēdu un, pat nedomājot lūgt atļauju, izstūmu to ārā, lai pabraukātos. Braucot no kalna lejā pa nesen nograntēto ceļu virs ostas, es zaudēju kontroli. Viens no maniem ceļgaliem bija stipri nobrāzts, un man nācās doties pie tēvoča uz privātpaksi, kas savienota ar māju. Ar ievainojumu viņš tika galā prasmīgi. Viņš bija pilnīgi iegrimis darbā, lietišķs un ar gluži bezpersonisku maigumu. Bez jokiem. Viņš teica, ka nespēj atcerēties, no kurienes tas velosipēds vispār uzradies. Tas esot vecs un nedrošs nezvērs, un, ja es tiešām vēloties braukāt, viņš padomāšot par jauna, atbilstoša velosipēda iegādi. Kad biju labāk iepazinusies ar jauno skolu un noteikumiem par to, ko meitenes darīja pēc tam, kad bija sasniegušas pusaudžu gadus, es sapratu, ka riteņbraukšana nebija pat apspriežama, un ar to man nekas nesanāca. Brīnumainā kārtā tēvocis neuzsāka nevienu pašu sarunu par to, ko meitenēm būtu vai nebūtu pareizi darīt. Šķita, ka savos pienākumos viņš bija aizmirsis, ka esmu persona, kura jāsaved kārtībā daudzus jautājumus un kura jāpaskubina, it sevišķi jau pie pusdienu galda, lai atdarinātu savas tantes Dounas uzvedību.

“Un tu tur augšā uzbrauci viena pati?” viņa jautāja, kad uzzināja par notikušo. “Ko tu tur meklēji? Nav nozīmes, drīz jau ar kādu iedraudzēsies.”

Viņai bija taisnība abos gadījumos. Gan par to, ka iegūšu dažus jaunus draugus, gan to, ka tas ierobežos lietas, ar kurām es varētu nodarboties.

Tēvocis Džespers nebija vienkārši ārsts, viņš bija ārsts ar lielo burtu – viņa ietekmē tika uzbūvēta pilsētas slimnīca, tomēr viņš bija pret to, ka slimnīcu nosauktu viņa vārdā. Tēvocis bija audzis trūkumā, bet viņš bija atjautīgs un strādāja par skolotāju, līdz varēja atļauties medicīnisko izglītību. Viņš tika pieņēmis dzemdības un cauri

sniegpuņiem braucis operēt apendiksus lauku māju virtuvēs. Tādas lietas notika pat piecdesmitajos un sešdesmitajos. Un vienmēr ticējis, ka nekad nedrīkst padoties, uzņemoties ārstēt asins saindēšanās un pneimonijas un palīdzot pacientiem izķepuroties pat tad, kad par jaunām zālēm nekas nav dzirdēts.

Tomēr savā kabinetā viņš likās bezrūpīgāks, salīdzinot ar to, kāds bija mājās. Tā, it kā mājās visu nemitīgi vajadzētu uzraudzīt, bet kabinetā pārlūkošana nebūtu nepieciešama, lai gan varētu likties, ka jābūt tieši pretēji. Medmāsa, kura tur strādāja, pat neizturējās pret viņu ar kādu īpašu cieņu – ar tanti Donnu viņu pat salīdzināt nevarēja. Viņa pabāza galvu pa kabineta durvīm, kurā tēvocis ārstēja manu nobrāzumu, un teica, ka dosies mājās agrāk.

“Jums būs jāatbild uz telefona zvaniem, doktor Kasel. Atceraties, es jums teicu?”

“Mmm– hmm,” viņš atbildēja.

Protams, viņa bija veca, varbūt pāri piecdesmit, un sievietēm tādā vecumā var būt ieradums kļūt valdonīgām.

Bet es nespēju iedomāties, ka tante Douna kādreiz tā darītu. Viņa likās nemainīgi rožaina un bikla kā jaunībā. Manas viesošānās sākumā, kad man likās, ka varu klejot jebkur, es biju iegājusi savas tantes un tēvoča guļamistabā, lai apskatītu viņas bildi uz tēvoča naktsгалdiņa. Maigās sejas līnijas un tumšie, viļņainie mati tantei piemita joprojām. Bet matus apslēpa sarkana, nepiemērota cepure, un viņai mugurā bija purpurkrāsas apmetnis. Kad nogāju lejā, jautāju tantei, kas tas par tērpu, un viņa atbildēja: “Kāds tērps? Ā, tas bija mans medmāsas studentes stils.”

“Tu biji medmāsa?”

“Ai, nē!” Viņa tā iesmējās, it kā būtu izskanējusi aplama nekaunība. “Es izstājos.”

“Vai tā tu iepazīnies ar tēvoci Džesperu?”

“Ai, nē. Viņš jau bija strādājis par ārstu vairākus gadus pirms iepazīnāties. Satiku viņu, kad man bija apendiksa plīsums. Es šeit ciemojos pie paziņas, precīzāk, pie paziņas ģimenes, un man palika ļoti slikti, bet nesapratu, kādēļ. Viņš noteica diagnozi un veica operāciju.” Šajā brīdī viņa piesarka vairāk nekā parasti un teica, ka varbūt man nevajadzētu iet iekšā guļamistabā, ja vien iepriekš neesmu palūgusi atļauju. Pat man bija skaidrs, ka tas nozīmēja – nekad.

“Vai tā paziņa šeit vēl dzīvo?”

“Nu, zini, kad apprecies, tad ar draugiem vairs nav tādas attiecības kā agrāk.”

Pa to laiku, kamēr uzokšerēju šos faktus, atklāju arī to, ka pavisam bez ģimenes jau tēvocis Džespers nav, kā man sākotnēji bija licies. Viņam bija māsa. Arī viņa bija veiksmīga, vismaz manā skatījumā. Tēvoča māsa bija mūziķe, vijolniece. Viņas vārds bija Mona. Vai arī tas bija vārds, ar kuru viņa bija pazīstama, lai gan viņas īstais, kristītais vārds bija Moda. Mona Kasela. Pirmo reizi par viņas eksistenci uzzināju, kad pilsētā bija nodzīvojusi aptuveni pusi no mācību gada. Kādu dienu, kad devos mājās no skolas, avīžu redakcijas logā ieraudzīju reklāmas plakātu koncertam, kurš pēc pāris nedēļām bija paredzēts rātsnamā. Trīs mūziķi no Toronto. Mona Kasela bija tā garā, gaišmatainā dāma ar vijoli. Kad nokļuvu mājās, pastāstīju tantei Dounai par sakritību ar vārdiem, un viņa teica: “Ā, jā. Tā ir tava tēvoča māsa.”

Tad viņa sacīja: “Šeit gan labāk to nepiemini.”

Pēc brīža viņa, šķiet, jutās spiesta pateikt vēl ko.

Nu saproti, tavs tēvocis neizjūt patiku pret tāda veida mūziku. Simfonisko mūziku.

Un vēl vairāk.

Viņa teica, ka māsa par tēvoci Džesperu ir pāris gadus vecāka un, kad viņi bija jauni, kaut kas esot atgadījies. Daži no radniekiem uzskatīja, ka meitene jāved prom un viņai jādod labākas iespējas, jo viņa tiešām bija muzikāla. Tātad viņa tika audzināta citādi, un brālim ar māsu nebija nekā kopīga, un tas arī bija viss, ko tante Douna zināja. Izņemot to, ka manam tēvocim nepatīktu, ka viņa man ir izstāstījusi pat tik daudz.

“Viņam nepatīk tāda veida mūzika?” es vaicāju. “Kāda veida mūzika viņam patīk?”

“Varētu teikt, ka tāda, kura ir vecmodīgāka, lai gan, pavisam noteikti, ne klasiskā.”

“Bīti?”

“Dievs žēlīgs!”

“Lorenss Velks arī ne?”

“Nav mūsu ziņā to apspriest, ne tā? Man nevajadzēja to uzsākt.”

Es ignorēju viņu.

“Un kas patīk tev?”

“Man pārsvarā patīk viss.”

“Gan jau ir kas tāds, kas tev patīk vairāk nekā viss pārējais.”

Viņa man dāvāja vienu no saviem mazajiem smaidiem, bet ne vairāk. Šie bija satrauktie smieklī, līdzīgi tiem, ar kuriem viņa jautāja tēvocim Džesperam, kā garšoja viņa vakariņas, tikai vairāk norūpējušies. Vērtējums gandrīz vienmēr bija atzinīgs, bet ar iebildumiem. Ir labi, bet nedaudz par pikantu vai nedaudz par bezgaršīgu. Iespējams, ka pārvārīts vai varbūt ne līdz galam izvārīts. Kolīdz viņš pateica: “Man negaršoja,” un atteicās paskaidrot sīkāk, smieklī izgausa viņas cieši savilktajās lūpās un varonīgajā paškontrolē.

Kas gan par vakariņām tās varēja būt? Gribētos domāt, ka ar kariju, bet varbūt tādēļ, ka manam tēvam negaršoja karijs, lai gan traci par to viņš netaisīja. Mans tēvocis piecēlās kājās un pagatavoja sev maizīti ar zemesriekstu sviestu, bet veids, kādā tas tika darīts, gan bija pietiekams, lai sāktos tracis. Lai ko arī tante Douna liktu galdā, tas netika domāts kā iepriekš plānota provokācija. Varbūt ēdiens bija nedaudz citāds nekā ierasts, varbūt žurnālā tas bija izskatījies labi. Un, cik atminos, tēvocis apēda visu vēl pirms sava sprieduma izteikšanas. Tātad viņš bija nevis izsalkuma mudināts, bet gan vajadzības skaidri un vareni paziņot, ka tādu maltīti neatzīst.

Tagad man ienāca prātā, ka, iespējams, todien slimnīcā kaut kas bija nogājis greizi, varbūt bija nomiris kāds, kuram nevajadzēja, iespējams, ka ar ēdienu tam nebija nekāda sakara. Bet nedomāju, ka tantei Dounai tas bija ienācis prātā, un pat, ja bija, tad savas aizdomas viņa neizrādīja. Tante visā vainoja sevi.

Tajā laikā tantei Dounai bija cita problēma. Problēma, kuru es spētu saprast tikai vēlāk. Sarežģījumi bija ar pāri, kas dzīvoja kaimiņos. Viņi bija ievākušies ap to pašu laiku, kad es. Viņš bija apgabala skolu inspektors, viņa – mūzikas skolotāja. Jaunie kaimiņi varēja būt vienā vecumā ar tanti Donnu, jaunāki par tēvoci Džesperu. Arī viņiem nebija bērnu, tas deva iespēju būt atvērtiem sabiedriskajai dzīvei. Un viņi atradās tajā posmā, kad jaunajā dzīvesvietā visas izredzes liekas gaišas un vieglas. Šajā noskaņojumā jaunie kaimiņi tanti Donnu un tēvoci Džesperu bija uzaicinājuši uz kādu dzērienu. Manu krustvecāku sabiedriskā dzīve bija tiešām ierobežota un kā tāda zināma arī visā pilsētā, tādēļ tante nebija radusi atteikt. Tā nu viņi viesojās, baudīja dzērienus un pļāpāja. Varu vien iztēloties, kā tēvocis Džespers gatavojās šim notikumam, bet tajā pašā laikā ļaunojās uz tanti par rupji pieļauto kļūdu, pieņemot ielūgumu.

Tagad viņa bija neizpratnē. Tante zināja – ja cilvēki tevi ielūdz ciemos un tu aizej, tad tiek sagaidīts, ka aicināsi viņus arī pie sevis. Dzērieni pret dzērieni, kafija pret kafiju. Maltīte nav nepieciešama. Bet, pat tad, kad tik maz bija jāizdara, viņa nezināja, kā tikt galā. Manam tēvocim ar kaimiņiem nebija problēmu – viņam vienkārši nepatika uzņemt viesus, lai vai kāds būtu viesošanās iemesls.

Jaunumi, kurus tantei paziņoja, bija kā iespējamais problēmas risinājums. Trio no Toronto, protams, Monu ieskaitot, plānoja uzstāties rātsnamā tikai vienu reizi. Sagadījās tā, ka tas bija tieši tas vakars, kuru tēvocis Džespers pavadīja ārpus mājas un atgriezās diezgan vēlu. Tas bija vakars, kurā notika apgabala ārstu ikgadējā kopsapulce un vakariņas, nevis bankets – sievas nebija aicinātas.

Kaimiņi plānoja apmeklēt koncertu. Viņiem tas būtu bijis jādara, ņemot vērā viņas nodarbošanos. Bet viņi vienojās, ka piekāps uz kafiju un uzkodām, tiklīdz koncerts būs beidzies. Un lai iepazītos – te nu mana tante bija pārcentusies – lai iepazītos ar trio dalībniekiem, kuri arī gatavojās iegriezties uz dažām minūtēm.

Nezinu, cik daudz tante bija kaimiņiem atklājusi par attiecībām ar Monu Kaselu. Ja bija to darījusi apzināti, tad viss kārtībā. Veselā saprāta tantei bija vairāk kā pietiekami, vismaz pārsvarā. Esmu pārlicināta, ka viņa paskaidroja, kādēļ doktors tajā vakarā nevarēja ierasties, bet tante nekad neaizietu tik tālu, lai teiktu pārējiem, ka šī tikšanās no tēvoča jātur noslēpumā.

Tulkojusi Linda Ozola-Ozoliņa

Alice Munro

Haven

All this happened in the seventies, though in that town and other small towns like it the seventies were not as we picture them now, or as I had known them even in Vancouver. The boys' hair was longer than it had been, but not straggling down their backs, and there didn't seem to be an unusual amount of liberation or defiance in the air.

My uncle started off by teasing me about grace. About not saying grace. I was thirteen years old, living with him and my aunt for the year that my parents were in Africa. I had never bowed my head over a plate of food in my life.

"Lord bless this food to our use and us to thy service," Uncle Jasper said, while I held my fork in midair and refrained from chewing the meat and potatoes that were already in my mouth.

"Surprised?" he said, after "for Jesus' sake. Amen." He wanted to know if my parents said a different prayer, perhaps at the end of the meal.

"They don't say anything," I told him.

"Don't they really?" he said. These words were delivered with fake amazement.

"You don't mean to tell me that? People who don't say the Lord's grace going over to Africa to minister to the heathen—think of that!"

In Ghana, where my parents were teaching school, they seemed not to have come across any heathen. Christianity bloomed disconcertingly all around them, even on signs on the backs of buses.

"My parents are Unitarians," I said, for some reason excluding myself.

Uncle Jasper shook his head and asked me to explain the word. Were they not believers in the God of Moses? Nor in the God of Abraham? Surely they must be Jews. No? Not Muhammadans, were they?

"It's mostly that every person has his own idea of God," I said, perhaps more firmly than he'd expected. I had two brothers in college and it didn't look as though they were going to turn out to be Unitarian, so I was used to intense religious—as well as atheistic—discussions around the dinner table.

"But they believe in doing good works and living a good life," I added.

A mistake. Not only did an incredulous expression come over my uncle's face—raised eyebrows, marvelling nod—but the words just out of my mouth sounded alien even to me, pompous and lacking in conviction.

I had not approved of my parents' going to Africa. I had objected to being dumped—my word for it—with my aunt and uncle. I may even have told them, my long-suffering parents, that their good works were a load of crap. In our house we were allowed to express ourselves as we liked. Though I don't think my parents themselves would ever have spoken of "good works" or of "doing good."

My uncle was satisfied, for the moment. He said that we'd have to drop the subject, as he himself needed to be back at his practice doing his own good works by one o'clock.

It was probably then that my aunt picked up her fork and began to eat. She would have waited until the bristling was over. This may have been out of habit, rather than alarm at my forwardness. She was used to holding back until she was sure that my uncle had said

all that he meant to say. Even if I spoke to her directly, she would wait, looking at him to see if he wanted to do the answering. What she did say was always cheerful, and she smiled just as soon as she knew it was O.K. to smile, so it was hard to think of her as being suppressed. Also hard to think of her as my mother's sister, because she looked so much younger and fresher and tidier, as well as being given to those radiant smiles.

My mother would talk right over my father if she had something she really wanted to say, and that was often the case. My brothers, even the one who said he was thinking of becoming a Muslim so that he could chastise women, always listened to her as an equal authority.

"Dawn's life is devoted to her husband," my mother had said, with an attempt at neutrality. Or, more dryly, "Her life revolves around that man."

This was something that was said at the time, and it was not always meant as disparagement. But I had not seen before a woman of whom it seemed so true as Aunt Dawn.

Of course it would have been quite different, my mother said, if they'd had children.

Imagine that. Children. Getting in Uncle Jasper's way, whining for a corner of their mother's attention. Being sick, sulking, messing up the house, wanting food he didn't like.

Impossible. The house was his, the choice of menus his, the radio and television programs his. Even if he was at his practice next door, or out on a call, things had to be ready for his approval at any moment.

The slow realization that came to me was that such a regime could be quite agreeable. Bright sterling spoons and forks, polished dark floors, comforting linen sheets—all this household godliness was presided over by my aunt and arrived at by Bernice, the maid. Bernice cooked from scratch, ironed the dishtowels. All the other doctors in town sent their linens to the Chinese laundry, while Bernice and Aunt Dawn herself hung ours out on the clothesline. White from the sun, fresh from the wind, sheets and bandages all superior and sweet-smelling. My uncle was of the opinion that the Chinks went too heavy on the starch.

"Chinese," my aunt said in a soft, teasing voice, as if she had to apologize to both my uncle and the laundrymen.

"Chinks," my uncle said boisterously.

Bernice was the only one who could say it quite naturally.

Gradually, I became less loyal to my home, with its intellectual seriousness and physical disorder. Of course it took all a woman's energy to keep up such a haven as this. You could not be typing out Unitarian manifestos, or running off to Africa. (At first I said, "My parents went to *work* in Africa," every time a person in this house spoke of their running off. Then I got sick of making the correction.)

"Haven" was the word. "A woman's most important job is making a haven for her man."

Did Aunt Dawn actually say that? I don't think so. She shied away from statements. I probably read it in one of the housekeeping magazines I found in the house. Such as would have made my mother puke.

At first I explored the town. I found a heavy old bicycle in the back of the garage and took it out to ride without thinking of getting permission. Going downhill on a newly gravelled road above the harbor I lost control. One of my knees was badly scraped, and I had to visit my uncle at his practice attached to the house. He dealt expertly with the wound. He was all business then, matter-of-fact, with a mildness that was quite impersonal. No jokes. He said he couldn't remember where that bike had come from—it was a treacherous old monster, and if I was keen on bicycling we could see about getting me a decent one. When I got better acquainted with my new school and with the rules about what girls there did after they reached their teens, I realized that biking was out of the question, so nothing came of this. What surprised me was that my uncle himself had not brought up any question of propriety or what girls should or should not do. He seemed to have forgotten, in his office, that I was a person who needed straightening out on many

matters, or who had to be urged, especially at the dinner table, to copy the behavior of my aunt Dawn.

“You went riding up there all by yourself?” was what she said when she heard about this. “What were you looking for? Never mind, you’ll soon have some friends.”

She was right, both about my acquiring a few friends and about the way that that would limit the things I could do.

Uncle Jasper was not just a doctor; he was *the* doctor. He had been the force behind the building of the town hospital, and had resisted its being named for him. He had grown up poor but smart and had taught school until he could afford medical training. He had delivered babies and operated on appendix cases in farmhouse kitchens after driving through snowstorms. Even in the fifties and sixties, such things had happened. He was relied on never to give up, to tackle cases of blood poisoning and pneumonia and to bring patients out alive in the days when the new drugs had not been heard of.

Yet in his office he seemed so easygoing, compared with the way he was at home. As if in the house a constant watch were needed but in the office no oversight was necessary, though you might have thought that the exact opposite would be the case. The nurse who worked there did not even treat him with any special deference—she was nothing like Aunt Dawn. She stuck her head around the door of the room where he was treating my scrape and said that she was going home early.

“You’ll have to get the phone, Dr. Cassel. Remember, I told you?”

“Mmm-hmm,” he said.

Of course she was old, maybe over fifty, and women of that age could take on a habit of authority.

But I couldn’t imagine that Aunt Dawn ever would. She seemed fixed in rosy and timorous youth. Early in my stay, when I thought I had the right to wander anywhere, I had gone into my aunt and uncle’s bedroom to look at a picture of her, on his bedside table.

The soft curves and dark wavy hair she had still. But there was an unbecoming red cap covering part of that hair and she was wearing a purple cape. When I went downstairs I asked her what that outfit was and she said, “What outfit? Oh. That was my nursing student’s getup.”

“You were a nurse?”

“Oh, no.” She laughed as if that would have been absurd effrontery. “I dropped out.”

“Is that how you met Uncle Jasper?”

“Oh, no. He’d been a doctor for years before that. I met him when I had a ruptured appendix. I was staying with a friend—I mean a friend’s family up here—and I got really sick but I didn’t know what it was. He diagnosed it and took it out.” At this she blushed rather more than usual and said that perhaps I should not go into the bedroom unless I asked permission. Even I could understand that this meant never.

“So is your friend still here?”

“Oh, you know. You don’t have friends in the same way once you get married.”

About the time I nosed out these facts I also discovered that Uncle Jasper was not altogether without family, as I had supposed. He had a sister. She, too, had been successful in the world, at least to my way of thinking. She was a musician, a violinist. Her name was Mona. Or that was the name she went by, though her proper, baptized name was Maud. Mona Cassel. My first knowledge of her existence came when I had lived in the town for about half the school year. When I was walking home from school one day I saw a poster in the window of the newspaper office, advertising a concert that was to be given at the Town Hall in a couple of weeks’ time. Three musicians from Toronto. Mona Cassel was the tall, white-haired lady with the violin. When I got home I told Aunt Dawn about the coincidence of names and she said, “Oh, yes. That would be your uncle’s sister.”

Then she said, “Just don’t mention anything about it around here.”

After a moment she seemed to feel obliged to say more.

“Your uncle doesn’t go for that kind of music, you know. Symphony music.”

And then more.

She said that the sister was a few years older than Uncle Jasper, and that something had happened when they were young. Some relatives had thought that this girl should be taken away and given a better chance, because she was so musical. So she was brought up in a different way and the brother and sister had nothing in common and that was really all that she—Aunt Dawn—knew about it. Except that my uncle would not like it that she had told me even that much.

“He doesn’t like that music?” I said. “What kind of music does he like?”

“Sort of more old-fashioned, you could say. Definitely not classical, though.”

“The Beatles?”

“Oh, goodness.”

“Not Lawrence Welk?”

“It’s not up to us to discuss this, is it? I shouldn’t have got going on it.”

I disregarded her.

“So what do *you* like?”

“I like pretty much anything.”

“You must like some things better than other things.”

She wouldn’t grant more than one of her little laughs. This was the nervous laugh, similar to but more concerned than, for example, the laugh with which she asked Uncle Jasper how he liked his supper. He nearly always gave approval, but with qualifications. All right, but a bit too spicy or a bit too bland. Perhaps a little over- or possibly undercooked. Once, he said, “I didn’t,” and refused to elaborate, and the laugh vanished into her tight lips and heroic self-control.

What could that dinner have been? I want to say curry, but maybe that’s because my father didn’t like curry, though he didn’t make a fuss about it. My uncle got up and made himself a peanut-butter sandwich, and the emphasis he put into this did amount to making a fuss. Whatever Aunt Dawn had served, it wouldn’t have been a deliberate provocation. Maybe just something slightly unusual that had looked good in a magazine. And, as I recall, he had eaten it all before pronouncing his verdict. So he was propelled not by hunger but by the need to make a statement of pure and mighty disapproval.

It occurs to me now that something might have gone wrong at the hospital that day, somebody might have died who wasn’t supposed to—perhaps the problem wasn’t with the food at all. But I don’t think that occurred to Aunt Dawn—or, if it did, she didn’t let her suspicion show. She was all contrition.

At the time, Aunt Dawn had another problem, a problem that I wouldn’t understand until later. She had the problem of the couple next door. They had moved in about the same time as I had. He was the county-school inspector, she a music teacher. They were perhaps the same age as Aunt Dawn, younger than Uncle Jasper. They had no children, either, which left them free for sociability. And they were at that stage of taking on a new community, where every prospect looks bright and easy. In this spirit they had asked Aunt Dawn and Uncle Jasper around for drinks. The social life of my aunt and uncle was so restricted, and so well known around town to be restricted, that my aunt had no practice in saying no. And so they found themselves visiting, having drinks and chatting, and I can imagine that Uncle Jasper warmed to the occasion, though without forgiving my aunt’s blunder in having accepted the invitation.

Now she was in a quandary. She understood that when people had invited you to their house and you had gone you were supposed to ask them back. Drinks for drinks, coffee for coffee. No need for a meal. But even what little was required she did not know how to do. My uncle had found no fault with the neighbors—he simply did not like having people in his house, on any account.

Then, with the news I had brought her, came the possibility of a solution to the problem. The trio from Toronto—including, of course, Mona—was performing at the Town Hall on one evening only. And it so happened that that was the very evening when Uncle Jasper had to be out of the house and had to stay out fairly late. It was the night of the County Physicians Annual General Meeting and Dinner. Not a banquet—wives were not invited.

The neighbors were planning to attend the concert. They would have had to, given her profession. But they agreed to drop in as soon as it was over, for coffee and snacks. And to meet—this was where my aunt overreached herself—to meet the members of the trio, who would also be dropping in for a few moments.

I don't know how much my aunt revealed to the neighbors about the relationship with Mona Cassel. If she had any sense, it was nothing. And sense was something she had plenty of, most of the time. She did, I'm sure, explain that the doctor could not be present on that evening, but she would never have gone so far as to tell them that the gathering was to be kept secret from him.

Markuss Zusaks

Grāmatu zagle (fragments)

PIE DZELZCEĻA SLIEDĒM

Vispirms ir kaut kas balts. No apžilbinošā baltuma.

Daži no jums noteikti domā, ka baltā jau nav nekāda krāsa un ar to visu saistītās muļķības. Es jums saku, ka ir gan. Baltā, bez šaubām, ir krāsa un, manuprāt, jūs nevēlaties ar mani strīdēties.

***** NOMIERINOŠS PAZIŅOJUMS *****

Par spīti iepriekšējiem draudiem, lūdzu, esiet mierīgi!

Es esmu tikai tukša lielīšanās –

Es neesmu agresīva.

Es neesmu ļauna.

Es vienkārši esmu rezultāts.

Jā, bija balts.

Šķita, it kā visa pasaule būtu ietērpta sniega segā. Uzvilкуси tāpat, kā uzvelk džemperī. Blakus dzelzceļa sliedēm pēdu nospiedumi bija iegrimuši līdz pat augšstilbiem. Koki bija ietinušies ledus segās.

Kā jau jūs noteikti paredzējāt, kāds ir nomiris.

Viņi nespēja viņu tā vienkārši atstāt guļam uz zemes. Pagaidām tā nebija īpaša problēma, bet pavisam drīz dzelzceļš tiks notīrīts un vilcienam būs jādodas tālāk.

Divi vilciena pavadoni.

Viena māte ar meitu.

Viens līķis.

Māte, meitene un līķis iespītējušies klusēja.

„Ko citu tu vēlies, lai es daru?”

Viens pavadonis bija garš, otrs īss. Garākais vienmēr runāja pirmais, lai gan nebija galvenais. Viņš palūkojās uz mazāko, apaļāko. Ar sulīgi sarkanā krāsā iekrāsoto seju.

„Nu, mēs nevaram viņu te tā vienkārši atstāt, vai ne tā?” sekoja atbilde.

Garais sāka zaudēt pacietību: ”Kāpēc gan ne?”

Un mazākais gandrīz uzsprāga. Viņš paskatījās augšup uz garā zodu un iekliedzās: „*Spinnst du?* Tu esi stulbs?” Riebums sašķiebtajā sejā ar katru mirkli auga aizvien lielāks. Viņa āda papletās. „Nāc,” viņš teica, brienot pa sniegu. „Mēs viņus visus trīs aiznesīsim, ja vajadzēs. Pabrīdināsim nākamo pieturu.”

Runājot par mani, es pielāvu pavisam vienkāršu kļūdu. Es jums nespēšu izskaidrot, cik ļoti esmu sevī vīlusies. Kā ierasts – es visu izdarīju pareizi:

Es izpētīju spožās, sniega baltumā esošās debesis, kas atradās kustīgā vilciena logā. Es tās jau gandrīz ieelpoju, bet tik un tā beigās svārstījos. Es atkāpos – es kļuvu ieinteresēta. Meitenē. Mani pārņēma ziņkārība, un es pierunāju sevi palikt tik ilgi, cik man atļāva laiks. Es vēroju.

Pēc divdesmit trim minūtēm, kad vilciens bija apstājies, es reizē ar viņiem izkāpu.

Manās rokās gulēja maza dvēselīte.

Es biju nostājusies mazliet pa labi.

Enerģiskais vilciena pavadoņu duets atrada ceļu atpakaļ pie mātes, meitenes un mazā puisīša līķa. Es pavisam skaidri atceros, ka mana elpa todien bija ļoti skaļa. Esmu pārsteigta, ka pavadoņi mani nepamanīja, kad gāja garām. Pasaule šobrīd saplaka zem sniega segas.

Iespējams, nedaudz tālāk, desmit metrus pa kreisi, bālā, izbadējusies meitene bija sasalusī.

Viņas mute trīcēja.

Aukstās rokas bija sakrustotas.

Asaras bija piesalušas pie grāmatas zagles sejas.

Tulkojusi Annija Jansone

Markuss Zusaks

GRĀMATU ZAGLE, (fragments)

IEVADS

kā laukakmens kalna grēda,

kurā mūsu stāstītājs iepazīstina ar sevi, krāsām un grāmatu zagli

NĀVE UN ŠOKOLĀDE

Vispirms krāsas.

Pēc tam cilvēki.

Tā es parasti to uztveru. Vai vismaz mēģinu uztvert.

**LŪK, INTERESANTS FAKTS,
tu nomirsi.**

Es patiesi cenšos būt līksma, domājot par šo tēmu, kaut arī lielākā daļa no cilvēkiem atturas no ticēšanas man, neraugoties uz maniem protestiem.

Lūdzu, tici man. Es tiešām *varu* būt līksma. Es varu būt pievilcīga. Patīkama. Pieklājīga.

Un tas ir tikai uz P burtu. Tikai neprasi man būt labai. Labam nav nekāda sakara ar mani.

**REAKCIJA PAR
IEPRIEKŠMINĒTO FAKTU**

Vai tevi tas uztrauc?

Es tevi iedrošinu nebaidīties.

Es esmu tikai taisnīga.

Protams, iepazīšanās. Pats sākums.

Kur ir mana pieklājība?

Es varētu ar sevi iepazīstināt tieši, bet tas nav īsti nepieciešams. Jo tu mani iepazīsi diezgan labi un diezgan drīz, pamatojoties uz dažādiem mainīgiem apstākļiem. Nav jāsaka nekas vairāk, kā tikai tas, ka kādā brīdī es noteikti būšu tev blakus, cik draudzīgi vien

iespējams. Tava dvēsele būs manās rokās. Uz mana pleca tupēs krāsa. Es tevi maigi aiznesīšu prom.

Tajā brīdī tu atradīsies guļus (es reti satieku cilvēkus stāvam). Tu būsi iekalts pats savā ķermenī. Iespējams, piedzīvosi kādu atklājumu; gaisā atskanēs kliegziens.

Vienīgais, ko es pēc tam dzirdēšu, būs mana elpa un manu soļu skaņa.

Jautājums – kādā krāsā viss būs, kad es nākšu tev pakaļ?

Ko teiks debesīs?

Personīgi man patīk debesīs šokolādes krāsā. Tumšas, tumšas šokolādes krāsā. Cilvēki saka, ka man tā piestāv. Tomēr es cenšos izbaudīt katru krāsu, ko redzu, visu krāsu paleti. Apmēram miljardiem garšu, katra no tām ir atšķirīga, un debesīs, kuras lēnām baudīt. Tās noņem satraukumu. Tās palīdz man atslābt.

KĀDA TEORIJA

**Cilvēki vēro dienas krāsas tikai tās sākumā un
beigās, bet man ir pietiekami skaidrs, ka diena ar
katru aizejošo brīdi iet cauri
neskaitāmiem toņiem un nokrāsām.**

**Pat viena *stunda* var ietvert tūkstoš dažādas
krāsas. Vaska dzelteni, mākoņu izsplatīti zilie toņi. Drūma tumsa.
Savā darbā es vēlos tās pamanīt.**

Es jau devu mājienu, ka mans vienīgais glābiņš ir novēršanās no galvenā. Tā palīdz man saglabāt veselo saprātu. Tā palīdz man ar visu samierināties – paturot prātā, cik ilgi es jau veicu šo darbu. Vienīgā nelaime – kurš mani spētu aizvietot? Kurš varētu pārņemt manu darbu, kamēr būšu atvaļinājumā jūsu ierastajās atpūtas vietās, vienalga, vai tie būs tropi vai slēpošanas kūrorts?

Atbilde, protams, ir – neviens, kas man lika pieņemt pārdomātu, apzinātu lēmumu – atteikties no atvaļinājuma. Nav pat nepieciešams teikt, ka es atpūšos ik uz soļa. Krāsās.

Tulkojusi Anna Nikola Balode

Markus Zusak

THE BOOK THIEF

PROLOGUE

a mountain range of rubble

in which our narrator introduces: himself—the colors—and the book thief

DEATH AND CHOCOLATE

First the colors.

Then the humans.

That's usually how I see things. Or at least, how I try.

HERE IS A SMALL FACT

You are going to die.

I am in all truthfulness attempting to be cheerful about this whole topic, though most people find themselves hindered in believing me, no matter my protestations. Please, trust me. I most definitely *can* be cheerful. I can be amiable. Agreeable. Affable. And that's only the A's. Just don't ask me to be nice. Nice has nothing to do with me.

**REACTION TO THE
AFOREMENTIONED FACT
Does this worry you?
I urge you—don't be afraid.
I'm nothing if not fair.**

- Of course, an introduction. A beginning.
Where are my manners?

I could introduce myself properly, but it's not really necessary. You will know me well enough and soon enough, depending on a diverse range of variables. It suffices to say that at some point in time, I will be standing over you, as genially as possible. Your soul will be in my arms. A color will be perched on my shoulder. I will carry you gently away.

At that moment, you will be lying there (I rarely find people standing up). You will be caked in your own body. There might be a discovery; a scream will dribble down the air. The only sound I'll hear after that will be my own breathing, and the sound of the smell, of my footsteps.

The question is, what color will everything be at that moment when I come for you? What will the sky be saying?

Personally, I like a chocolate-colored sky. Dark, dark chocolate. People say it suits me. I do, however, try to enjoy every color I see—the whole spectrum. A billion or so flavors, none of them quite the same, and a sky to slowly suck on. It takes the edge off the stress. It helps me relax.

A SMALL THEORY

People observe the colors of a day only at its beginnings and ends, but to me it's quite clear that a day merges through a multitude of shades and intonations, with each passing moment. A single *hour* can consist of thousands of different colors. Waxy yellows, cloud-spat blues. Murky darknesses.

In my line of work, I make it a point to notice them.

As I've been alluding to, my one saving grace is distraction. It keeps me sane. It helps me cope, considering the length of time I've been performing this job. The trouble is, who could ever replace me? Who could step in while I take a break in your stock-standard resort-style vacation destination, whether it be tropical or of the ski trip variety? The answer, of course, is nobody, which has prompted me to make a conscious, deliberate decision — to make distraction my vacation. Needless to say, I vacation in increments. In colors.

Lena Dunhama

Ne jau tāda meitene

Igors

Vai arī – mans interneta draugs nomira un varbūt arī tavs

Kādu dienu datoru vienkārši uzradās. Mēs ienācām no brīvstundas, un tur tie bija, septiņas pelēkas kastes uz gara galda piektā stāva gaitenī.

“Mēs dabūjām datorus!” skolotāja paziņoja. “Un tie palīdzēs mums mācīties!”

Visi bija satraukti, bet es uzreiz kļuva aizdomīga. Kas tur tik labs neglītos, lielos robotos, kas piepilda mūsu gaiteni? Kāpēc visi līksmo kā idioti? Ko tādu var iemācīt šīs ierīces, ko nevarētu mūsu skolotāji?

Puiši ir īpaši sajūsmināti, katru brīvo brīdi klikšķinot tastatūru, spēlējot vienkāršu spēli, kurā jākrauj bloki, cenšoties panākt, lai tie uzsprāgst. Es atturos. Es esmu pieskārusies tikai vienam datoram manas draudzenes Marisas mājās, un šī pieredze man nelikās patīkama. Zaļajos burtošos un skaitļos, kas parādījās uz ekrāna, kad dators sāka darboties, bija kaut kas draudīgs, un es ienīdu to, ka Marisa pārstāja atbildēt uz jautājumiem vai ievērot mani, kad tas tika ieslēgts.

Manai nepatīkai pret datoriem ir gandrīz politiska deģsmē: tie maina mūsu sabiedrību, es saku, un uz sliktu pusi. Uzvedīsimies kā cilvēki. Sarunāsimies. Izmantosim savu rokkrakstu. Es atprasos no mašīnrakstīšanas nodarbības, kur mēs izmantojam programmu *Mavis Beacon Teaches Typing*, lai iemācītos, kuram pirkstam jāpieskaras kuram burtam (Mazais pirksts uz P, viņa saka. Mazais pirksts uz P), kamēr pārējie cenšas izpatikt Meivissam, es rakstu savā klādē.

Skolas konferencē skolotāja izstāsta manai mammai un tētim, ka es izrādu "Īstu naidu pret tehnoloģiju". Viņa vēlas, kaut es būtu ar mieru "pieņemt jaunas pārmaiņas klasē". Kad mamma paziņoja, ka arī mēs vienu iegādāsimies mūsu mājām, es iegāju savā istabā, ieslēdzu mazo melnbalto televizoru, ko nopirku pagalma tirgū, un vairāk nekā stundu atteicos nākt ārā.

Tas tiek atvests kādā pēcpusdienā, *Apple* ar monitoru pārvākšanās kastes lielumā. Vīrietis ar zirgasti to uzstāda, parāda mani mammai, kā lietot diskdzini, un paprasa, vai gribu redzēt spēles. Es pakratu galvu: nē, nē, es negribu.

Bet dators, atrodoties mūsu dzīvojamās istabas vidū, maigi rūcot izstaro magnētisku spēku. Es skatos, kā auklīte palīdz manai mātai izprast spēli *Oregon Trail* – tikai tāpēc, lai visa viņas digitālā ģimene nomirtu no dizentērijas, pirms viņi paspēj pārbrist upi. Mana mamma raksta *Word* dokumentu ar abiem rādītājpirkstiem. "Vai nevēlies pamēģināt?" viņa jautā.

Beidzot vilinājums ir pārāk spēcīgs. Es gribu pamēģināt, redzēt, par ko tas trācis ir, bet negribu būt liekule. Es jau atkal biju kļuvusi par veģetārieti un man bija tik liels kauns, ka pusdienās esmu teikusi meitenēm – mana sviestmaize esot *tofu prosciutto*. Man jābūt patiesai pret sevi. Es nevaru turpināt mainīt savu identitāti, un naids pret datoriem ir daļa no manas identitātes. Kādu dienu mamma savā istabā kārtro kurpes, un gaiss ir tīrs. Es ieeju viesistabā, apsēžos biroja aukstajā metāla krēslā un lēnām pastiepu pirkstu pretī ieslēgšanas pogai. Klausos, kā tas uzsāk darbību, nopīkst un ierūcas. Es sajūtu pārkāpuma uzmundrinošo sajūtu.

Tulkojusi Gita Orska

Lena Dunham

Not that kind of girl

Igor

Or, My Internet Boyfriend Died and So Can Yours

The computers just show up one day. We come in from recess, and there they are, seven gray boxes on a long table in the fifth-floor hallway "We got computers!" our teacher announces. "And they are going to help us learn!"

Everyone is buzzing, but I am immediately suspicious. What is so great about our hall being full of ugly squat robots? Why is everyone cheering like idiots?

What can we learn from these machines that we can't from our teachers? The boys especially are transfixed, spending every free moment tap-tap-tapping on the keyboards, playing a simplistic game that involves stacking blocks in an effort to make them explode. I stay away. I have only touched one other computer, at my friend

Marissa's house, and found the experience disconcerting. There was something sinister about the green letters and numbers that flashed on the screen as the computer booted up, and I hated the way Marissa stopped answering questions or noticing me the second it was turned on.

My distaste for computers has an almost-political fervor: they're changing our society, I say, and for the worse. Let's act human. Converse. Use our handwriting. I ask to be excused from typing class, where we use a program called Mavis Beacon Teaches Typing to learn which finger should touch which letter. (Pinkie on P, she says. Pinkie on P.) While the others try to please Mavis, I write in my notebook.

At parent-teacher conferences my teacher tells my mother and father that I show "a real hostility toward technology." She wishes I was willing to "embrace new developments in the classroom." When my mother announces we will be getting one of our own at home, I go to my room and turn on the tiny black-and-white TV I bought at a yard sale, refusing to come out for over an hour.

It arrives one evening after school, an Apple with a monitor the size of a moving box. A guy with a ponytail installs it, shows my mother how to use the CD-ROM drive, and asks if I want to see the "preinstalled" games. I shake my head: No. No, I don't.

But the computer exerts a magnetic pull, sitting there in the middle of our living room, humming ever so slightly. I watch as my babysitter walks my sister through a game of Oregon Trail, only to have her entire digital family die of dysentery before they can ford the river. My mother types a Word document with her two pointer fingers. "Don't you want to try it?" she asks.

Finally, the temptation is too great. I want to try, to see what all the fuss is about, but I don't want to be a hypocrite. I already went back on being a vegetarian and was so ashamed I told the girls at lunch that my sandwich was tofu prosciutto. I have to be true to myself. I can't keep rejiggering my identity, and hating computers is a part of my identity. One day my mother is in her bedroom organizing her shoes, and the coast is clear. I walk into the living room, sit down in the cold metal office chair, and slowly extend my finger toward the power button. Listen to it boot up, ping, and purr. I feel an exhilarating sense of trespass.

Jānis Ezeriņš

The new law

Suitors rode black horses but then came one riding white, and that was the real one. The king's daughter gave permission to marry her, the king gave him the country, and all the land was seized by happiness, infinitely sweet and giddy.

I listen to these happy fairy tales and remain so light and easy because I believe in them just like in the summer sun. But also stories occur from which the nights lengthen and eyes fall on the morning side. One fairy tale comes to mind, a fairy tale about the heart which a young man left in a mountain, ruthlessly cracking his chest. This fairy tale belongs to the time when all countries still had a king, ministers, princesses and began like this:

The king's palace stood in the middle of the land, gardens were around it, and roads from there went to all the heaven's sides. They led to large forests around the country, and beyond them, there were other lands and other people, as it should be. But in forests lived a plenty of birds and beautiful beasts. Hunting noise sounded there all day and fell silent only in the evenings. The king himself with attendants often came to the forests to refresh his mind from difficulties and learn to recognize wild animals as well as he knew his subjects but also to practice shooting arrows. Because it is a trait that kings can never have too much.

When the princess's wedding day was approaching, he went again in the forests with all courtiers to hunt deer, roe-deer, and wild cocks for the feast table. They had already lingered there for days, and princess with her companions couldn't wait for them. Sometimes Alda - the king's daughter - climbed the mountain which was not far behind the palace gardens to look out for the returning hunters. But she kept coming back without seeing anything. Still, the mountain was high enough to want to climb it again and again, even if there wasn't anything to see.

And so, once again climbing the mountain, through the rŭkoŋai? of the source she heard a strange voice. It wasn't bird's, nor trees in the winds. The princess walked towards it and by the source saw a young man lying on the grass. He lay like the most powerful, he was singing and throwing hands in the air. But when he saw the princess, he stood up and marvelled at her.

Their meeting was so unexpected that they would pass each other, if they both were not so beautiful and young, and alone in this mountain. But now, here he went towards her, and below all blue sky he didn't know what to do except to come up to her, grab her hand and say:

"While you are here in these heights, I commit this mountain and myself to you."

The princess silently wondered about all of it, this stranger spoke an adult language but at the same time spoke like a child and also laughed like no one in the country. And the longer he lingered, the more simple-minded he seemed, there's no need to avoid him. She allowed to hold her hand, which he drew closer to himself, pressing to his chest so that her fingers felt faint blows as if someone was avoiding them.

"What is it? asked the princess. "A grasshopper behind your shirt? He bites!"

The young man smiling looked up into her eyes.

"Is it raging as if would want to escape?"

"Yes. What is it? The grasshopper? The black beetle?"

The young man even harder pressed her hand.

"The heart," he said.

"The heart? What is it, a heart?"

"Heart is the wildest thing on earth, it is like a will to lie in flowers, call, sing, talk to the wind and clouds, kiss and push back, destroy and build again!"

What an eccentric, thought the princess and said:

"I don't have a heart. "I know. No one has a heart here. But you have people that overcome other lands in wisdoms."

"Where are you from?"

"I?" and the young man pointed to the large forests. "I've come here at will, but I'll go back again."

"Don't go yet," said the princess because the stranger had so quickly gained her trust.

"Come with me. When the king returns, I will celebrate the wedding. Stay for my wedding."

The young man was surprised.

"How, you're the new Alda?"

"That's my name."

"That's it!" exclaimed the stranger. "But your fiance?"

"He is my father's friend. His name is Prince Med."

"Do you love him?"

"I don't understand what you're asking. I know him."

"No, no, I just wanted to ask if you like him, is he handsome?"

"He is smart. He knows years and stars by heart. But my father knows all the subjects."

When they had talked, and it seemed to the princess that the strange young man did not understand anything from everything she said, but only in its simplicity remained silent, then she again wanted him to sing, laugh and grab her hands. Because it was something unusual when a man so suddenly without any reason stretches out arms, throws a hat in the air and speaks very loudly.

But he just looked silently.

"What's in your mind, stranger?" she finally asked.

"You are in my mind," he replied, "and I have a hard heart."

"I don't have a heart. Give it to me."

"I am thinking about it. Because I have to give you something for the wedding."

As he said it, he embraced the princess, kissed her and fell on a sharp stone edge, stumbling unwillingly and cracking his chest. He took the heart and handed it hot and bleeding to the princess, but then managed to fell sideways so that the princess couldn't see his death.

Surprised of all what happened, she understood everything only when she heard a strange beat coming from her chest, which made her tingle all over her body. But when she raised her eyes everything seemed strange and new, the world was different, below it was blue, under-green, full of birds, sunshine and distant thunders. She got tipsy from a deep breath and felt strange anxiety to take to the air; she threw her arms like wings and cheered because of the miracles that she was watching in the mornings and evenings.

Ladybugs crossed paths ahead of her, grass bent over to her toes, and branches of the mountain ash gravitated to her hand.

What happened? She asked herself.

In the distance sounded trumpets and the princess watched the hunters return.

Then, that's how the trumpets sounded like! They united with winds and clouds and rained down in a cheerful vault. Prince Med returned!

Alda went down from the mountain, her footsteps were light, and thoughts as the white day itself. But that slope she saw for the first time! Her footsteps were slower than anyone's who went through miracles. And when she got down, meadows pulled her into themselves where rivers disappeared in greeneries, and dragonflies shimmered in the air. She plucked a blooming buttercup and was frightened of what she did, she didn't count the leaves of flowers anymore, as the teacher taught her, one of the wisest in the country, but burned her face with yellow flames until her cheeks caught fire. She fell into the grass because was happy and got no farther; she hid her head in the bentgrass, and where her eyes lay, a silver dew gathered in green goblets. Well, that's where the land is beautiful and everything that lives and grows on her!

It was already evening when with fragrant flowers in hair and hands she appeared in the palace, where the king impatiently was waiting for her. The royal throne hall's lights were burning brightly, and all the courtiers were there. She flew across the threshold, appeared dancing and throwing flowers. At first glance, they did not recognize the princess because her face was so alive. In her face still burned the sunset glow, but the mouth jubilated greeting. She threw flowers to the groom and without fear decorated her father's purple clothes.

"King," she said, "I was in the countryside and for all of you geared heavenly flowers, the world is new today, don't you notice?"

The courtiers started to move and rustling passed over them. The fat minister who stood near the king's son-in-law took a step closer.

"Dear Prince," he whispered mysteriously, "Whatever happened, happened."

"I think the princess is sick. I cannot think, she has gone mad."

And soon all the courtiers, pages, and advisers whispered and talked curiously about it, but the king listened expectantly. Only the princess did not hear anything and went closer to her father. But when she looked into his face, it was like a metal thing. She was scared and continued watching, and in all faces saw stiffness, but the flowers she brought seemed like they were scattered in dolomite. Their lips spoke something incomprehensible, their foreheads had deep wrinkles and hands lay dead. Oh, she did not expect that!

What has happened to you! She asked sadly without noticing that they were the same old, smart and cold-blooded courtiers, whose foreheads swelled from thoughts but breasts fell from emptiness, and there were a lot of learned men and researchers among them, a lot of sages and stern thinkers who knew the numbers of stars and the courses of suns. But they did not know the beauty of the burning marsh marigolds in the night sky.

"Haven't you been lucky?" asked the princess again when no one answered. "It took you so long."

Then she suddenly walked up to the groom and kissed him.

"Oh!" exclaimed the minister. "She does like a lynx mother with her children. She's licking lips."

Prince Med suddenly stepped aside.

"You're right, minister," said the king after seeing it all. "She is sick. She had smelled this horrible flowers for too long."

Then he raised his hand and dismissed everyone. When near remained only Prince Med, he told the princess that she must immediately go to her companions and find peace, which she has carelessly left in the countryside. "Our game is rich, and your wedding is in ten days," he finished. The princess fell on her own flowers and was incredibly similar to them. The old nanny came. But the king ordered the doctor to be awake all night, and the king himself with Prince Med had long, difficult negotiations.

In the morning the princess awoke, and before the companions came, round her already crowded regiment of memories of the last days. Well, she could not cope with them all, so controversial they were! But then they suddenly ceased, and she remembered only a young man in the mountain and yellow buttercups. Sparkling joy immediately made her cheer with the morning because the companions remained standing in the doorway, and the old nanny exclaimed:

"Child, what are you doing!"

"I am having fun!" said the princess in return. (..)

Tulkojusi Jolanta Dudone

Dž. D. Selindžers

Meitene, ko pazinu (1948)

Sava pirmā studiju gada beigās, 1936. gadā, es izgāzos visos piecos mācību priekšmetos. Nenokārtojot tikai trīs eksāmenus, es būtu tiesīgs rudenī iesniegt pieteikumu citā koledžā. Bet vīriešiem kategorijā "trīs no pieci" dažreiz bija divas stundas jāgaida ārpus dekāna biroja. Vīrieši manā grupā – daži, kuriem pat tajā pašā naktī bija tikšanās Ņujorkā – negaidīja ne mirkli. Viens, divi un gatavs! – tas ir veids, kā lielākā daļa manas grupas vīru bija raduši, kā tās lietas notiek.

Koledža, kurā es mācījos, acīmredzot nevis vienkārši izsūtīja sekmju izrakstus uz mājām, bet gan izsniedza tos publiskai apskatei. Kad es atgriezos mājās, Ņujorkā, pat sulainis izskatījās nokaitināts un naidpilns. Tā bija slikta nakts. Tēvs klusi paziņoja, ka mana formālā izglītība oficiāli ir beigusies. Savā ziņā es jutos tā, it kā lūgtos vēl vienu iespēju, lai pierādītu, ka vasaras skolā visu varu vērst par labu vai darīt jeb ko citu. Bet es to nedarīju. Pirmkārt, tāpēc, ka mana māte bija istabā un bez mitas atkārtoja, ja man radušās problēmas, bija jāapmeklē fakultātes konsultants – tikai un vienīgi tāpēc, lai palīdzētu. Šī bija tāda saruna, kuras dēļ es taisnā ceļā vēlējos ar draugu doties uz "Rainbow Room". Katrā ziņā viena problēma noved pie nākamās, jo, kad man radās izdevība izpildīt savus trauslos solījumus, es, protams, šo izdevību palaidu garām.

Lai gan tajā pašā naktī tēvs paziņoja, ka iesaistīs mani savā biznesā, biju pārliecināts, ka vismaz nedēļu nekas tāds nenotiks. Zināju, ka tēvam būs vajadzīgs diezgan apķērīgs plāns, lai panāktu, ka mani bez problēmām iesaista uzņēmumā – taču es tēva partneriem radīju šaubas.

Pēc pāris dienām tēvs mani vakariņu laikā pārsteidza ar jautājumu, vai es vēlētos doties uz Eiropu un iemācīties kādu valodu, kas firmai būtu ļoti noderīgi. Vispirms uz Vīni un tad varbūt uz Parīzi – viņš paskaidroja īsi un kodolīgi.

Atbildēju, ka šī ideja izklausās ļoti labi. Es jau uz 74. ielas biju pārtraucis attiecības ar savu meiteni. Un man Vīne nepārprotami saistījās ar gondolām. Gondolas nemaz neizklausījās slikti.

Pēc dažām nedēļām, 1936. gada jūlijā, devos ar kuģi uz Eiropu. Manas pasēs fotogrāfija, varbūt ir vērts pieminēt, izskatījās tieši tāpat kā es. Savos astoņpadsmit gados biju sešas pēdas garš, ar visām drēbēm svēru 119 mārciņas un biju kaislīgs smēķētājs. Domāju – ja Gētes Verters un visas viņa bēdas tiktu noliktas blakus visām manām bēdām šeit, uz *S.S. Rex* promenādes klāja, viņš salīdzinājuma ar mani izskatītos kā skumjš komiķis.

Kuģis piestāja Neapolē, un no turienes es ar vilcienu devos uz Vīni. Venēcijā es gandrīz izkāpu no vilciena, kad atklāju, ka gondolas ir šeit, tomēr divi cilvēki no kupejas, kur man bija ierādīta vieta, izkāpa ārā – un es jau biju pārāk ilgi gaidījis, kad man būs iespēja izstiept un uzcelt savas kājas, tāpēc tajā brīdī gondolas man bija vienaldzīgas.

Pirms es aizbraucu uz Vīni un pirms vēl kuģis atgāja no Ņujorkas ostas, man, protams, tika uzstādīti noteikumi. Noteikumi par to, ka es vismaz trīs stundas dienā apgūšu vācu valodu; noteikumi par to, lai es pārāk neuzticos cilvēkiem, īpaši jaunākiem cilvēkiem, noteikumi par to, lai nauda netiktu izšķiesta kā dzērāju jūrniekam, lai valkātu atbilstošu apģērbu, lai nenaslimtu ar pneimoniju un tā tālāk. Bet Vīnē apmēram pēc mēneša es jau par visu biju parūpējies: katru dienu trīs stundas mācījos vācu valodu, kuru man pasniedza diezgan neparasta jauna dāma, ar kuru es iepazinos *Grand Hotel* atpūtas telpā. Vienā no tālākajiem rajoniem biju atradis vietu, kas bija lētāka par *Grand Hotel* – uz turieni gan tramvajs nebrauca pēc desmitiem vakarā, bet taksometrs gan. Es ģērbos silti – sev biju nopircis trīs Tiroles hūtes. Satiku jaukus cilvēkus – es biju aizdevis trīssimt šiliņus ļoti izskatīgam puisim *Bristol Hotel* bārā. Īsumā – biju gatavs nosūtīt atskaites vēstuli uz mājām par pašu galveno.

Vīnē es pavadīju vēl mazliet vairāk kā piecus mēnešus. Dejoju. Slidoju un slēpoju. Sporta pēc pastīdējos ar angli. Pavēroju operācijas divās slimnīcās un biju uz psihoanalīzi pie jaunas ungāru sievietes, kura smēķēja cigārus. Man bija nenogurdināma interese par vācu valodas nodarbībām. Šķita, ka virzos uz priekšu ar nepelnītu veiksmi, no *gemutlichkeit* uz *gemutlichkeit*. Bet pieminu to tikai tāpēc, lai paturētu prātā Bēdekeru.

Droši vien katram vīrietim ir vismaz viena pilsēta, kurā agrāk vai vēlāk viņš iepazīstas ar meiteni. Meitene tomēr neietekmē pārvērtības, taču – cik labi to apzinās pats vīrietis? Viņa tur bija, un viņa bija visa pilsēta, un tā tas ir.

Lea bija no ebreju ģimenes un dzīvoja tieši zem mana dzīvokļa, tā bija ģimene, pie kuras es bieži vien piekāpu. Viņai bija sešpadsmit, un viņa savā vecumā bija apbrīnojami skaista. Ļoti tumši mati, kas krīta pāri smalkām austiņām, kādas es nekad nebiju redzējis. Viņai bija izteiktas, lielas acis, kuras, šķita, apreibs pašas no sava nevainīguma. Viņas rokas bija gaiši brūnas ar trausliem un slaidiem pirkstiem. Apsēdusies, viņa vienmēr apzināti nolika tās klēpī. Īsāk sakot, es pirmo reizi mūžā redzēju tik daiļu būtni.

Četru mēnešu garumā es redzēju viņu divus vai trīs vakarus nedēļā, un apmēram tikai stundu. Un nekad ne ārpus daudzdzīvokļu mājas, kurā mēs dzīvojām. Mēs negājām dejot; mēs negājām uz koncertiem; mēs pat nekad nebijām izgājuši ārā. Drīz pēc mūsu tikšanās es uzzināju, ka Leas tēvs apsolijs viņu izprecināt kaut kādam Polam. Iespējams tieši šo jaunumu dēļ tik ļoti vēlējos pavadīt ar viņu laiku arī ārpus dzīvokļa. Varbūt es pārāk daudz uztraucos. Varbūt baidījos zaudēt tās romantiskās jūtas, kas bija radušās mūsu starpā. Es vairs nezinu. Kādreiz zināju, bet vairs es nezinu. Cilvēkam nav vajadzības nēsāt līdzī atslēgu, kura nekur neder.

Mana tikšanās ar Leu bija apburoša.

Istabā bija skaņuplašu atskaņotājs un divas amerikāņu skaņuplates: abas no namsaimnieces – viena no retajām dāvanām, kas saņēmējam lika apreibt no laimes. Vienā no ierakstiem Dorotija Lamūra dziedāja *Moonlight and Shadows*, otrā Konija Bosvela dziedāja *Where Are You?* Abas dziesmas manā istabā skanēja pilnā skaļumā tik ilgi, kamēr namsaimniece uznāca augšā uz manu dzīvokli.

Kādu vakaru, sēžot viesistabā, es rakstīju vēstuli meitenei, kura dzīvoja Pensilvānijā, piedāvājot, lai viņa pamet skolu un brauc uz Eiropu precēt mani; diezgan rets piedāvājums no manis šajās dienās. Skaņu plate vairs neatskaņoja mūziku. Taču

pēkšņi manā istabā caur attaisīto logu ieplūda nedaudz sabojāti vārdi no Bosvelas jaunkundzes dziesmas:

*Kur tu esi? Kur tu esi pazudis bez manis? Es domāju, ka tu rūpēsies par mani.
Kur tu esi?*

Pamatīgi satraucies, pielēcu kājās, pieskrēju pie loga un izliecos laukā.

Dzīvoklim, kas bija tieši zem manējā, vienīgajam šajā daudzdzīvokļu mājā bija balkons. Ieraudzīju meiteni, kas stāvēja tur, pilnīgi iegremdējusies rudens krēslā. Viņa nedarīja neko, tikai stāvēja, atbalstījies uz balkona margām, saturēdama Visumu kopā. Tas, kā viņas seja un ķermenis izlauzās cauri miglainajai krēslai, lika man justies mazliet iereibušam. Pēc pāris sekundēm, sirdij trīcot, es ar viņu sasveicinājos. Viņa paskatījās uz mani, un, lai arī izskatījās mazliet izbijusies, kaut kas tomēr liecināja, ka Lea nav pārāk pārsteigta par to, ka esmu dzirdējis viņu dziedot Bosvelas singlu. Tam, protams, nebija nozīmes. Briesmīgā vācu valodā es pajautāju, vai viņa iebilstu, ja es pievienotos viņai uz balkona. Šis piedāvājums viņu acīmredzot samulsināja. Viņa angļu valodā atbildēja, ka diezin vai viņas tēvam patiktu, ja es pievienotos. Šajā brīdī manas zināšanas par meiteņu tēviem, kuras jau tā bija vājas, sasniedza zemāko punktu. Bet, lai vai kā, man nācās mazliet palauzīt galvu, lai saprastu.

Tomēr izrādījās, kas viss ir kārtībā. Lea domāja, ka tas būtu pilnīgi normāli, ja viņa uznāktu apraudzīt mani. Diezgan pārsteigts, bet tomēr priecīgs, pamāju viņai ar galvu, aizvēru logu un ātri centos savest istabu kārtībā, steigšus pastumdams ar kāju lietas kaut kur, lai neredz tās.

Diezgan miglaini atceros pirmo vakaru manā viesistabā. Visi mūsu vakari ir bijuši diezgan vienādi. Es vairs nespēju tos atšķirt.

Leas klauvējiens pie manām durvīm vienmēr bija kā dzeja – spēcīgs, saviļņojošs, izsmeloši perpendikulārs dzejolis. Viņas klauvējiens spēja izteikt par viņu visu, par viņas nevainīgumu un skaistumu, un pārstāja likt domāt par citu meiteņu nevainīgumu un skaistumu. Vienmēr, kad atvēru Leai durvis, biju apburts no cieņas un laimes.

Pirms iegājām dzīvojamā istabā, mēs paspiedām viens otram roku. Tad Lea nedaudz kautrīgi, bet skaisti piegāja pie loga, apsēdās un gaidīja, kad sāksies mūsu saruna.

Leas angļu valodas, tāpat kā manas vācu valodas zināšanas, bija ar nelieliem robiem. Tomēr es sarunājos tikai vācu valodā, un viņa ar mani angļu valodā, jo tik un tā jebkurš cits mēģinājums sarunāties būtu bijis neveiksmīgs.

“Uh. Wie geht es Ihnen?” es uzsāku sarunu. (Kā Jums iet?) Es nekad neuzrunāju Leu uz “tu”.

“Man iet ļoti labi, paldes,” Lea vienmēr mēģināja atbildēt nesarkdama. Bet tas daudz nepalīdzēja, viņa tik un tā nosarka.

“Schon hinaus, nicht wahr?” es vienmēr jautāju, neatkarīgi no tā, vai ārā bija vai nebija saulains. (Ārā ir skaists laiks, ne?)

“Jā”, viņa man arī atbildēja, neatkarīgi no tā, vai ārā bija vai nebija saulains.

“Uh. Waren Sie heute ins Kino?” šis bija mans mīļākais jautājums. (Vai Jūs bijāt šodien uz kino?) Piecas dienas nedēļā Lea strādāja pie sava tēva kosmētikas rūpnīcā.

“Nē, es šodien strādāju pie sava tēva.”

“Oh, dass ist recht! Uh. Ist es schon dort?” (Ak, pareizi. Vai tur ir jauki?)

“Nē. Tas ir liels uzņēmums, kur strādā un staigā apkārt ļoti daudz cilvēki.”

“Oh. Dass ist schlecht.” (Tas ir slikti.)

“Uh. Wollen Sie haben ein Tasse von Kaffee mit mir haben?” (Vai jūs vēlētos ar mani iedzert tasi kafijas?)

“Es jau esmu paēdusi.”

“Ja, aber haben Sie ein Tasse.” (Jā, bet varbūt tomēr jūs vēlāties vienu tasīti.)

“Paldes.”

Es steigā no mazā galdiņa, kuru izmantoju kā mantu novietni, novācu piezīmju lapu, koka ieliktnus apaviem, drēbes un citas lietas. Pēc tam, ieslēdzot elektrisko kafijas sildītāju, piebildu: “Kaffee ist gut.” (Kafija garšo labi.)

Mēs parasti izdzērām divas tases kafijas. Padodot viens otram pienu un cukuru. Lea bieži vien bija atnesusi *kuchen* (vācu: kūka) vai *torte*, kura bija neveikli ietīta vaskotā papīrā. Pirms ienākt viesistabā, viņa ātri to iestūma manā kreisajā rokā. Viss, ko varēju darīt – apēst šo kūku. Kaut gan nekad nebiju izsalcis, kad viņa man bija blakus; turklāt bija mazliet neveikli ēst kaut ko, kas tika atnests no viņas mājām.

Kad malkojām kafiju, parasti nesarunājamies. Tikai tad, kad bijām pabeiguši, mēs turpinājām sarunu tālāk no tās vietas, kur bijām palikuši.

“Uh. Ist die Fenster – uh – Sind sie sehr kalt dort?” – es jautāju, lai pārliecinātos, vai viss ir kārtībā. (Vai logs – Ehh – Vai Jums nav auksti?)

“Nē! Es jūtos tiešām labi, paldes.”

“Dass ist gut. Uh. Wie geht’s Ihre Eltern?” (Tas ir labi. Kā klājas Jūsu vecākiem?) Es vienmēr apjautājos par viņas vecāku veselību.

“Viņiem klājas patiešām labi, liels paldes.” Viņas vecāki nekad nav sūdzējušies par sliktu veselību, pat tad, kad māte divas nedēļas bija noslimojusi ar pleirītu.

Dažreiz Lea iesāka sarunu. Parasti viņa runāja par vienu un to pašu, bet droši vien tāpēc, ka par šo tēmu viņa spēja vislabāk runāt angļu valodā, un viņu neuztrauca tas, ka tam nebija nozīmes – vai šī saruna atkārtojas, vai ne. Dažreiz viņa pajautāja: “Kā tev no rīta pagāja nodarbība?”

“Vācu valodas nodarbība? Ak. Uh. Sehr gut. Ja. Sehr gut.” (Ļoti labi. Jā. Ļoti labi)

“Ko tu mācījies?”

“Ko es mācījos? Uh. Die, nu, kā jūs tos saucat. Die starke verbs. Sehr interessant.” (Stipros darbības vārdus. Ļoti interesanti.)

Es varētu pierakstīt neskaitāmas lapas par manu un Leas briesmīgo sarunu. Bet tam na nozīmes. Mēs tā nekad pa īstam nebijām aprunājušies. Četru mēnešu laikā mēs esam runājuši trīsdesmit vai trīsdesmit piecas dienas, bet tajā pašā laikā neko daudz nebijām pārrunājuši. Šo neskaidro pierakstu dēļ pavisam noteikti es nonāktu ellē, kur man būtu maza istaba, ārkārtīgi auksta, kur tiktu atskaņotas visas manas pierakstītās sarunas ar Leu caur skaļruni, kas būtu konfiscēts no *Yankee* stadiona.

Kādu vakaru es Leai bez jebkādas provokācijas nosaucu visus Amerikas Savienoto Valstu prezidentus, pēc iespējas precīzākā secībā: Linkolns, Grānts, Tāfts un tā tālāk.

Kādu citu vakaru es viņai skaidroju amerikāņu futbola noteikumus. Vismaz pusotru stundu es noteikti to darīju. Vācu valodā.

Nākamajā tikšanās reizē es jau viņai zīmēju Ņujorkas karti. Viņa, protams, man to nelūdza. Man nekad mūžā nav bijusi vēlme to darīt, un man nekad nav bijis talants zīmēt. Bet es tomēr to zīmēju – mani pat ASV Jūras kājnieki nespētu atturēt. Es skaidri zināju, kur jāiezīmē Leksingtona avēnija un kur vajadzētu būt Medisonai – un to es arī tā atstāju.

Citā reizē es viņai nolasīju lugu, ko pats biju sarakstījis, ar nosaukumu *He Was No Fool*. (Viņš nebija muļķis.) Stāsts bija par jauku, glītu, ne visai atlētisku jaunieci – vairāk vai mazāk līdzīgs man –, kurš tika izsaukts no Oksfordas, lai liecinātu un atbrīvotu skotlendjardu (Londonas kriminālpolicija) no apkaunojošas situācijas: Farnsvortas kundze, atjautīga sieviete ar dipsomāniju, katru otrdienu saņēma sūtījumu, kurā bija kāds no viņas nolaupītā vīra pirkstiem. Es Leai to nolasīju vienā piegājienā, protams, izlaižot visas neķītrās daļas – kuras, protams, uzreiz lugu padarīja nepilnīgu. Kad pabeidzu lasīt, paskaidroju, ka darbs “Nicht fertig vēl.” (Vēl nav pabeigts.) Izskatījās, ka Lea visu perfekti ir sapratusi. Turklāt šķita – viņa man izrāda uzticību, ka šī darba beigās, vai arī kas tas būtu, ko es tikko viņai lasīju priekšā, to pārsteigs. Viņa tik labi izskatījās, sēžot tur, pie loga.

Pavisam nejauši atklāju, ka Lea ir saderinājusies. Šis noteikti nevarēja būt temats, par ko mēs būtu runājuši.

Kādu svētdienas vakaru, vienu mēnesi pēc tam, kad mēs ar Leu bijām iepazinušies, redzēju viņu stāvam pārpildītā *Schwedenkino* vestibilā (ļoti apmeklēts kinoteātris Vīnē). Tā bija pirmā reize, kad redzēju viņu ārpus balkona margām vai savas istabas. Redzēt viņu stāvam *Schwedenkino* vestibilā bija kaut kas brīnišķīgs un galvu

reibinošs, – es labprātīgi pametu savu vietu rindā pēc biļetes, lai ietu aprunāties ar viņu. Bet, kad metos cauri visam vestibilam, ieraudzīju, ka viņa nav ne viena, ne ar kādu savu draudzeni, bet ar vecāku vīrieti, kas noteikti nevarēja būt viņas tēvs.

Viņa bija acīmredzami satraukusies, ieraugot mani, bet izdomāja, kā mūs iepazīstināt. Pavadonis, kurš bija pārvilcis cepuri pāri tikai vienai ausij, piesita papēžus pie grīdas un paspieda man roku. Es samāksloti uzsmaidīju – viņš neizskatījās pēc tāda, ar kuru būtu jāsacenšas, neatkarīgi no tā, vai viņa rokasspiediens ir vīrišķīgs, vai ne, viņš izskatījās pēc ārzemnieka.

Kādu brīdi mēs visi trīs uzturējām ļoti neveiklu sarunu. Pēc tam es atvainojos un aizgāju ieņemt vietu atpakaļ rindā. Filmas laikā vairākas reizes, cik vien piesardzīgi un uzmanīgi spēju, pagājos šurpu turpu pa eju, bet nevienu no viņiem neieraudzīju. Šī bija pati sliktākā filma, ko jebkad biju redzējis.

Nākamajā vakarā, kad atkal kopīgi malkojām kafiju manā viesistabā, viņa sarkstot paziņoja, ka tas jaunais vīrietis, ar kuru viņu biju sastapis, ir viņas līgavainis.

“Tēvs rīkos mums kāzas, kad man būs septiņpadsmit,” Lea paziņoja, skatoties uz durvju rokturi.

Es tik pamāju ar galvu.

Ir zināmi tikai daži pretīgi atvairījumi, īpaši mīlestībā un futbolā, pēc kuriem neseko skaļš protests. Es noklepojos. “Uh. Wie heisst er, vēlreiz?” (Kāds viņu sauca?)

Lea vēlreiz to vārdu izrunāja – diezgan fonētiski nesaprotami – diezgan pārmērīgi garš vārds, kas, man šķiet, nepiestāv kādam, kurš nēsā cepuri, pārvilcis to pāri tikai vienai ausij. Tad pēkšņi piecēlos un piegāju pie savas vācu valodas vārdnīcas, kad biju atradis to, ko man vajadzēja, es atkal apsēdos un pajautāju Lea: “Lieben Sie Ehe?” (Vai tu vēlies būt precēta?)

Viņa vilcinoties, neskatīdamās uz mani, atbildēja: “Es nezinu.”

Es tik pamāju vien. Viņas atbilde man šķita diezgan loģiska. Mēs ilgi sēdējām, neskatīdamies viens uz otru. Kad es paskatījos uz Leu atkal, viņa šķita tik skaista kā vēl nekad, un nešķita, ka tā ir taisnība. Vienīgais veids, kā par to varēja pārliecināties, bija pateikt: “Sie sind sehr schön. Weissen Sie dass?” (Jūs esat ļoti skaista. Vai Jūs to zināt?) Teikdams to, es gandrīz vai kļiedzu.

Bet viņa tik ļoti nosarka, ka nekavējoties mainīju sarunas tematu – es tāpat vairs nezināju, ko teikt.

Tajā pašā vakarā, pirmo un pēdējo reizi, notika kaut kas vairāk par parastu rokasspiedienu. Apmēram ap pusdeviņiem Lea pielēca kājās, teikdama, ka ir vēls. Es tūlīt pat steidzos pavadīt viņu līdz kāpņu telpai, un, ejot ārā pa šaurajām dzīvojamās istabas durvīm, mūsu ķermeņi saskārās, tā ka mēs varējām ieskatīties viens otram acīs. Tas mūs gandrīz nogalināja.

Man bija pienācis laiks doties uz Parīzi, lai apgūtu otru Eiropas valodu, Lea bija Varšavā ciemos pie līgavaiņa ģimenes. Nepaguvu atvadīties no viņas un atstāju viņai pēdējo atvadu vēstuli:

Wien December 6, 1936

Liebe Leah,

Ich muss fahren nach Paris nun, und so ich sage auf wiedersehen. Es war sehr nett zu kennen Sie. Ich werde schreiben zu Sie wenn ich bin in Paris. Hoffentlich Sie sind haben eine gute Zeit in Warsaw mit die familie von ihre līgavainis. Hoffentlich wird die Ehe gehen gut. Ich werde Sie schicken das Buch ich habe gesprochen über, “Gegangen mit der Wind.” Mit beste Grussen.

Ihre Freund

John

Diezgan sliktā vācu valodā tur ir rakstīts:

1936. gada 6. decembrī, Vīnē

Dārgā Lea!

Man ir jādodas uz Parīzi, un man ir jāatvadās. Man bija tiešām ļoti liels prieks ar Jums iepazīties. Es ceru, ka Jūs brīnišķīgi pavadāt laiku pie sava līgavaīņa ģimenes Varšavā. Es ceru, ka Jums būs laimīga kopdzīve. Es Jums nosūtīšu grāmatu, par kuru runāju – *Vējiem līdzī* (*Gone with the Wind*).

Ar vismīļākajiem sveicieniem –
Jūsu draugs

Džons

Bet es tā arī nekad nenosūtīju Leai vēstuli no Parīzes. Es viņai vairs nerakstīju. Es viņai arī nenosūtīju grāmatas “Vējiem līdzī” eksemplāru. Biju ļoti aizņemts. 1937.gada beigās, kad es atgriezos Amerikā un mācījos koledžā, no Ņujorkas man tika atgādāta apaļa, plakana paciņa. Paciņai bija pievienota vēstule:

1937. gada 14.oktobris, Vīne

Dārgais Džon!

Es ļoti daudz esmu domājusi un prātojusi, kā Jums iet. Es precējusies un dzīvoju Vīnē ar savu vīru. Viņš sūta Jums sveicienus. Ja atminaties, Jūs iepazīnāties *Schweden* kinoteātrī. Mani vecāki vēl joprojām dzīvo turpat, un es viņus bieži apciemoju, jo es dzīvoju tuvumā. Jūsu namsaimniece Šloseres kundze ir mirusi, diemžēl vēzis viņu uzveica. Viņa piekodināja man, lai es nosūtu Jums šīs skaņuplates, kuras aizmirsāt, aizbraucot prom, bet es nezināju Jūsu adresi. Mēs ar vīru labprāt saņemtu no Jums ziņu.

Ar vislielākajiem sveicieniem –

Jūsu draudzene
Lea

Viņas jaunais uzvārds un adrese netika pieminēti.

Es vēstuli nēsāju līdzī mēnešiem ilgi, pārlasīju to, esot bārā, basketbola spēļu starplaikos, pārvaldības stundās un savā istabā, līdz tā no makā nēsāšanas sāka iegūt tā krāsu, un man nācās to nolikt kaut kur prom.

Laikā, kad Hitlera karaspēks devās uz Vīni, es pētīju Ņūdžersijas kaļķakmens nogulsnes. Nedēļās un mēnešos, kad Vācijas karaspēks ieņēma Vīni, es ļoti bieži domāju par Leu. Bieži vien man nepietika tikai ar domāšanu. Kad es, piemēram, skatījos jaunākās laikrakstu fotogrāfijas, kur bija redzamas Vīnes ebrejietes, četrpārus beržot ietves, es nekavējoties skrēju uz savu guļamistabu, no rakstāmgalda atvilktnes izvilkto ieroci un iesludināju to kabatā, tad klusām izlēcu pa logu, kur uz ielas stāvēja un mani gaidīja ar klusu motoru aprīkots garš monoplāns, lai izpildītu manu drosmīgo, pārdrošo iegribu. Es nebiju no tiem cilvēkiem, kas sēž mālā un neko nedara.

1940. gada vasaras beigās kādā no Ņujorkas ballītēm satiku meiteni, kura ne tikai pazina Lea, bet arī bija gājusi vienā skolā. Pievilku krēslu klāt viņai, un viņa bija apņēmības pilna izstāstīt par kādu vīrieti no Filadelfijas, kurš izskatījās tieši tāpat kā Gerijs Kūpers. Viengais, ko viņa man pateica, ka man ir vājš zods. Viņai nepatīk ūdeles. Viņa teica, ka vai nu Lea ir izkļuvusi no Vīnes, vai arī nav.

Eiropā kara laikā man bija ļoti inteligents darbs kājnieku divīzijas pulkā. Mani darba pienākumi bija runāt ar civiliedzīvotājiem un Vērmahta ieslodzītajiem. Pēdējie, ar kuriem man bija saruna, bija austrieši. Kāds Vīnes seržants, kuru es slepenībā turēju aizdomās par ādas bikšu valkāšanu zem pelēkā formas tērpa, deva man nelielas cerības uzzināt kaut ko par Leu, bet izrādās, viņš ir pazinis citu meiteni ar tieši tādu pašu vārdu un uzvārdu. Vēl kāds vīnietis, seržants ar staltu stāju, pastāstīja, kā izturas pret Vīnē mītošajiem ebrejiem. Es nekad agrāk nebiju sastapis cilvēku, kura sejā cildenums un ciešanas ir redzamas reizē, bet, velns parāvis, man bija jāuzloka viņa kreisā piedurkne. Tuvu padusei viņam bija uztetovētas asins sarkanas zīmes no SS organizācijas. Es viņam vairs neuzdevu personīgus jautājumus.

Dažus mēnešus pēc Eiropas kara beigām man bija uzdevums aizvest dažus militāros dokumentus uz Vīni. Džipā kopā ar vēl kādu vīrieti karstā oktobra rītā mēs pametām Nirnbergu un nākamajā dienā, kura bija vēl karstāka nekā iepriekšējā, ieradāmies Vīnē. Krievijas zonā mūs aizturēja piecas stundas, kamēr divi sargi iztaujāja par mūsu rokas pulksteņiem. Tikai pēcpusdienā mēs ieradāmies Vīnē, Amerikas zonā – mana vecajā iela, kurā es kādreiz dzīvoju.

Aprunājos ar “Tabak-Trafik” pārdevēju uz tās pašas ielas stūra, kur dzīvoju, pēc tam vēl pārmiņu dažus vārdus ar farmaceitu, kurš bija tuvumā *Apotheke* (no vāc.val. aptieka), ar kaimiņmājas sievieti, kura kļuva ļoti nervoza, kad uzrunāju viņu, un ar vienu vīrieti, kurš gribēja pārliecināt, ka atceras mani no kopīga brauciena tramvajā 1936. gadā. Divi no šiem cilvēkiem man apgalvoja, ka Lea esot mirusi. Farmaceits ieteica man aiziet pie daktera Vainstīna, kurš nesen ir ieradies atpakaļ no Būhenvaldes koncentrācijas nometnes, un iedeva man viņa adresi. Es iekāpu džipā, un ar pārinieku devāmies uz G-2 galveno štābu. Mans pārinieks uz ielas izrādījās meiteņu priekšā un beidzot izstāstīja, ko viņš domā par armijas zobārstiem.

Kad mēs beidzot nogādājām papīrus galvenajā štābā, es iesēdos džipā un viens pats devos apciemot dr. Vainstīnu.

Kad braucu atpakaļ, jau krēsloja. Novietoju auto un devos uz māju, kur agrāk dzīvoju. Tā tagad bija pārvērsta par lauku virsnieku mītni. Pirmajā stāvā pie galda sēdēja ruds seržants, tīrīdams savus nagus. Viņš paskatījās uz mani, – tā kā man nebija augstākas dienesta pakāpes par viņu, viņš veltīja man neieinteresētu un skatienu bez jebkādas ziņkāres. Parasti es to tā nebūtu atstājis.

“Vai man ir izredzes uzkāpt uz minūti augšā?” Es pajautāju. “Es šeit dzīvoju vēl pirms kara.”

“Šeit ir virsnieku māja, puis“, viņš teica.

“Es zinu, man vajag tikai minūti.”

“Tas nav iespējams. Atvaino.” Viņš turpināja tīrīt nagus ar savu kabatas nazi.

“Man ir vajadzīga tik vien kā minūte”, es atkārtāju.

Viņš mierīgi nolika savu nazi uz galda. “Paklau, puis, es negribu izklausīties kā draņķis, bet es nedrīkstu ielaist nevienu svešinieku. Mani neinteresē, ja pats Eizenhauers to lūgtu. Man ir..” Viņš pārtrauca sakāmo, jo pēkšņi iezvanījās telefons. Seržants pacēla klausuli, nenolaižot ne mirkli skatienu no manis, un teica, “Jā, kungs pulkvedi, kungs. Tas ir viņš pie klausules... jā, kungs... jā, kungs...šobrīd mēs sadarbojamies ar kaprāli Santīni, tieši tagad. Tās būs aukstas un labas.. Nu, es izdomāju, ka mēs orķestri varētu nolikt uz balkona. Jāņem vērā, ka viņi ir tikai trīs... Jā, kungs, es runāju ar majoru Folcu, un viņš teica, ka dāmas savus mēteļus un citas mantas varētu likt viņa istabā... Jā, kungs. Tieši tā, kungs. Pasteigšos. Negribu nokavēt mēnessgaismu... Ha, ha,ha!... Jā, kungs. Visu labu.” Seržants nolika klausuli, izskatoties uzjautrināts.

“Klau,” es teicu, novēršot uzmanību, “es tur augšā būšu tikai vienu minūti.”

Viņš paskatījās uz mani. “Kas tad tur augšā ir tik svarīgs?”

Tulkojusi Zane Stūre

Loterija

27. jūnija rīts bija skaidrs un saulains ar svaigu vasaras pilnbrieda siltumu; puķes ziedēja kā nekad, un zāle bija lekni zaļa. Ciema iedzīvotāji sāka pulcēties laukumā starp pastu un banku ap pulksten desmitiem; dažās pilsētās bija tik daudz cilvēku, ka loterija aizņēma divas dienas un tā bija jāsāk 26. jūnijā. Taču šajā ciemā, kur bija tikai aptuveni trīssimt cilvēku, visa loterijas norise aizņēma nepilnas divas stundas, tādēļ tā varēja sākties demitos no rīta un tāpat beigties gana laicīgi, lai ciema iedzīvotāji paspētu tikt mājās uz pusdienām.

Bērni, protams, sapulcējās pirmie. Skolu nesen bija nomainījusi vasara, un lielāko daļu neomulīgi pārņēma brīvības sajūta; viņi brīdi stāvēja klusi vienuviet, tad metās straujā rotaļā, un viņu sarunas joprojām bija par klasi un skolotāju, par grāmatām un rājiem. Bobijs Mārtins jau bija piebāzis kabatas pilnas ar akmeņiem, un citi puikas drīz sekoja viņa piemēram, izvēloties gludākos un apaļākos (akmeņus); Bobijs un Harijs Džounss, un Dikijs Delakruā – ciema iedzīvotāji izrunāja viņa uzvārdu kā „Delakrojs“ – galu galā sakrāva lielu akmeņu kaudzi laukuma vienā stūrī un sargāja to pret citu puiku uzbrukumiem. Meitenes stāvēja nostāk un sarunājās savā starpā, skatīdamās pār pleciem uz puikām, un pavisam mazie bērni vērtējās putekļos vai ķērās pie rokām vecākajiem brāļiem vai māsām.

Drīz sāka pulcēties vīri, uzraudzīdami savus bērnus, runādami par stādīšanu un lietu, traktoriem un nodokļiem. Viņi stāvēja vienkopus, atstatus no akmeņu kaudzes stūrī, un viņu joki bija klusi, un viņi drīzāk smaidīja, ne smējās. Izbalējušās mājas kleitās un svīteros ģērbtas sievas ieradās īsi pēc vīriem. Viņas sveicināja cita citu un apmainījās ar tenkām, pievienodamās vīriem. Drīz sievas, stāvēdamas bakus saviem vīriem, sāka saukt bērnus, un bērni nāca negribīgi, saukti četras piecas reizes. Bobijs Mārtins pieliekdamiem izvairījās no mātes tvēriena un smiedamiem skrēja atpakaļ uz akmeņu kaudzi. Viņa tēvs asi ierunājās, un Bobijs atteicās un ieņēma savu vietu starp tēvu un vecāko brāli.

Loteriju – tāpat kā līnijdejas, pusaudžu klubu un Helovīnu programmu – vadīja Sammersa kungs, kuram bija laiks un enerģija nodoties kopienas pasākumiem. Viņš bija dzīvespriecīgs vīrs ar apaļu seju, kam piederēja akmeņogļu uzņēmums, un cilvēkiem viņa bija žēl, jo viņam nebija bērnu, vien ķildīga sieva. Kad viņš ieradās laukumā, nesdams melno koka kasti, iedzīvotāju rindās bija dzirdama čalošana, un viņš māja un uzsauca: „Nedaudz novēloti šodien, ļautiņi!“ Pasta priekšnieks Greivsa kungs sekoja viņam, nesdams trīskājainu ķebli, kas tika nolikts laukuma vidū, un Sammersa kungs uzlika uz tā melno kasti. Ciema iedzīvotāji turējās atstatus, saglabājot vietu starp sevi un ķebli, un, kad Sammersa kungs vaicāja: „Kāds no jums, ļaudis, vēlas man palīdzēt?“ – bija jūtama vilcināšanās, pirms divi no vīriem – Mārtina kungs un viņa vecākais dēls Beksters – iznāca priekšā, lai noturētu kasti vietā, kamēr Sammersa kungs samaisīja tajā papīrus.

Sākotnējie loterijas piederumi bija sen kā nozaudēti, un melnā kaste uz ķebļa bija likta lietā jau pirms Vecais Vorners, vecākais vīrs pilsētā, bija piedzimis. Sammersa kungs ar ciema iedzīvotājiem bieži runāja par jaunas kastes darināšanu, taču neviens nevēlējās atnest pat to mazumiņu tradīciju, ko simbolizēja melnā kaste. Runāja, ka pašreizējā kaste tikusi taisīta no dažiem gabaliem iepriekšējās kastes – tās, kura tika izgatavota, kad pirmie cilvēki iekārtojās uz dzīvi, lai dibinātu ciemu. Katru gadu pēc loterijas Sammersa kungs atsāka runāt par jaunu kasti, bet ikreiz jautājumam tika ļauts norimt, neko lietas labā tā arī nedarot. Melnā kaste kļuva jo gadu jo noplukušāka: ap šo laiku tā vairs nebija viscaur melna, bet gan tik stipri skabargaina vienā pusē, ka bija redzama sākotnējā koka krāsa, dažās vietās tā bija izbalējusi vai notraipīta.

Mārtina kungs un viņa vecākais dēls Beksters turēja melno kasti stingri uz ķebļa, līdz Sammersa kungs ar roku bija pilnīgi samaisījis papīrus. Tādēļ, ka tik daudz kas no rituāla bija aizmirsts vai atmests, Sammersa kungam bija veiksmīgi izdevies aizvietot paaudzēm ilgi lietotās koka šķeldas ar papīra strēmelēm. Koka šķeldas, Sammersa kungs

pamatoja, derēja tūri labi, kad ciems bija mazs, bet tagad, kad iedzīvotāju skaits pārsniedza trīs simtus un visticamāk turpinās vien pieaugt, bija nepieciešams izmantot kaut ko, kas vieglāk ietilptu melnajā kastē. Naktī pirms loterijas Sammersa kungs un Greivsa kungs sagatavoja papīra strēmeles un ielika tās kastē, un tad tā tika aizvesta uz Sammersa kunga akmeņogļu uzņēmuma seifu un tur ieslēgta, līdz Sammersa kungs nākamajā rītā bija gatavs to vest uz laukumu. Gada pārējo laiku kaste tika noglabāta reizēm vienā vietā, reizēm – citā; tā bija pavadījusi vienu gadu Greivsa kunga šķūnī un citu – pasta nodaļā, un dažreiz tā tika uzstādīta Mārtinu pārtikas preču veikalā uz plaukta un atstāta tur.

Pirms Sammersa kungs pasludināja loteriju par atklātu, izcēlās liela kņada. Bija saraksti, kas uzskaitīja ģimeņu galvas, saimju galvas katrā ģimenē, katras saimes locekļus katrā ģimenē. Pasta priekšnieks pienācīgi nolasiya loterijas ierēdņa zvērestu, ko deva Sammersa kungs; kādreiz, kā daži atminējās, bija bijusi kaut kāda veida deklamācija loterijas ierēdņa izpildījumā, paviršs, neskanīgs dziedājums, kas tika svinīgi skaitīts katru gadu; daži cilvēki domāja, ka loterijas ierēdnis reiz mēdza kārtīgi stāvēt, kad viņš to runāja vai dziedāja, citi uzskatīja, ka viņam bija jāstaigā starp cilvēkiem, bet pirms daudziem jo daudziem gadiem šai rituāla daļai tika ļauts misēties. Reiz bijis arī rituāls sveiciens, kuru loterijas ierēdnim jālieto, uzrunājot katru cilvēku, kas uznāca, lai lozētu no kastes, taču arī tas ar laiku bija mainījies, līdz tagad ierēdņa pienākumos ietilpa vienkārši runāt ar katru nācēju. Sammersa kungam šis viss ļoti labi padevās: savā tīrajā, baltajā kreklā un zilajās džinsa biksēs, vienai rokai bezrūpīgi atbalstoties pret melno kasti, viņš šķita ļoti piemērots un svarīgs, nebeidzami sarunādamies ar Greivsa kungu un Mārtiniem.

Tieši tad, kad Sammersa kungs beidzot beidza tērzēt un vērsās pie sapulcinātajiem ciema iedzīvotājiem, Hačinsones kundze ar svīteri ap pleciem steidzīgi nāca pa ceļu uz laukumu un iespraucās vietā puļa aizmugurē. „Klīns aizmirsa, kas šodien par dienu,“ viņa teica Delakruā kundzei, kura stāvēja viņai blakus, un viņas abas klusām iesmējās. „Domāju, mans vecais bija ārā un krāmēja malku,“ Hačinsones kundze turpināja, „un tad es paskatījos pa logu, un bērni bija prom, un tad es atcerējos, ka ir divdesmit septītais un skriešus atsteidzos.“ Viņa nosusināja rokas priekšautā, un Delakruā kundze teica: „Tu tomēr esi laikā. Viņi ir aizrunājušies tur augšā.“

Hačinsones kundze stāpīja kaklu, lai redzētu cauri pūlim, un atrada savu vīru un bērnus, stāvam gandrīz pašā priekšā. Viņa piebakstīja Delakruā kundzei uz ardievām un sāka lauzties cauri pūlim. Cilvēki mundry pašķīrās, lai palaistu viņu garām. Divi trīs cilvēki gana skaļās balsīs, lai tas būtu sadzirdams pāri pūlim, teica: „Te nāk tavs sievišķis, Hačinson,“ un „Bill, viņa galu galā paspēja.“ Hačinsones kundze sasniedza savu vīru, un Sammersa kungs, kurš bija nogaidījis, priecīgi teica: „Domāju, mums būs jāturpina bez tevis, Tesij.“ Hačinsones kundze smaidīdama atteica: „Tu jau negribētu, ka es atstāju sav’s trauk’s izlietnē, ko, Džo?“ Un klusi smiekli pāršalca pūli, cilvēkiem atkal ieņemot savas vietas pēc Hačinsones kundzes ierašanās.

„Nu tā,“ Sammersa kungs nopietni noteica, „laikam labāk sāksim, izdarīsim šo lietu, lai varam atgriezties pie darbiem. Vai kāds nav ieradies?“

„Danbārs,“ daži atbildēja. „Danbārs, Danbārs.“

Sammersa kungs pārskatīja savu sarakstu. „Klaidis Danbārs,“ viņš teica, „tā gan. Viņš ir salauzis kāju, pareizi? Kurš lozēs viņa vietā?“

„Es laikam,“ kāda sieviete atbildēja, un Sammersa kungs pagriezās, lai viņu aplūkotu. „Sieva lozē savam vīram,“ Sammersa kungs noteica. „Tev nav neviena pieauguša jaunekļa, kas to izdarītu tavā vietā, Džeinij?“ Lai gan Sammersa kungs un visi citi ciemā atbildi jau lieliski zināja, loterijas ierēdņa formāls pienākums bija uzdot šādus jautājumus. Sammersa kungs gaidīja ar pieklājīgas intereses grimasi, kamēr Danbāras kundze sniedza atbildi.

„Horasam vēl nav pat sešpadsmit,“ viņa ar nožēlu teica. „Laikam man šogad būs jāaizstāj vecais vīrs.“

„Pareizi,“ novilka Sammersa kungs. Viņš atzīmēja sarakstā, ko turēja. Tad viņš jautāja: „Votsonu puika šogad lozē?“

Garš puisis pūlī pacēla roku. „Šeit,“ viņš teica, „es lozēšu par savu mammu un sevi.“ Viņš nervozi mirkšķināja acis un nodūra galvu, kamēr vairākas balsis pūlī sauca tādas frāzes kā „lāga zēns, Džek“ un „prieks redzēt, ka mātei ir kāds, kas to lietu izdara“.

„Nu,“ Sammersa kungs teica, „laikam visi būtu. Vecais Vorners ieradies?“

„Te,“ balss attrauca, un Sammersa kungs pamāja.

Pūlī iestājās pēkšņs klusums, kad Sammersa kungs nokremšļojās un apskatīja sarakstu. „Visi gatavi?“ viņš uzsauca. „Tā, es nolasīšu vārdus – ģimenes galvas pirmos – un vīri nāks un izvilks biļeti no kastes. Turiet papīru salocītu rokā, neapskatot to, līdz visi ir lozējuši. Viss skaidrs?“

Ļaudis to bija darījuši jau tik daudz reizi, ka viņi tikai daļēji pievērsa uzmanību instruktāžai: lielākā daļa cieta klusu, aplaizīdami lūpas, neskatīdamies apkārt. Tad Sammersa kungs pacēla gaisā vienu roku un sauca: „Adams.“ Kāds vīrs izspraucās no pūļa un iznāca priekšā. „Sveiks, Stīv,“ teica Sammersa kungs, un Adamsa kungs atbildēja: „Sveiks, Džo.“ Viņi auksti un nervozi uzsmaidīja viens otram. Tad Adamsa kungs iesniedzās melnajā kastē un izvilka salocītu biļeti. Viņš turēja to cieši aiz viena stūra, pagrieždamies un steigšus iedams atpakaļ uz savu vietu pūlī, kur nostājās nedaudz atstatu no savas ģimenes, neskatīdamies lejup uz savu roku.

„Allens,“ Sammersa kungs sauca. „Andersons... Bentems.“

„Šķiet, starp loterijām laiks pilnīgi sarucis,“ Delakruā kundze teica Greivsas kundzei aizmugurējā rindā.

„Šķiet, mēs pēdējo aizvadījām vien iepriekšējā nedēļā.“

„Laiks tiešām paskrien ātri,“ Greivsas kundze atbildēja.

„Klārks... Delakruā.“

„Tur iet mans vecais,“ Delakruā kundze noteica. Viņa aizturēja elpu, kamēr vīrs izgāja priekšā.

„Danbārs,“ sauca Sammersa kungs, un Danbāras kundze nosvērti devās pie kastes, kamēr viena no sievietēm izsaucās „aiziet, Džeinij!“, un cita noteica „tur nu viņa aiziet“.

„Mēs esam nākamie,“ Greivsas kundze noteica. Viņa skatījās, kā Greivsa kungs apgāja riņķī kastei, drūmi saveicinājās ar Sammersa kungu un izvēlējās papīra strēmeli. Nu jau visā pūlī bija vīri, kas turēja mazās, salocītās lapiņas savās lielajās rokās, nervozi bez mitas tās grozīdami. Danbāras kundze kopā ar saviem diviem dēliem stāvēja, turēdama papīra strēmeli.

„Hārberts... Hačinsons.“

„Aiziet, Bill,“ Hačinsones kundze teica, un cilvēki, kas stāvēja viņai apkārt, smējās.

„Džounss.“

„Runā,“ Adamsa kungs teica vecajam Vornoram, „ka tur, ziemeļu ciemā, tiek apspriesta loterijas atmešana.“

Vecais Vorners nosprauslāja. „Bariņš traku muļķu,“ viņš teica. „Klausies tik jaunajos, nekas viņiem nav pa prātam. Un ko domā – drīz viņi gribēs atgriezties pie dzīvošanas alās, neviens vairs nestrādās, tad padzīvos kādu laiku tā. Reiz bija tāds teiciens „loterija jūnijā, labība drīz rijā“. Drīz vien mēs visi ēstu sautētas virzas un zīles. Loterija ir bijusi vienmēr,“ viņš neiecieta atrauca. „Gana slikti jau redzēt jauno Džo Sammersu tur priekšā, jokojoties ar visiem.“

„Dažviet loteriju vairs nerīko,“ Adamsas kundze teica.

„Nekas cits kā vien jukas ar to!“ vecais Vorners izaicinoši noteica. „Bariņš jaunu muļķu.“

„Mārtins.“ Un Bobijs Mārtins noraudzījās, kā viņa tēvs iziet priekšā.

„Ouverdaiks... Pērsijs.“

„Kaut nu viņi pasteigtos,“ Danbāras kundze teica savam vecākajam dēlam. „Kaut viņi pasteigtos.“

„Viņi jau gandrīz beiguši,“ dēls atbildēja.

„Tu sagatavojies skriet pavēstīt tēvam,“ Danbāras kundze norīkoja.

Sammersa kungs nosauca pats savu vārdu, tad akurāti pakāpās uz priekšu un izvēlējās strēmelīti no kastes. Tad viņš izsaucās: „Vorners.“

„Septiņdesmit septīto gadu es piedalās loterijā,“ vecais Vorners novilka, spraukdams cauri pūlim. „Septiņdesmit septīto reizi.“

„Votsons.“ Garais puisis neveikli iznāca no pūļa. Kāds ieteica: „Neuztraucies, Džek!“ Sammersa kungs piebilda: „Nesteidzies, puis.“

„Zanīnī.“

Pēc tam iestājās pauze, gara un saspringta, līdz Sammersa kungs, turēdams savu biļeti gaisā, uzsauca: „Nu labi, ļautiņi!“ Brīdi neviens nekustējās, un tad biļetes tika atvērtas. Pēkšņi visas sievietes sāka runāt vienlaicīgi, prašņādamas: „Kurš tas ir?“, „Kurš izvilka?“, „Vai tie ir Danbāri?“, „Vai tie ir Votsoni?“. Tad balsis sāka skandēt: „Tas ir Hačinsons. Tas ir Bills,“ „Bills Hačinsons izvilka.“

„Ej, pasaki tēvam,“ Danbāras kundze norīkoja vecāko dēlu.

Cilvēki sāka raudzīties apkārt, lai redzētu Hačinsonus. Bills Hačinsons stāvēja klusu, skatīdamies lejup uz biļeti savā rokā. Pēkšņi Tesija Hačinsone uzkliedza Sammersa kungam: „Tu nedevi viņam gana daudz laika, lai izvēlētos kāroto biļeti. Es redzēju! Tas nebija godīgi!“

„Samierinies, Tesij,“ Delakruā kundze sauca, un Greivsas kundze teica: „Mums visiem bija vienādas izredzes.“

„Aizveries, Tesij,“ Bills Hačinsons attrauca.

„Nu tā, ļautiņi,“ Sammersa kungs teica, „tas noritēja visai raiti, bet tagad mums vēl nedaudz jāpasteidzas, lai visu nodarītu laikus.“ Viņš ielūkojās nākamajā sarakstā. „Bill,“ viņš uzrunāja, „tu lozēji Hačinsonu ģimenei. Vai Hačinsoniem ir kādas citas saimes?“

„Ir vēl Dons un Eva!“ Hačinsones kundze blāva. „Lai viņi izmēģina savu laimi!“

„Meitas lozē ar vīru ģimenēm, Tesij,“ Sammersa kungs maīgi noteica. „Tu to zini tikpat labi kā visi citi.“

„Tas nebija godīgi,“ Tesija sauca.

„Laikam jau ne, Džo,“ Bills Hačinsons ar nožēlu atzina. „Mana meita lozē ar vīra ģimeni; tas ir tikai godīgi. Un man nav citu ģimenes locekļu kā vien bērni.“

„Tad, cik nu tas skar ģimenes izlozēšanu, tie esat jūs,“ Sammersa kungs paskaidroja, „un, cik nu skar saimes izlozēšanu, tie arī esat jūs. Pareizi?“

„Pareizi,“ novilka Bills Hačinsons.

„Cik bērnu, Bill?“ Sammersa kungs formāli apvaicājās.

„Trīs,“ Bills Hačinsons attrauca. „Bills jaunākais un Nensija, un mazais Deivs un Tesija, un es.“

„Nu, labs ir,“ noteica Sammersa kungs. „Harij, tu savāci viņu biļetes?“

Greivsa kungs pamāja un parādīja papīra strēmeles. „Tad liec tās kastē,“ Sammersa kungs norīkoja. „Paņem Billa biļeti un ieliec arī to.“

„Domāju, mums vajadzētu sākt no jauna,“ Hačinsones kundze teica, cik vien klusu varēdama. „Es jums saku, tas nebija godīgi. Tu nedevi viņam gana daudz laika, lai izvēlētos. Visi to redzēja.“

Greivsa kungs bija izraudzījis piecas biļetes un ielicis tās kastē, visas pārējās papīra strēmeles viņš nometa zemē, kur vējš tās paķēra un uznesa gaisā.

„Uzklausiet, visi,“ Hačinsones kundze teica cilvēkiem visapkārt.

„Gatavs, Bill?“ Sammersa kungs jautāja, un Bills Hačinsons, aši uzmezdam skatu sievai un bērniem, pamāja.

„Atcerieties,“ Sammersa kungs piekodināja, „izvelciet biļeti un turiet to salocītu, līdz visi ir izlozējuši! Harij, tu palīdzēsi mazajam Deivam.“ Greivsa kungs paņēma mazā puisēna roku, un zēns labprātīgi nāca ar viņu pie kastes. „Izvelc biļeti no kastes, Deivij,“ Sammersa kungs teica. Deivijš iebāza roku kastē un iesmējās. „Paņem tikai vienu biļetīti,“ Sammersa kungs aicināja. „Harij, tu paturi to viņa vietā.“ Greivsa kungs satvēra bērna roku un izņēma salocīto biļeti no ciešās dūrītes, un turēja to, kamēr mazais Deivijš ar vaicājošu skatienu stāvēja viņam līdzās.

„Nensija nākamā,“ Sammersa kungs teica. Nensijai bija divpadsmit, un viņas skolas draugi noelsās, kamēr viņa, svārkus ņurcīdama, izgāja priekšā un vāri izņēma no kastes papīra strēmeli. „Bills jaunākais,“ Sammersa kungs izsauca, un Billijs, sārtu seju un milzonīgām pēdām, vilkdams biļeti, teju apgāza kasti. „Tesij,“ uzrunāja Sammersa kungs. Viņa mirkli vilcinājās, izaicinoši skatoties apkārt, tad aplaizīja lūpas un piegāja pie kastes. Viņa izķeksēja biļeti un turēja to sev aiz muguras.

„Bill,“ Sammersa kungs aicināja, un Bills Hačinsons iesniedzās kastē un taustījās, līdz izdevās satvert pēdējo biļeti.

Pūlis klusēja. Kāda meitene nočukstēja: „Es ceru, tā nebūs Nensija,“ un čuksta skaņa sasniedza pat vistālāk stāvošos.

„Nav kā agrāk,“ cieši noteica vecais Vorners. „Cilvēki nav tādi kā kādreiz.“

„Nu labi,“ Sammersa kungs novilkā. „Atveriet biļetes! Harij, tu atver mazā Deiva.“

Greivsa kungs atvēra papīra strēmeli, un pūlī atskanēja nopūtas, viņam paceļot to augšā un visiem redzot, ka tā ir tukša. Nensija un Bills jaunākais atvēra savas vienlaicīgi, un abi staroja un smējās, griežoties apkārt pret pūli un turot biļetes virs galvām.

„Tesij,“ Sammersa kungs ierunājās. Pēc īsas pauzes Sammersa kungs palūkojās uz Billu Hačinsonu, un Bills atlocīja un parādīja savu biļeti. Tā bija tukša.

„Tā ir Tesija,“ Sammersa kungs klusinātā balsī noteica. „Parādi mums viņas biļeti, Bill.“

Bills Hačinsons piegāja pie sievas un izrāva biļeti no viņas rokas. Tai virsū bija melns plankums – melnais plankums, ko Sammersa kungs iepriekšējā naktī savā birojā bija iezīmējis ar lielu zīmuli. Bills Hačinsons pacēla to augšā, un pūlis sakustējās.

„Nu labi, ļautiņi,“ Sammersa kungs teica. „Pabeigsim ātri.“

Lai gan ciema iedzīvotāji bija aizmirsuši rituālu un pazaudējuši sākotnējo melno kasti, viņi joprojām atcerējās, ka jālieto akmeņi. Akmeņu kaudze, ko puikas pirmīt bija sakrāvuši, bija gatava; uz zemes mētājās akmeņi un aizpūstās papīra driskas, kas bija izlidojušas no kastes. Delakruā izvēlējās akmeni, tik lielu, ka viņai tas bija jāpaceļ ar abām rokām, un pagriezās pret Danbāras kundzi. „Aiziet!“ viņa aicināja. „Pasteidzies.“

Danbāras kundzei rokās bija mazi akmeņi, un viņa aizelsusies teica: „Es nemaz nevaru paskriet. Tev būs jāiet pa priekšu, un es tevi panākšu.“

Bērniem akmeņi jau bija. Un kāds iedeva mazajam Deivijam Hačinsonam pāris oļu.

Tesija Hačinsone tagad bija izbrīvēta lauka vidū, un viņa izmisusi izstiepa rokas, ciema iedzīvotājiem viņu ielencot. „Tas nav godīgi,“ viņa pretojās. Akmens trāpīja viņai pa galvu. Vecais Vorners mudināja: „Aiziet, aiziet, visi!“ Stīvs Adamss bija pūļa priekšējā rindā ar Greivsa kundzi līdzās.

„Tas nav godīgi, tas nav pareizi!“ Hačinsones kundze spiedza, un tad viņi metās tai virsū.

Tulkojusi Agate Freiberga

Shirley Jackson

The Lottery

The morning of June 27th was clear and sunny, with the fresh warmth of a full-summer day; the flowers were blossoming profusely and the grass was richly green. The people of the village began to gather in the square, between the post office and the bank, around ten o'clock; in some towns there were so many people that the lottery took two days and had to be started on June 20th, but in this village, where there were only about three hundred people, the whole lottery took less than two hours, so it could begin at ten o'clock in the morning and still be through in time to allow the villagers to get home for noon dinner.

The children assembled first, of course. School was recently over for the summer, and the feeling of liberty sat uneasily on most of them; they tended to gather together quietly for a while before they broke into boisterous play, and their talk was still of the classroom and

the teacher, of books and reprimands. Bobby Martin had already stuffed his pockets full of stones, and the other boys soon followed his example, selecting the smoothest and roundest stones; Bobby and Harry Jones and Dickie Delacroix—the villagers pronounced this name “Dellacroy”—eventually made a great pile of stones in one corner of the square and guarded it against the raids of the other boys. The girls stood aside, talking among themselves, looking over their shoulders at the boys, and the very small children rolled in the dust or clung to the hands of their older brothers or sisters.

Soon the men began to gather, surveying their own children, speaking of planting and rain, tractors and taxes. They stood together, away from the pile of stones in the corner, and their jokes were quiet and they smiled rather than laughed. The women, wearing faded house dresses and sweaters, came shortly after their menfolk. They greeted one another and exchanged bits of gossip as they went to join their husbands. Soon the women, standing by their husbands, began to call to their children, and the children came reluctantly, having to be called four or five times. Bobby Martin ducked under his mother’s grasping hand and ran, laughing, back to the pile of stones. His father spoke up sharply, and Bobby came quickly and took his place between his father and his oldest brother.

The lottery was conducted—as were the square dances, the teen club, the Halloween program—by Mr. Summers, who had time and energy to devote to civic activities. He was a round-faced, jovial man and he ran the coal business, and people were sorry for him because he had no children and his wife was a scold. When he arrived in the square, carrying the black wooden box, there was a murmur of conversation among the villagers, and he waved and called. “Little late today, folks.” The postmaster, Mr. Graves, followed him, carrying a three-legged stool, and the stool was put in the center of the square and Mr. Summers set the black box down on it. The villagers kept their distance, leaving a space between themselves and the stool, and when Mr. Summers said, “Some of you fellows want to give me a hand?” there was a hesitation before two men. Mr. Martin and his oldest son, Baxter, came forward to hold the box steady on the stool while Mr. Summers stirred up the papers inside it.

The original paraphernalia for the lottery had been lost long ago, and the black box now resting on the stool had been put into use even before Old Man Warner, the oldest man in town, was born. Mr. Summers spoke frequently to the villagers about making a new box, but no one liked to upset even as much tradition as was represented by the black box. There was a story that the present box had been made with some pieces of the box that had preceded it, the one that had been constructed when the first people settled down to make a village here. Every year, after the lottery, Mr. Summers began talking again about a new box, but every year the subject was allowed to fade off without anything’s being done. The black box grew shabbier each year: by now it was no longer completely black but splintered badly along one side to show the original wood color, and in some places faded or stained.

Mr. Martin and his oldest son, Baxter, held the black box securely on the stool until Mr. Summers had stirred the papers thoroughly with his hand. Because so much of the ritual had been forgotten or discarded, Mr. Summers had been successful in having slips of paper substituted for the chips of wood that had been used for generations. Chips of wood, Mr. Summers had argued, had been all very well when the village was tiny, but now that the population was more than three hundred and likely to keep on growing, it was necessary to use something that would fit more easily into the black box. The night before the lottery, Mr. Summers and Mr. Graves made up the slips of paper and put them in the box, and it was then taken to the safe of Mr. Summers’ coal company and locked up until Mr. Summers was ready to take it to the square next morning. The rest of the year, the box was put away, sometimes one place, sometimes another; it had spent one year in Mr. Graves’s barn and another year underfoot in the post office. and sometimes it was set on a shelf in the Martin grocery and left there.

There was a great deal of fussing to be done before Mr. Summers declared the lottery open. There were the lists to make up—of heads of families, heads of households in each family,

members of each household in each family. There was the proper swearing-in of Mr. Summers by the postmaster, as the official of the lottery; at one time, some people remembered, there had been a recital of some sort, performed by the official of the lottery, a perfunctory, tuneless chant that had been rattled off duly each year; some people believed that the official of the lottery used to stand just so when he said or sang it, others believed that he was supposed to walk among the people, but years and years ago this part of the ritual had been allowed to lapse. There had been, also, a ritual salute, which the official of the lottery had had to use in addressing each person who came up to draw from the box, but this also had changed with time, until now it was felt necessary only for the official to speak to each person approaching. Mr. Summers was very good at all this; in his clean white shirt and blue jeans, with one hand resting carelessly on the black box, he seemed very proper and important as he talked interminably to Mr. Graves and the Martins.

Just as Mr. Summers finally left off talking and turned to the assembled villagers, Mrs. Hutchinson came hurriedly along the path to the square, her sweater thrown over her shoulders, and slid into place in the back of the crowd. "Clean forgot what day it was," she said to Mrs. Delacroix, who stood next to her, and they both laughed softly. "Thought my old man was out back stacking wood," Mrs. Hutchinson went on, "and then I looked out the window and the kids was gone, and then I remembered it was the twenty-seventh and came a-running." She dried her hands on her apron, and Mrs. Delacroix said, "You're in time, though. They're still talking away up there."

Mrs. Hutchinson craned her neck to see through the crowd and found her husband and children standing near the front. She tapped Mrs. Delacroix on the arm as a farewell and began to make her way through the crowd. The people separated good-humoredly to let her through: two or three people said, in voices just loud enough to be heard across the crowd, "Here comes your, Missus, Hutchinson," and "Bill, she made it after all." Mrs. Hutchinson reached her husband, and Mr. Summers, who had been waiting, said cheerfully. "Thought we were going to have to get on without you, Tessie." Mrs. Hutchinson said, grinning, "Wouldn't have me leave m'dishes in the sink, now, would you, Joe?" and soft laughter ran through the crowd as the people stirred back into position after Mrs. Hutchinson's arrival.

"Well, now." Mr. Summers said soberly, "guess we better get started, get this over with, so's we can go back to work. Anybody ain't here?"

"Dunbar." several people said. "Dunbar. Dunbar."

Mr. Summers consulted his list. "Clyde Dunbar." he said. "That's right. He's broke his leg, hasn't he? Who's drawing for him?"

"Me. I guess," a woman said, and Mr. Summers turned to look at her. "Wife draws for her husband." Mr. Summers said. "Don't you have a grown boy to do it for you, Janey?" Although Mr. Summers and everyone else in the village knew the answer perfectly well, it was the business of the official of the lottery to ask such questions formally. Mr. Summers waited with an expression of polite interest while Mrs. Dunbar answered.

"Horace's not but sixteen yet." Mrs. Dunbar said regretfully. "Guess I gotta fill in for the old man this year."

"Right." Mr. Summers said. He made a note on the list he was holding. Then he asked, "Watson boy drawing this year?"

A tall boy in the crowd raised his hand. "Here," he said. "I m drawing for my mother and me." He blinked his eyes nervously and ducked his head as several voices in the crowd said things like "Good fellow, lack." and "Glad to see your mother's got a man to do it."

"Well," Mr. Summers said, "guess that's everyone. Old Man Warner make it?"

"Here," a voice said, and Mr. Summers nodded.

A sudden hush fell on the crowd as Mr. Summers cleared his throat and looked at the list. "All ready?" he called. "Now, I'll read the names—heads of families first—and the men come up and take a paper out of the box. Keep the paper folded in your hand without looking at it until everyone has had a turn. Everything clear?"

The people had done it so many times that they only half listened to the directions: most of them were quiet, wetting their lips, not looking around. Then Mr. Summers raised one hand high and said, "Adams." A man disengaged himself from the crowd and came forward. "Hi.

Steve. ” Mr. Summers said, and Mr. Adams said. “Hi. Joe. ” They grinned at one another humorlessly and nervously. Then Mr. Adams reached into the black box and took out a folded paper. He held it firmly by one corner as he turned and went hastily back to his place in the crowd, where he stood a little apart from his family, not looking down at his hand.

“Allen. ” Mr. Summers said. “Anderson... Bentham. “

“Seems like there’s no time at all between lotteries any more. ” Mrs. Delacroix said to Mrs. Graves in the back row.

“Seems like we got through with the last one only last week. “

“Time sure goes fast” Mrs. Graves said.

“Clark... Delacroix. “

“There goes my old man. ” Mrs. Delacroix said. She held her breath while her husband went forward.

“Dunbar,” Mr. Summers said, and Mrs. Dunbar went steadily to the box while one of the women said. “Go on, Janey,” and another said, “There she goes. “

“We’re next. ” Mrs. Graves said. She watched while Mr. Graves came around from the side of the box, greeted Mr. Summers gravely and selected a slip of paper from the box. By now, all through the crowd there were men holding the small folded papers in their large hand, turning them over and over nervously Mrs. Dunbar and her two sons stood together, Mrs. Dunbar holding the slip of paper.

“Harburt... Hutchinson. “

“Get up there, Bill,” Mrs. Hutchinson said, and the people near her laughed.

“Jones. “

“They do say,” Mr. Adams said to Old Man Warner, who stood next to him, “that over in the north village they’re talking of giving up the lottery. “

Old Man Warner snorted. “Pack of crazy fools,” he said. “Listening to the young folks, nothing’s good enough for them. Next thing you know, they’ll be wanting to go back to living in caves, nobody work any more, live that way for a while. Used to be a saying about Lottery in June, corn be heavy soon. ‘ First thing you know, we’d all be eating stewed chickweed and acorns. There’s always been a lottery,” he added petulantly. “Bad enough to see young Joe Summers up there joking with everybody. “

“Some places have already quit lotteries,” Mrs. Adams said.

“Nothing but trouble in that,” Old Man Warner said stoutly. “Pack of young fools. “

“Martin. ” And Bobby Martin watched his father go forward. “Overdyke... Percy. “

“I wish they’d hurry,” Mrs. Dunbar said to her older son. “I wish they’d hurry.”

“They’re almost through,” her son said.

“You get ready to run tell Dad,” Mrs. Dunbar said.

Mr. Summers called his own name and then stepped forward precisely and selected a slip from the box. Then he called, “Warner. “

“Seventy-seventh year I been in the lottery,” Old Man Warner said as he went through the crowd. “Seventy-seventh time. “

“Watson. ” The tall boy came awkwardly through the crowd. Someone said, “Don’t be nervous, Jack,” and Mr. Summers said, “Take your time, son. “

“Zanini. “

After that, there was a long pause, a breathless pause, until Mr. Summers, holding his slip of paper in the air, said, “All right, fellows. ” For a minute, no one moved, and then all the slips of paper were opened. Suddenly, all the women began to speak at once, saying. “Who is it?,” “Who’s got it?,” “Is it the Dunbars?,” “Is it the Watsons?” Then the voices began to say, “It’s Hutchinson. It’s Bill,” “Bill Hutchinson’s got it. “

“Go tell your father,” Mrs. Dunbar said to her older son.

People began to look around to see the Hutchinsons. Bill Hutchinson was standing quiet, staring down at the paper in his hand. Suddenly, Tessie Hutchinson shouted to Mr. Summers. “You didn’t give him time enough to take any paper he wanted. I saw you. It wasn’t fair!”

“Be a good sport, Tessie,” Mrs. Delacroix called, and Mrs. Graves said, “All of us took the same chance. “

“Shut up, Tessie,” Bill Hutchinson said.

“Well, everyone,” Mr. Summers said, “that was done pretty fast, and now we’ve got to be hurrying a little more to get done in time. ” He consulted his next list. “Bill,” he said, “you draw for the Hutchinson family. You got any other households in the Hutchinsons?”

“There’s Don and Eva,” Mrs. Hutchinson yelled. “Make them take their chance!”

“Daughters draw with their husbands’ families, Tessie,” Mr. Summers said gently. “You know that as well as anyone else. “

“It wasn’t fair,” Tessie said.

“I guess not, Joe,” Bill Hutchinson said regretfully. “My daughter draws with her husband’s family; that’s only fair. And I’ve got no other family except the kids. “

“Then, as far as drawing for families is concerned, it’s you,” Mr. Summers said in explanation, “and as far as drawing for households is concerned, that’s you, too. Right?”

“Right,” Bill Hutchinson said.

“How many kids, Bill?” Mr. Summers asked formally.

“Three,” Bill Hutchinson said.

“There’s Bill, Jr. , and Nancy, and little Dave. And Tessie and me. “

“All right, then,” Mr. Summers said. “Harry, you got their tickets back?”

Mr. Graves nodded and held up the slips of paper. “Put them in the box, then,” Mr. Summers directed. “Take Bill’s and put it in. “

“I think we ought to start over,” Mrs. Hutchinson said, as quietly as she could. “I tell you it wasn’t fair. You didn’t give him time enough to choose. Everybody saw that. “

Mr. Graves had selected the five slips and put them in the box, and he dropped all the papers but those onto the ground, where the breeze caught them and lifted them off.

“Listen, everybody,” Mrs. Hutchinson was saying to the people around her.

“Ready, Bill?” Mr. Summers asked, and Bill Hutchinson, with one quick glance around at his wife and children, nodded.

“Remember,” Mr. Summers said, “take the slips and keep them folded until each person has taken one. Harry, you help little Dave. ” Mr. Graves took the hand of the little boy, who came willingly with him up to the box. “Take a paper out of the box, Davy,” Mr. Summers said. Davy put his hand into the box and laughed. “Take just one paper. ” Mr. Summers said. “Harry, you hold it for him. ” Mr. Graves took the child’s hand and removed the folded paper from the tight fist and held it while little Dave stood next to him and looked up at him wonderingly.

“Nancy next,” Mr. Summers said. Nancy was twelve, and her school friends breathed heavily as she went forward switching her skirt, and took a slip daintily from the box “Bill, Jr. ,” Mr. Summers said, and Billy, his face red and his feet overlarge, near knocked the box over as he got a paper out. “Tessie,” Mr. Summers said. She hesitated for a minute, looking around defiantly, and then set her lips and went up to the box. She snatched a paper out and held it behind her.

“Bill,” Mr. Summers said, and Bill Hutchinson reached into the box and felt around, bringing his hand out at last with the slip of paper in it.

The crowd was quiet. A girl whispered, “I hope it’s not Nancy,” and the sound of the whisper reached the edges of the crowd.

“It’s not the way it used to be,” Old Man Warner said clearly. “People ain’t the way they used to be. “

“All right,” Mr. Summers said. “Open the papers. Harry, you open little Dave’s. “

Mr. Graves opened the slip of paper and there was a general sigh through the crowd as he held it up and everyone could see that it was blank. Nancy and Bill, Jr. , opened theirs at the same time, and both beamed and laughed, turning around to the crowd and holding their slips of paper above their heads.

“Tessie,” Mr. Summers said. There was a pause, and then Mr. Summers looked at Bill Hutchinson, and Bill unfolded his paper and showed it. It was blank.

“It’s Tessie,” Mr. Summers said, and his voice was hushed. “Show us her paper, Bill. “

Bill Hutchinson went over to his wife and forced the slip of paper out of her hand. It had a black spot on it, the black spot Mr. Summers had made the night before with the heavy pencil in the coal company office. Bill Hutchinson held it up, and there was a stir in the crowd.

“All right, folks.” Mr. Summers said. “Let’s finish quickly.”

Although the villagers had forgotten the ritual and lost the original black box, they still remembered to use stones. The pile of stones the boys had made earlier was ready; there were stones on the ground with the blowing scraps of paper that had come out of the box Delacroix selected a stone so large she had to pick it up with both hands and turned to Mrs. Dunbar. “Come on,” she said. “Hurry up.”

Mrs. Dunbar had small stones in both hands, and she said, gasping for breath. “I can’t run at all. You’ll have to go ahead and I’ll catch up with you.”

The children had stones already. And someone gave little Davy Hutchinson a few pebbles.

Tessie Hutchinson was in the center of a cleared space by now, and she held her hands out desperately as the villagers moved in on her. “It isn’t fair,” she said. A stone hit her on the side of the head. Old Man Warner was saying, “Come on, come on, everyone.” Steve Adams was in the front of the crowd of villagers, with Mrs. Graves beside him.

“It isn’t fair, it isn’t right,” Mrs. Hutchinson screamed, and then they were upon her.

Dramaturģija

Donna Hoke ir dramaturģe, Dramatistu ģildes padomes locekle un blogere, sastāda krustvārdu mīklas avīzei The New York Times, kā arī raksta grāmatas bērniem. Donnas darbi ir tulkoti 46 valstīs. Slavenākās lugas ir BRILLIANT WORKS OF ART (2015), ELEVATOR GIRL (2016), SAFE (2012), un TEACH (2017). Autores darbi ir nominēti The Primus un Blacburn balvām, viņa divreiz uzvarējusi izcilāko jauno lugu kategorijā, saņemot The Emanuel Fried Award; Individual Artist Award; trīs gadus pēc kārtas nominēta par Buffalo's labāko rakstnieci – turklāt kā vienīgā sieviete šajā kategorijā.

Donna Hoke

Ziedi tuksnesī

5. aina

Pagājusi viena nedēļa. Ikdienišķs bārs, līdzīgs bāram Mo's, taču manāmas sīkas atšķirības, piemēram, citādas krāsas galdauts. Fonā dzirdams troksnis no televizorā notiekošās spēles. Dzirdama glāžu un šķīvju šķindēšana, bārā ir daudz apmeklētāju. Ierodas Brita un Džo. Džo pamāj iepriekš neredzētajiem oficiantiem.

Džo: Vai mēs varam sēsties pie šī galdiņa?

Saņemot apstiprinošu žestu, abi apsēžas pie galda, uz kura stāv bļodiņa ar zemesriekstiem. Džo no galda noslauka riekstu čaumalas, metot tās uz grīdas. Visu šo laiku viņš met čaumalas uz grīdas, taču Brita čaumalas savā savā priekšā kārtīgi sakārto.

Brita: Kāpēc mēs esam šeit?

Džo: Tu teici, ka vēlējies ko citu.

Brita: Neliekas, ka šī vieta ir atšķirīga.

Džo: Šeit ir laba veģetāriešu ēdienkarte.

Brita: Sporta bārā? Mocarellas nūjiņas un frī kartupeļi nav... Nu protams, šeit rāda spēli. Tu izvēlējies šo vietu, jo šeit rāda beisbola spēli.

Džo: Mēs esam vienas play-off kārtas attālumā no finālturnīra!

Britt: Tad skaidrs, ko tie karodziņi uz mašīnām nozīmē! Man likās, ka šajā nedēļā bija daudz bērnu.

Džo: Puišiem šo vajadzētu skatīties. Vai viņi vispār ir redzējuši kādu spēli?

Brita: Tu neztver situāciju nopietni.

Džo: Šoreiz bija mana kārta izvēlēties. Mēs joprojām varam sarunāties, un es šad tad iemetīšu aci spēlē. Ļauj man vienkārši... Skrējēju nenoķēra! Skrējēju nenoķēra!
(pagriežas pret Britu) Skrējēju nenoķēra.

Brita: Kāpēc tas ir svarīgi?
Džo: Tā varēja būt izšķirošā spēle!
Brita: Slikta zīme.
Džo: Bet, ja sitējs sasniedz mājas bāzi ar pirmo reizi? Ja nu tiešām nonāk tik tuvu? Ja nu, neesot priekšā, tas palīdz izlīdzināt rezultātu astotajā ģinģā, izslēdzot sitēju? Un nākamajā kārtā neviens neiegūst punktu? Un mūsu komanda iegūst punktu, taču ir otrās komandas kārtā, un mūsu metējs ir noguris, un rezultāts izlīdzinās nekontrolētajā metienā. Un pēc tam pēdējā reizē sitējs atspēlē bumbu pret zemi, un tā iziet pirmajam bāzes spēlētājam starp kājām, un skrējiena punkts tiek ieskaitīts. Spēle beidzas.
Brita: Tas nekad nenotiktu.
Džo: Tas notika! Un, kad tu esi pareizajā pusē, adrenalīns ir neapprakstāms. Taču, ja tu neesi... tāda ir dzīve. Tāpat kā tava māksla.
Brita: Es to redzu šādi – neatkarīgi no tā, kāds ir spēles rezultāts, mūsu dzīves nemainās un tiem spēlētājiem turpina maksāt – pat pārāk daudz.
Džo: Tu vienkārši nesaproti.
Brita: Vismaz es neesmu viena no tām sievietēm, kuras interesē parādīt savu dupsī pieguļošos beisbola legingos.
Džo: Ja arī tu būtu, tad tu skatītos kopā ar mani. Tu vismaz varētu skatīties kopā ar mani.
Brita: Labi, aizej nopērc man ko dzeramu.
Džo pieiet pie bāra, tikmēr Brita ieskatās telefonā un izskatās sarūgtināta. Džo atnāk atpakaļ ar divām alus pudelēm.
Džo: Ko es palaidu garām?
Brita: Šeit ir septiņi televizori.
Džo: Tas bija triks, lai tevi pārbaudītu. Tu nemaz neskatījies spēli!
Brita: Tu nebiji šeit. Es nevaru skatīties ar tevi, ja tu neesi blakus.
Džo: Tehniski.
Brita: Tehniskās īpatnības ir svarīgas. Kad lidmašīnas nokrīt, tas bieži ir tehnisku problēmu dēļ.
Džo: Seriāla *CSI* noziedznieki tiek noķerti viņu tehnisko kļūmju dēļ.
Brita: Redzi? Tu saproti.
Džo: Ideāls noziegums nepastāv.
Brita: Nelaiimes gadījumi – tie ir ideāli noziegumi.
Džo: Ja tu skatītos seriālu *CSI*, tad tu zinātu, ka arvien grūtāk un grūtāk ir izplānot nelaiimes gadījumu.
Brita: Plāno kaut ko pret savu bosu?
Džo: Tā dienas paiet ātrāk. Bet, runājot nopietni, pati zini... Kad situācija pasliktinās, tā ļoti pasliktinās, tu nekad neesi... domājusi par to ... kā tas būtu, ja notiktu nelaiimes gadījums?
Brita: Tu grasījies mani nogalināt?
Džo: Nē taču! Piemēram, lidmašīna vai automašīna, vai zirgs.
Brita: Zirgs? Šeit?
Džo: Protams. Tas ierodas dienas vidū un traucas cauri tavam birojam, nomīdot visus līdz zemei, lai tiktu pie automāta.
Brita: Ieskaitot mani.
Džo: Ieskaitot tavas ikdienas *M&M* konfektes.
Brita: Un tieši tajā brīdī rikšiem ieradīsies zirgs.
Džo: Drīzāk aulēkšiem. Ar rikšiem nekas netiktu panākts.
Brita: Darbā... Tu tiešām par to nopietni domā?
Džo: Vai tad tu ne?
Brita: (*parausta plecus*) Iespējams.
Džo: Kāpēc?
Brita: Un ko es teiktu saviem bērniem?
Džo: Jā, pastāstīt bērniem būtu visgrūtāk.
Brita: Mums nevajadzētu par to runāt.
Džo: Tev taisnība. Kā šodien gāja darbā?

Brita: Strādāju mājās. Aiznesu savu klēpj datoru uz verandu, atvēru visus logus... Un aizmigu.

Džo: Un tev par to maksā?

Brita: Kardinālputni ir atpakaļ. Jaunie. Vecie visticamāk.... Viņi visu savu mūžu pārojas, bet savvaļā tas ilgst apmēram trīs gadi.

Džo: Tik vienkārši.

Brita: Vai ne?

Džo: Es gan domāju, ka es labāk gribētu dzīvot ilgāk un uzņemties risku.

Brita: (*paceļ alus pudeli, lai saskandinātu*) Mums pat tas varētu sanākt.

Džo: (*saskandina*) Padejojam?

Brita: Šī vieta nav domāta dejošanai.

Džo: Nu un?

Brita: Džo, pat ja apstākļi mums to ļautu, un ar to es domāju, ka, ja es būtu izdzērusi vismaz četras šnabja glāzes un skanētu dziesma *I Wanna Be Sedated* tur, kur ir reāla deju grīda, bet es reti dejoju.

Džo: Kāpēc šis nevarētu būt izņēmuma gadījums? Es vēlos ar tevi dejojot.

Brita: Es jūtos muļķīgi.

Džo: Beidz par to domāt un vienkārši dari!

Brita *negribīgi paskatās uz viņu, un Džo izskatās drūms, kas liek viņai iesmieties. Brita vilcinādamās pieceļas.*

Tulkojusi Gita Ercika

RADOŠI DARBI

Jauniešu raibā dzīve kojās

Stāsta Olivers Blumbergs

*Karoče, sāksim. Dzīve kojās nav nemaz tik slikta, kā tauta domā. Apkārtējiem nevajadzētu spriest par to, ko viņi nezina. Piedevām, cilvēkiem nevajadzētu bāzt degunu svešās darīšanās, kas bieži vien tik ļoti izbesī (*savelk rokas dūrēs*). Ziniet, mēs te, kojās, esam gluži kā maza ģimenīte, taču dažreiz vienkārši visa ir par daudz.*

*Es dzīvoju istabiņā ar trīs briesmīgiem istabas biedriem, taču es viņus dievinu. Sākumā dzīvoju ar Artūru Zomerfeldu, un tas nebija *cool*. Mēs vienmēr *braucām* viens otram augumā. Es ieguldīju tik daudz *eforta*, lai tiktu no tās bedres prom. Tas bija reāli *kanceris*. Godīgi sakot, situācija nemaz nav uzlabojusies, jo nu ir parādījušās jaunas klapatas. Katru vakaru mēs aizvelkamies uz Rimi un uz *skidonu* pārkam *bēglu* vafeles. Tas nozīmē lieku naudas šķiešanu, kas līdz mēneša beigām liek man dzīvot kā nabagam.*

*Parasti nedēļas beigās mēs savācamies kopā un *kapājam* kārtis. Trakākais sākas naktī. Bieži vien mēs mēdzam *rambāt CS* līdz pat sešiem rītā. Mēdzam viens otru arī tā kārtīgi *prenkot*.*

*Ja man būtu jāapraksta savi istabas biedri, es uzreiz teiktu, ka viņi nekur nedodas bez skoča. Vienu reizi, atnākot no lekcijas, es meklēju savas botas. Iedomājieties – viņas bija pielīmētas pie GRIESTIEM (*histēriski klie dz!*)*

*Taču katram mākonītim ir zelta maliņa. Manējā ir divas *džusītes*, kas šad tad pie mums iegriežas ar omlešu pannu. Oi, kā es *žiriju!* Pēc tam mēs mēdzam pāris stundas *pasutināt*.*

*Nu, kopumā nav nemaz tik traki. Negribu jau nevienu *influencot*. Ir forši dzīvot ar saviem *čomakiem*. Šad tad mēs parunājam par fraktāļiem, kas ir taču izglītojošs temats, ne? Vienkāršāk sakot, nevajag *raustīties* no koju dzīves. Ir jau forši dažkārt *pačillot* un *nolaist tvaiku*.*

Jauniešu ikdiena dienesta viesnīcā

Sabiedrībā valda uzskats, ka dzīvošana dienesta viesnīcā ir nepatīkama. Cilvēkiem, kuri nav dzīvojuši konkrētajā vidē, nebūtu ieteicams izdarīt pāragrus secinājumus, kā arī aizskart citas personas tiesības uz privāto dzīvi, kas nereti ir traucējoši. Tiek apgalvots, ka dzīvojošie dienesta viesnīcā ir kā ģimene, bet tam ir negatīvas sekas.

Students Olivera dzīvo istabā ar trīs nepatīkamiem vienaudžiem, par kuriem tomēr pauž pozitīvu attieksmi. Dzīvošana ar Artūru Zomerfeldu nebija apmierinoša, jo starp jauniešiem bija regulāras nesaskaņas. Pārceļšanās uz pastāvīgu dzīvi citā istabā radīja sarežģījumus.

Kopumā situācija ir palikusi nemainīga, jo ir novērojamas citas problēmas. Vakaros tiek organizēts kopīgs gājiens uz tirdzniecības centru ar mērķi iegādāties beļģu vafeles. Rezultātā tiek tērēta nauda, un atlikušo mēnesi ir jāievēro iztikas minimums. Nedēļas nogalēs notiek domubiedru tikšanās, kuru laikā norisinās kāršu spēle. Diennakts tumšajā laikā populāra ir datorspēle *Counterstrike*, izklaidei ilgstot līdz sešiem rītā. Notiek arī Olivera cieņas aizskaršana.

Istabas biedru raksturojumā tiek izmantots vārds 'līmlente' iepriekš piedzīvoto notikumu dēļ. Nenoteiktā dienā pēc lekcijām tika konstatēts, ka Olivera iekštelpu apavi ir pazuduši. Pēc zināma laika tie tika atrasti, piestiprināti pie griestiem. Tomēr katra situācija tiek vērtēta pozitīvi.

Apstākļi uzlabojas, kad divas studiju biedrenes pagatavo omleti, un tiek pausta sajūsma par to, cik maltīte ir prasmīgi pagatavota. Sekas – divu stundu diendusa.

Kopsavilkumā tiek lēsts, ka apstākļi nav slikti. Olivera apgalvo, ka mērķis nav citus ietekmēt, kā arī uzsver to, ka ir ērti uzturēties domubiedru sabiedrībā. Nereti tiek diskutēts par tādu izglītojošu tēmu kā fraktāļi.

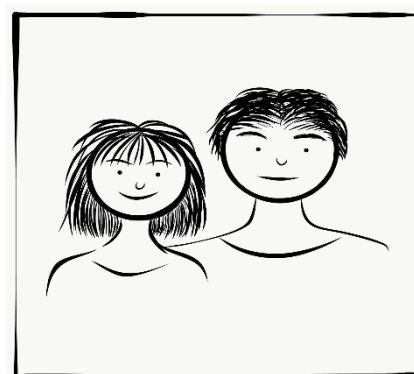
Apkopojot visu iepriekš minēto, var secināt, ka bažas par dzīvošanu dienesta viesnīcā ir nepamatotas. Brīvajā laikā studējošie parūpējas par kvalitatīvu atpūtu.

Sagatavoja: Gita Ercika un Dinija Želve, TSF 1. kursa studentes. 2019. gada pavasara semestris

Mīlestības dzirksteles sen izdzisušas, mūs vieno kopīgais īpašums

Ar Maigoni Skarbo un Saulcerīti Debestiņu sarunājas Pārsla Ziemelīte

Maigonis Skarbais (86) sāka karjeru kā skarbs politiķis, kā jau var noprast pēc viņa uzvārda. 15 gadus bijis partijas "Visu Tēvijai" priekšsēdētājs un atlikušo dzīves daļu strādājis par kāvēju lopkautuvē, kur satika savu mūža mīlestību Saulcerīti Debestiņu (84). Viņa jaunībā bija puķu sēkļu modele, bet, tā kā viņas tēvam piederēja lopkautuve, viņai nācās pamest veiksmīgo puķu sēkļu modeles karjeru un palīdzēt tēvam. Saulcerītes un Maigoņa mīlas stāsts turpinājās 20 gadus. Viņi dzīvoja zaļi, jo izveidoja kopuzņēmumu, bet tad notika nelaimes gadījums – Maigonis iekļuva autoavārijā, un visi viņu uzskatīja par mirušu. Līdz brīdim, kad nauda no Saulcerītes konta sāka izzust.

Kā jūs pamanījāt, ka no jūsu konta sāka pazust nauda?

Es vēlējos nopirkt tīģeri, jo gribējās izmēģināt kaut ko eksotisku. Bet pamanīju, ka nauda no konta kaut kur pazūd, tas likās aizdomīgi, jo piekļuve kontam bija tikai man un manam „mirušajam” vīram.

Kāds bija jūsu nākamais solis?

Es sāku sekot līdzī savam kontam. Sapratu, ka pati netikšu galā, un izlēmu nolīgt privātdetektīvu. Tas bija pareizs lēmums, jo izrādījās, ka mans Skarbais visu šo laiku bija dzīvs un slēpās – no viņa politiskās darbības laikiem bija uzpeldējušas visai netīras lietas, bet nauda visu ātri atrisināja.

...

Kad Maigonis atradās, Saulcerīte vēlējās ar viņu parunāt. Izrādījās, ka viņš bija ne tikai negodīgs politiķis, bet arī neuzticīgs vīrs. Saulcerīte nekavējoties iesniedza šķiršanās dokumentus, bet, tā kā laulātajiem piederēja liela bagātība, viņi nespēja sadalīt īpašumu. Šķiršanās notika, uzvārdi tika nomainīti, bet šis īpašums palika nesadalīts.

...

Kur jūsu vīrs atrodas tagad?

Pēc šķiršanās nolēmām dzīvot kopā, un tā joprojām mitināmies vienuviet 20 gadus. Mīlestības dzirksteles jau sen ir izdzisušas, bet mūs vieno kopīgais īpašums.

...

Mums visiem negaidot, Maigonis Skarbais ievēlas telpā. Nākas uzdot viņam jautājumus.

...

Maigoni, vai esat apmierināts ar dzīvi? Un – vai tiešām esat gatavs šādi pavadīt atlikušās mūža dienas?

Ja godīgi, nauda man vienmēr ir bijusi pirmajā vietā. Sieva – tas tā, tikai kā bonuss, kas priecē acis. Tāpēc ar roku uz sirds varu teikt, ka mani apmierina mana dzīve un bijusi sieva manā īpašumā vispār nav traucēklis.

Vai jums nešķiet, ka ar šo atbildi aizskārāt savu bijušo sievu?

Man īsti neinteresē tas, kā viņa jūtas. Mēs esam pieauguši cilvēki, sen esam tikai “istabas biedri” bez jebkādām saistībām. Pieļauju, ka mana Saulcerīte par mani domā to pašu.

Kā jūs plānojat Debestiņas kundzei atmaksāt nozagto naudu?

Neuzskatu, ka tas būtu nepieciešams. Iztiks viņa bez tā sava tīģera. Man šķiet, ka mums šajā mājā pietiek ar to čūsku, kas mums jau ir – es, protams, runāju par Saulcerīti.

Šeitān intervētāja nolēma beigt šo ekstravaganto interviju, lai pasargātu “mūžīgos mīlniekus” no iespējamās sirdstriekas.

Starp citu, neviens no žurnāla “Kas mums rūp?” darbiniekiem negaidīja tik izvērstu interviju. Pārslā Ziemeļīte ļoti cer saņemt prēmiju par iespaidīgo sarunu.

Un vēl. Saulcerīte un Maigonis, nevienam negaidot, telpu pameta, draudzīgi tērzēdami. Ceram, ka turpmāk šim neparastajam pārim viss izdosies un ka Saulcerīte tomēr tiks pie sava ilgi kārotā tīģera.

Improvizēto interviju sagatavoja: Veronika Mikuļiča, Krista Jakubenoka un Samanta Ērgle, TSF 1. kursa studentes. 2019. gada pavasara semestris

Suns

Īsstāsts

Rasa Kaiva Tērmāne, TSF 1. kursa studente. 2018. gada pavasara semestris

Suns skrēja man pa priekšu. Aizelsies un panikā. Es nesapratu, kas notiek. Skrēju sīkajam krancim nopakaļus un nokļuvu pie durvīm. Durvis bija pa pusei salauztas, rokturis spīdēja kā dimants. Suns apstājās un rēja uz durvīm, paskatījās uz mani, atkal rēja. Vai viņš aicināja mani iet iekšā? Jo tāda bija mana cerība – ieiet un ieraudzīt kaut ko, kas glābs mani no šīs pasaules.

Es devos iekšā, taču suns gāja lēnām un iedomīgi. Nespēju izprast viņa domas, bet tas nebija svarīgi. Mani interesēja tas, kāpēc viss ir melns? Vai es esmu kosmosā? Nekam nebija horizonta, tikai pīķa melnums. Es jūku prātā? Nē. Tas notika jau sen.

Suns jau atkal sāka skriet, taču šoreiz tam acu priekšā pavērās gaisma, kuru arī es spēju saskatīt. Nezinu, kāpēc tēloju, ka esmu tas suns, kas mani vada pa šo neskaidrību. Es tiešām esmu traka.

Gaisma pārtapa pasaulē. Pasauli, kuru jau biju redzējusi. Pasaule – mana bērnība. Es redzu sevi, četrgadīgo, cimperlīgo meiteni, skrienam pa pļavu, kuru ieskauj kalni. Paga, stop. Pilsētā taču nav kalnu un pļavu. Vai esmu iegājusi pa savas iztēles durvīm? Vai es redzu to, ko vienmēr esmu vēlējusies? Tas suns neko man nepalīdz saprast!

Piepeši atminējos, ka omīte man bērnībā stāstīja par meitenīti, kura dzīvoja kalnos un lasīja pasaku zivis. Pasaka, uzrakstīta uz zivs? Kas tā par traku pasauli!? Bet man patīk. Tā ir tikpat traka kā es.

Meitene, skraidīdama un kaut ko ķerstīdama, nonāca pie kāda strautiņa. Suns skrēja pie viņas, to pašu darīju es. Tuvojoties šai neparastajai būtnei, es sajutu sāpes krūškurvī. Suns arī samazināja tempu. Kas notiek? Mēs jau esam sākuši sinhroni elpot? Es ļoti apvainošos, ja mani salīdzinās ar suni. Suņiem nav ne vainas, bet man labāk patīk strādāt par cilvēku.

Mēs nonācām pie meitenes. Es sajutu tādu kā prieku. Mans ķermenis sāka trīcēt. Suns ielēca meitenei rokās un luncināja asti. Arī meitene izrādīja neviltotu prieku. Taču, kad mēģināju ar viņu runāt, viņa mani nedzirdēja. Es nostājos viņas priekšā, viņa mani neredzēja. Bet jutu viņas glāstus. Es skatos uz suni, es skatos uz viņu. Es esmu suns! Visu šo laiku tas suns biju es! Vai tā meitene ir mana mamma? Pēc pirmā acu uzmetiena, liekas, ka skatos uz sevi, bet tā neesmu es. Varbūt es sevi vairs neatpazīstu. Bet suņa formā gan esmu neglītene. Stulbie suņi!

Atmosos un attapos palātā. Mana mamma ir zaudējusi redzi. Viņa mani redzēs tikai ar rokām. „Mammu, es mūs sapnī redzēju.”

Zeme esam mēs

Aksels Supe (1998) ir Ventspils Augstskolas Tulkošanas studiju fakultātes students, kurš ne vien cītīgi studē angļu valodu līdz pašiem dziļākajiem gramatikas pamatiem, bet arī ieinteresēti seko līdzī jaunumiem kosmosā un apkārt notiekošajam uz Zemes. Saruna par to, kāda ir Zeme, kāds ir tās mērķis un ko mēs tai nozīmējam. Akselu Supi iztaujā Linda Ozola-Ozoliņa.

Jau vairākus gadus neesat sniedzis intervijas. Vai šādam lēmumam bijis kāds apzināts iemesls?

Paldies, ka uzaicinājāt uz interviju. Jā, tam bija iemesls, jo centos saprast, kādām teorijām ticu un kas no visa izpētītā un lasītā man šobrīd ir svarīgs. Vēlējos iegūt pēc iespējas vairāk informācijas un mazliet arī atvērt acis un pamanīt kaut ko nebijušu. Nebūtu taisnīgi sniegt interviju un pēc laika mainīt domas tēmā, kuru esmu pētījis.

Aksel, kā jūs vērtējat teoriju, ka Zeme ir plakana?

Skatoties uz to no pašiem pirmsākumiem, cilvēki vienmēr ir domājuši, ka Zeme ir plakana. Zinātne ir kļuvusi par reliģiju. Eksperimentu uzticamība reizēm vieš šaubas, jo tie netiek pietiekami labi pierādīti. Tas, protams, nenozīmē, ka zinātne kā tāda ir apšaubāma, bet tas nozīmē, ka tā ir radīta, lai kontrolētu cilvēku populāciju. Tāpēc es domāju – kamēr nav bijuši pietiekami labi pierādījumi vai arī kamēr cilvēkus nesāks izsūtīt uz citām planētām, nav pamata ticēt, ka Zeme ir apaļa, jo satelītu bildes tiek pārveidotas jau no 20. gadsimta un dažādas kosmiskās misijas ir safabricētas. Tā nav konspirācija, bet loģiskā domāšana, kas neapšaubāmi lielākajai sabiedrības daļai nav attīstīta.

Ko jūs domājat ar to, ka zinātne ir kļuvusi par reliģiju?

Ar to biju domājis, ka cilvēki tic visam, ko viņiem saka valdība. Mēs visi zinām, ka tā nekad nav bijusi godīga, jau daudz reižu esam par to pārliecinājušies. Es domāju, ka tas ir līdzīgi, kā bija ar Krusta kariem, tikai augstākā elite to pārveidojusi mūsdienīgā versijā. Viņiem tas ir izdevīgi, jo cilvēki tic visam, kas tiek zinātniski pamatots. Tūkstošiem gadu cilvēki ir meklējuši veidus, kā kontrolēt lielu daļu citu cilvēku – gan ar fiziskām, gan psiholoģiskām metodēm. Laika gaitā cilvēki apjauta, ka neko nevar atrisināt ar psiholoģiju, jo agri vai vēlu būs cilvēki, kas centīsies to visu izskaidrot. Arī fiziskās ietekmēšanas metodes neizdevās, tās tikai uz kādu brīdi cilvēkus iebiedēja, un sabiedrībā sāka veidoties slēpti grupējumi. Tas noveda pie ģeniāla risinājuma – pie zinātnes, kas tiek veidota tā, lai daļai sabiedrības tas būtu izdevīgi.

Ja jūs tiešām neticat, ka mūsu planēta ir apaļa, tad kāda tā, pēc jūsu domām, patiesībā varētu izskatīties?

Tai nav noteiktas formas. Tā ir telpa, kas veidota tā, ka mūsu prātam tas ir neaptverami, jo objekti nav īsti, tā ir ilūzija, īsta ir tikai enerģija. Ja salīdzinām to ar Bībeli, tad mēs esam telpā, viss riņķo ap mums. Mēs esam visa centrā, zvaigznes ir veids, kā senie cilvēki noteica atrašanās vietu. Mēness ir mūsu nakts sargs, un Saule dod mums enerģiju. Ja tā padomā – tie ir mūsu sargeņģeļi. Planēta ir telpa, no kuras nav iespējams izkļūt, jo ap to ir nāvējošs starojums. Tas arī varētu būt iemesls, kādēļ to no mums slēpj, jo patiesība varētu ietekmēt cilvēku mentalitāti un vispārējo izpratni par dzīves jēgu.

Kāda ir mūsdienu cilvēka vispārējā izpratne par dzīves jēgu?

Cilvēku izpratne par dzīves jēgu ir daudzpusīga. No bioloģiskā viedokļa dzīves jēga ir nodot savas zināšanas un gēnus nākamajām paaudzēm. Mūsdienās tas ir mainījies, jo ir daudz jaunu iespēju, medicīna ir attīstījusies, tehnoloģijas ir kļuvušas par sabiedrības daļu, un šobrīd ir svarīgāk risināt kaut kādas izdomātas problēmas – par to visu varam teikt paldies mūsu attīstītajam intelektam. Bioloģiskais faktors ir izzudis, jo jebkurš indivīds visu var iegūt pats, bet varbūt ne līdz galam – emocionālo piepildījumu. Iespējams, ka esam šeit, lai nepārtraukti risinātu problēmas, jo no tā sastāv mūsu dzīve. Bez problēmām dzīve kļūst garlaicīga, risinot problēmas, cilvēki jūtas gandarīti un laimīgi, tāpēc ir svarīgi risināt problēmas tajā jomā, kura jums sagādā prieku. Ja nebūtu problēmu, nebūtu risinājumu; ja nebūtu risinājumu, nebūtu cilvēces.

Kā jums liekas, vai Saules sistēma kā tāda vispār eksistē?

Tam nav lielas nozīmes, jo mēs nekad nespēsīm tikt tālāk par mūsu planētu. Ja arī tiksim, tad tas varētu būt kaut kāda veida realitātes šovs, jo cilvēkiem nav paredzēts nokļūt ārpus zemes, mēs esam šeit iesprostoti. Es nevaru likt galvu ķīlā, bet pēc tā, kā tas ir noticis jau kopš 20. gadsimta un kādas manipulācijas tiek veiktas, es vairs nešaubos, lai gan nevaru arī droši apgalvot. Ja tā padomā, tad mēs varam kļūt par jebko, ko mūsu prāts spēj iztēloties. Jums neliekas, ka daudzas Holivudas filmas kļuvušas par cilvēku realitāti? Tikpat labi mēs varētu būt mainīga forma. Forma, kurā viss iedomātais piepildās. Iedomājaties, cik tas būtu iespaidīgi!

Vai jums nešķiet būtiski tas, ka Zeme no Saules atrodas tieši tādā attālumā, lai uz tās būtu iespējama dzīvība? Vai varbūt, jūsuprāt, tā ir tikai nejauša sakritība?

Kā jūs nonācāt pie tā, ka Saulei jābūt kaut kādā noteiktā attālumā, lai uz Zemes būtu dzīvība? Tas, manuprāt, ir izdomājums, ka mēs esam uz Zemes tikai kaut kādas sakritības dēļ. Grūti spriest, bet padomājiet – visām lietām ir savs iemesls, un būtu naivi teikt, ka esam tikai tāpēc, ka tā sakritis, es domāju, ka aiz tā visa slēpjas kaut kas patiešām dziļāks. Lasot tekstus internetā vai kādā citā informācijas avotā, jāsaprot un jāpatur prātā, ka tās ir tikai teorijas un tās nav pierādītas. Manas domas ir tikai manas teorijas, kurām nav nekāda stabila pierādījuma. Attālumi ir iedomas. Varbūt mēs spējam izmērīt attālumu uz Zemes, bet cik grūti to izdarīt ir Visumā? Varbūt, ka Visumā ir citi izmēri, jo tā ir pavisam cita telpa?

Vai piekrītat tam, ka esam tikai neliela daļiņa no lielāka organisma?

Vienmēr par to esmu domājis. Viss vienmēr sākas ar mazāko ekosistēmas daļiņu, kas pāriet lielākā. Svarīgi ir lūkoties uz atomiem un ķīmiskajiem elementiem, kā tie savienojoties mainās. Līdzīgi ir arī ar cilvēkiem un dzīvniekiem, kuri tiek krustoti. Tiek veidotas jaunas emocijas, jaunas domas un, beigu beigās, arī jaunas idejas. Zeme ir jāiztēlojas kā maza daļiņa no Visuma ekosistēmas, kuru, visticamāk, nekad tā arī nespēsīm līdz galam izziņāt.

Improvizēto interviju sagatavoja: Linda Ozola-Ozoliņa un Aksels Supe, TSF 1. kursa studenti. 2019. gada pavasara semestris

ESEJAS UN PĀRDOMAS

Valodas lietojums Andras Manfeldes romānā *Virsnieku sievas*

Andras Manfeldes romāns *Virsnieku sievas* ir viens no darbiem vēstures romānu sērijā *Mēs. Latvija, XX gadsimts*. Rakstniece Gundega Repše iedvesmoja 12 latviešu rakstnieces, tai skaitā A. Manfeldi, veidot krājumu par Latviju 20. gadsimtā. Ņemot vērā šo faktu, autore ieguļšāns gan romāna, gan visas sērijas tapšanā ir neapšaubāms. Grāmata ataino nozīmīgu posmu Latvijas vēsturē, tomēr autore individuālā pieeja un piesātinātais stils nereti apgrūtina sižeta uztveri. Autore valodas lietojums būtiski ietekmē grāmatas kopiespaidu.

Romāna autorei ir savdabīgs stils, kas atspoguļojas ne tikai sintaksē, leksikā un pat morfoloģiskajā līmenī, bet arī tēlainās izteiksmes līdzekļos un paustajās idejās. Autore šķietami novirzās no latviešu valodas standartiem, veidojot radošus vārdu savienojumus un teikuma uzbūves. Manuprāt, valoda nereti ir pārlietu piesātināta ar mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem, kas ne tikai apgrūtina uztveri, bet dažviet pat aplāpē vēlmi turpināt lasīt.

Neskatoties uz grūtībām grāmatas lasīšanas laikā, vēlos uzsvērt autore neparasto pieeju dažādu notikumu atainojumā. Starp garajām teksta rindām parādās nedzirdētas atziņas un ieintrigējošas likumsakarības. Jau grāmatas sākumā mani patīkami pārsteidza burvīgs vārdu virknējums „tomātu biezeņa bordo” (11). Turpinot lasīt, ievēroju to, cik tēlaini un reizē arī pārsteidzoši precīzi ir autore redzējums. Piemēram, veids, kā tiek raksturota Valērija bērna gaidībās: „(..) viņa ir zeme, kurā aug viņa sēkla. Viņa ir augļu koks, caur kuru rit viņa sula, kas drīz piebriedīs auglī” (181). Patiesībā tie ir vieni no skaistākajiem vārdiem, kurus esmu dzirdējusi par sievieti stāvoklī.

Saistošs ir mazliet komiskais sieviešu domāšanas attēlojums: „Tāpēc sievietēm patika indiešu kino, tur, lai saprastu, vārdi nebija vajadzīgi” (91). Man iepatīkās šī atziņa, jo esmu domājis par to, kādēļ interese par indiešu filmām mēdz būt cilvēkiem, kuri no aktieru runātā nesaprot ne vārda.

Vēl jāatzīmē autore trāpīgais salīdzinājums brīdī, kad Arsēnijs tuvojas svešajai meitenei: „„Vai drīkst?” Dejoj. Pieliekties. Viņas sejai, viņas skropstām, nē, lellīti nobaidīt nedrīkst, viņš viņai tuvosies lēni kā ūdenslīdējs zivij” (158). Manuprāt, salīdzinājums *kā ūdenslīdējs zivij* parāda, ka Arsēnijs ir tikpat uzmanīgs, viltīgs un pacietīgs kā ūdenslīdējs, kurš kāro noķert *lielo lomu*. Ir jūtamas viņa slāpes, izsalkums un vilinājums pēc meitenes, kuru viņš iekāro. Brīdī, kad Valērija kopā ar Arsēniju dodas uz pludmali, parādās mājiens par attiecību nākotni: „Tikai maza daļa sarūsējušā kuģa ielāpa rēgojās laukā no smiltīm. Drīz vējš to iedzīs liedagā pavisam. Un tad noteikti kāds sagriezīsies” (110). Ir nojaušams, ka abu laulāto attiecībās pavisam drīz tiks piedzīvotas skumjas.

Intimitāte literatūrā mani reti kad mulsina, jo uzskatu, ka mākslā par to runāt ir cilvēciski. Arī grāmatas sākumā vārds *porno* un teikumi „Paņem mani! Paņem! Mani!” (12) šķita iederīgi. Nezinu, kādēļ dažreiz šajā romānā, aprakstot seksuālās attiecības, izteiksmes veids šķita neveikls. Piemēram, Arsēnija intīmā tuvība ar tikko iepazīto meiteni: „No dzimumorgāniem kaut kas iztecēja” (158). Teikums, protams, neraisa negatīvas emocijas, tomēr šķiet, ka to paust šeit nebija nepieciešams. Salīdzinot A. Manfeldes romānu *Virsnieku sievas* un Dāvida Bezmozga grāmatu *Nataša un citi stāsti*, mazāk mulsinoši lasīt intīmo attiecību aprakstu šķita D. Bezmozga grāmatā. Taču jāatzīst, ka saistībā ar šo tēmu arī A. Manfeldes romānā ir veiksmīgi raksturojumi, piemēram: „Visas reiz bijušas sasists trauks. Kad notraukušas smiltis, spermu, asinis” (151). Manuprāt, autore prasmīgi *iepin* atziņu arī turpmāk tekstā: „Tā diena bija kā sasists trauks” (151). Kā arī „Varbūt tāpēc, ka todien viņa bija sasists trauks” (158) un „Smiltīs viņa gulēja kā sasists trauks” (158).

Sasaistot romāna daļas, autore veido pāreju no vienas nodaļas otrā. Jaunas nodaļas sākumā nereti parādās elementi no iepriekšējās nodaļas beigām. Sestā nodaļa beidzas ar teikumu: „Valdonīga, dzelžaina, sveša” (104). Pēc tam seko septītā nodaļa ar nosaukumu *Dzelzs sieviete*. Tās pirmais teikums skan šādi: „Viņa patiešām būs dzelzs sieviete” (105). Lietojot vārdu *dzelzs*, autore veido saikni starp abām nodaļām. Tas pats vērojams otrajā nodaļā, kuras beigās izskan vārds greizsirdība: „Valērija bija greizsirdīga uz šīm mājām” (51). Trešās nodaļas nosaukums ir *Viņa ir greizsirdīga*, un tā sākas ar teikumu: „Viņa ir greizsirdīga uz viņu tāpat kā uz tām mājām”

Uzmanību piesaista tas, ka iepriekšminētajā citātā autore salīdzinājuma palīgteikuma sākumā izvēlas neievērot interpunkcijas pieņemtās normas (nav ievietots komats pirms *tāpat kā*). Vēl viens neparasts interpunkcijas piemērs: „Rūpnīcā jau tikai jāpievelk skrūves, nav nekādi lādiņu stanoki, tomēr” (56). Iespējams, ka autore vēlējās uz kaut ko uzskatāmi norādīt, lietojot komatu pirms vārda *tomēr*. Nereti domuzīmes vietā lietots komats: „Viņa idejas dzīvo, viņa profils karogos, zvaigznēs, portretos, naudā, visur, kur skaties” (50). Vārds *visur* ir vispārinātājsvārds, pirms kura ieteicams lietot domuzīmi. Kā arī domuzīmi lieto gadījumos, ja teikumā ir izlaists vārds, piemēram, *viņa profils* (ir) *karogos, zvaigznēs, portretos, naudā*. Kaut gan jāatzīst, ka šajā teikumā domuzīmju tad, iespējams, būtu par daudz.

Daudzveidīga ir arī autore leksiskā pieeja. Lai pievērstu lasītāja uzmanību, bieži tiek lietoti atkārtoti vārdi: „Tikai tu, tu, tu, tu pats vairs neesi savā ādā [...]” (13). Dažās situācijās atkārtotie vārdi ik pa laikam ir nomācošs atgādinājums Arsēnam: „Dzin, dzin, dzin, Arsēnij, turies taisni, tā cilvēkos nevar [...]” (96). Autore lieto arī tādus deminutīvus kā *vīriņš* un *dūšiņa* (82), lai radītu nievājošu un ironisku noskaņu. Sižetam atbilstošā veidā parādās arī barbarismi, kas aizgūti no krievu valodas, piemēram, *tumbočka* (76) un *kapeikas* (39). Sastopami sarunvalodas vārdi, piemēram, *brūtes* (51), kā arī vienkāršrunas vārdi, piemēram, *muldēt* (51) un *čura* (46). Lietoti tādi izsaukmes vārdi kā *ak* (77), *re* (96) un daudzi citi, kā arī bieži izmantota nolieguma partikula *nē* (70) un apgalvojuma partikula *jā* (76). Vārdi tiek dalīti divās daļās un saistīti ar defīsi, parādot romāna tēla runas toni: „No di-vām! Di-vām pīlēm!” (75). Ir vieglāk iztēloties varoņa emocijas un sajūtas.

Stila savdabību apliecina ne tikai leksiskās izvēles, bet arī sintakse. Dominē retoriskie jautājumi, kas nereti novietoti cits aiz cita: „Vai viņai izskatījās? Nomirgoja

ilgu maldugunis?" (80). Iespējams, tā ir romāna varoņa saruna ar sevi, iespējams – autore saruna ar lasītāju. Teikuma doma nereti tiek pausta atkārtoti: „Ne vairs viņa, viņa ne.” (82). Tiešās runas beigu pieturzīme parasti ir komats, punkts, jautājuma zīme vai izsaukuma zīme, turpretim dotajā piemērā tā ir daudzpunkte: „„Ilgāā...” kļiedza māte” (81). Autore mēdz veidot līdzīgus teikumus, novietotus cits pēc cita: „Valērija ir izvēlējusies. Ir izvēlējusies. Izvēlējusies” (85) Parādās arī daudz izsaukuma teikumu: „Dzīvības ceļš! Lai slavēts!” (75). Analizējot piemērus, šķiet, ka ir iespējams vairākus teikumus apvienot vienā, taču tad zustu autore individuālais stils. Teikumi ir kā instrumenti, ar kuriem tiek radīti pretstati: „Tagad rūgts. Salds” (63). Romānā ir daudz vienkāršu paplašinātu teikumu: „Pieliekamā – nekā.” (77). Ar vienkāršu teikuma uzbūvi tiek pateikta konkrēta un īpaši uzsvērtā doma: „Viņa nekad nerimstas” (81). Turpretim vēl skaidrāk ideju autorei izdodas pateikt tādos vienkāršos nepaplašinātos teikumos kā „Pazuda kakao” (72), „Tētis nedzird” (66), „Viņa ir greizsirdīga” (55) un „Viņš ir ilgas” (39). Nereti teikumus veido viens vārds, piemēram, tikai teikuma priekšmets: „Norma. Plāns. Kongress” (44). Ir arī teikumi, kuros ir izlaists teikuma priekšmets un saglabāts tikai izteicējs, piemēram, „Neesmu...” (77) un „Bija!” (76). Autore izveidojusi arī teikumu, kurā vienīgais vārds ir kārtas skaitļa vārds: „Otrais?” (77) Uzskatu, ka tas apliecina autore radošo valodas lietojumu, kas dažreiz ir traucēklis, bet dažreiz – tēlainis ceļojums.

Secinu, ka valodas lietojums A. Manfeldes romānā *Virsnieku sievas* ir neparasts un daudzveidīgs. Lai gan romāna teksts ir plašs un izvērsts, autore atklāti pauž viedokli un uzskatus, meklējot likumsakarības starp vienkāršo un neparasto. Smagnējais kopiespāids mijas ar naivu mīlestību, un pārsteidzošie pretstati ir autore unikālais stils. Rodas iespaids, ka autore eksperimentē ar valodas normām. Patiesībā uzskatu, ka literatūrā tas ir pieļaujami, jo arī literatūra ir māksla, un pati māksla – nebeidzams eksperiments visas dzīves garumā.

Elīza Liekna

Simboli un ekspresīvi valodas līdzekļi tēlu raksturojumā Andras Manfeldes romānā „Virsnieku sievas”

Andras Manfeldes romāns „Virsnieku sievas” lieliski iederas starp citiem latviešu dzīvi 20. gadsimtā raksturojošajiem romāniem. Tas ir ļoti daudzpusīgs, atklāta tiek gan cilvēku dzīve ideoloģiju varā, gan vispārīgas dzīves jomas, kuras aktuālas ir bijušas un būs vienmēr – cilvēku savstarpējās attiecības, individuālais un tajā pašā laikā arī kopīgais skatījums, katra cilvēka iekšējā pasaule.

Šajā grāmatā saistošs ir detalizētais tēlu atainojums, tas, kā sniegts neliels, bet skaidrs ieskats gan katra pagātnē, gan jūtu un domu pasaulē, kas mani kā lasītāju ar šiem tēliem satuvināja, ļāva tos labāk izprast. Katrs tēls ir citāds – gan kara sagrautais Valērijas tēvs, gan Valērija, kura, augusi virsnieka ģimenē, pieradusi pie kārtības. Tāpat Frosja, kura, būdama vienkārša veikalniece, cenšas pierādīt citiem savu vērtību, un Arsēnijs, kuram arī piemīt pašizpratnes centieni, lai gan viņš nemitīgi nonāk konfliktā pats ar sevi. Tikpat detalizēti raksturoti arī citi tēli, pat tie, kuriem romānā šķietami nav sevišķas nozīmes.

Interesanta ir arī romāna struktūra, dažādu ainu, kā arī tēlu parādīšanās secība. Tie ienāk epizodiski un tad šķietami nozūd, sākumā neatklājot, kāda ir to nozīme, parādīšanās iemesls. Tikai vēlāk noskaidrojas to saikne ar sākotnējajiem tēliem. Grāmatas sākumā atainoti 20. gadsimta deviņdesmitie gadi, saruna starp Ivanu Arsenjēviču un pasniedzēju Ninu par sabiedrības pagrimumu. Norādīti katra tēla rīcības motīvi, attieksme pret dzīvi, iemesls, kādēļ Nora ir gatava no bērna atteikties – bailes nodzīvot tādu pašu dzīvi kā mātei, uzskatot to par bezvērtīgu. Valērija, savukārt, ir gatava uzņemties rūpes par svešu bērnu, mīlot un audzinot to kā savējo. Viņa romāna gaitā mainās, iegūst citas rūpes un prioritātes, kas ļauj neņemt vērā pagātni, palūkoties uz to citām acīm.

Simboliski ir arī nodaļu ievadošie teikumi. Tajos izteiktā doma, kā arī izmantotais simbols atkārtojas, kā arī izsaka nodaļā ietverto jēgu un noskaņu, piesaista lasītāja interesi un savdabīgā veidā īsi raksturo katra cilvēka konkrēto dzīves fāzi, attiecīgās emocijas un dzīves redzējumu. Piemēram, Valērijas dzīvi zīmīgi raksturo šie teikumi: „Māte viņu vienu laida caur tumsu”, „Viņa bija greisirdīga uz tam mājām”, „Viņa ir greisirdīga”, „Viņa nevarēja ciest” , „Paldies, esmu izvēlējusies”, „Dzelzs sievietē”, „Izjauc pa detaļām”, „Pelējums vannas istabā jānotīra”, Tu man meloji”, „Nāvei ir dažādas sejas”, „Viņa steidzas mājās”.

Pirmie divi teikumi raksturo Valērijas bērnību un pusaudža gadus, izjūtas, ikdienišķos priekus un bēdas, turpmākie – viņas attiecības ar Arsēniju, sākot ar iemīlēšanās brīdi un atrasto kopīgo zemi, līdz ikdienas rutīnai ģimenē, apjaušmām par vīra trūkumiem, brīdim, kad Arsēnijs sāka viņu krāpt un tiek arestēts. Tie raksturo arī laiku, kad viņa zaudē tēvu un savu vēl nedzimušo bērnu, pieņem audzināšanā Noras bērnu. Katra nodaļa detalizēti raksturo viņas izjūtas, pieredzi, pašas iekšējos konfliktus brīžos, kad grūti izlemēt, kā pareizāk rīkoties. Šajās nodaļās vēstīts arī par citiem cilvēkiem, kuri ir nonākuši dažādu izvēļu priekšā vai dzīvo dzīvi, kas pašus nemaz neapmierina.

Atsevišķi ievadošie teikumi ir par citiem ar Valēriju tieši vai sākotnēji netieši saistītajiem tēliem. Gan Arsēnija izvēles saistībā ar ģimenes dzīvi, gan ar paša izjūtām – bailēm un vainas apziņu, kas viņu nomoka, alkām pēc kaut kā vairāk, vēlmes izbēgt no ikdienas, raksturo šādi teikumi: „Viņam ir augstuma bailes”, Gredzenu viņš novilka nost”, „Kad es tikšu no šejienes ārā.”

Noras tēlu iezīmē teikumi: „Augusta saule”, „Tu man meloji”, „Es”. Līdzīgi kā Valēriju, arī viņu vispirms raksturo kā bērnu un pusaudzi, kuram pasaulē vēl daudz jāredz un jāapgūst. Tiek atspoguļots, kā attiecības ar Arsēniju viņu pamazām maina, dod pašapziņu, rada vēlmi dzīvē tiekties pēc kaut kā augstāka. Nodaļā „Es” Nora saprot, ka viņas lielākās bailes ir dzīvot kā mātei, nepiepildīt sapni par lielo pilsētu un augstskolu. Šo baiļu dēļ viņa ir gatava atteikties no bērna, lai īstenotu sapni.

Nodaļa „Viņa ir sasists trauks” ir gan par Valēriju, gan Noru, gan Ilgu. Tas ir brīdis, kad viņas visas jūtas bezvērtīgas, dzīves pieviltas, pat pazemotas. Tas ir viņu vienojošais motīvs, kaut arī katra tā jūtas citu iemeslu dēļ un citādi to arī vēlāk pārvar. Nora jūtas kā jauna meitene, kura vēl nav atradusi savu vērtību un atklājusi savas vēlmes. Viņas māte jūt, ka dzīve lēni paiet, bet viņai neko sevišķu nav izdevies sasniegt, ka ikdienu viņa pavada rutīnā, cenšoties cik spēdama parūpēties par sevi un Noru. Valēriju šī sajūta pārņem vīram acīmredzami dienu no dienas no viņas attālinoties, zūdot ģimenes kopīgajam pamatam. Viņas visas ceļu no jauna atrod tajā, kas sniedz vienkāršo laimi: Valērija to atrod Ivana audzināšanā, Ilga – lauku mierā un vienkāršajos priekos, bet Nora – pilsētas plašumos.

Grāmatā uzmanību piesaista arī tas, kā atainots brīdis tēlu dzīvē, kad bērnībā un agrā jaunībā gan Valērija, gan Ilga, gan Nora apzvēr nekļūt tādas pašas kā mātes, neizdarīt tās pašas kļūdas. Visas uzskata, ka viņu dzīve izvērtīsies pilnīgi citāda, jo viņas to nodzīvos pareizāk, nekļūdīsies lēmumos, vienmēr būs laimīgas un ar visu apmierinātas. Valērija domāja, ka viņas ģimenes dzīve ar Arsēniju vienmēr būs tik satiecīga un laimīga kā pašā sākumā: „Tā vēl neesot nekāda mīlestība. Kad nokritīs rozā brilles, es redzēšot. Mums taču nebija nekādu briļļu. ”Vai ne, mīlais?”” (63) Jau nākošajā nodaļā „Viņa nevarēja ciest” atspoguļojas ikdienas rutīnas radītās problēmas abu attiecībās, sīkās ķildas un nesaprašanās. Lai saglabātu attiecības, abi dažbrīd spiesti rast kompromisu un piekāpties. Pati to neapjauzdama, Valērija pēc kāda laika dzīvo tādu pašu dzīvi kā māte, jo ikdienā, protams, viss vienmēr nevar būt ideāli.

Savukārt, gan Nora, gan Ilga jaunībā ilgojas pēc pilsētas plašumiem, domājot, ka māte laukos ir pazaudējusi savu dzīvi. Tāpat kā Valērija, arī viņas domā, ka nodzīvos dzīvi pareizāk un vērtīgāk. Tomēr Ilga vēlāk apjauš, ka skrējiens pēc nenotveramās laimes nav bijis tā vērts, un nolemj atgriezties pie savām saknēm laukos pie mātes, kur jūtas mierīga un laimīga. Nav zināms, kā pavērsās Noras liktenis, tomēr domāju, ka tas līdzinājās viņas mātes Ilgas dzīvei.

Kā apjauš Valērija, ieraudzījusi puikas pie ronīšu skulptūras, dzīve apmet loku un turpinās no jauna. Kaut arī mainās cilvēki un katram ir savs dzīves ceļš, tomēr vadlīnijas ir vienādas, it kā pastāvētu dzīves pieturvietas, kuras sakrīt vairākiem cilvēkiem dažādos dzīves posmos. No laika rituma un likteņa ceļiem nevar izvairīties, izvēlēties var tikai attieksmi pret tiem. „Viņa steidzas mājās un, pienākusi tuvāk, redz, ka uz ronīšu skulptūras betona sēž divi puikas un kaut ko gaišu met ronīšu šķīvī.[...] Viens no bērniem uzkāpj uz mākslīgās betona klints, apmaisa traukā lietusūdeni. Otrs papliķē ronīti, papaijā, mēģina apsēsties uz muguras, kad tas neizdodas, pagrūž savu biedru un smejas. Arī Valērija pasmaida. Nekas nav mainījies, gandrīz nekas. Puikas grūstīdamies skrien cīkstēties uz Matrožu kluba kāpnēm. Sešpadsmit pakāpieni, viņa labi atceras un ir pavisam droša, ka drīz redzēs.” (237) Redzot abus bērnus, viņa spilgti atceras pati savu bērniību un vienkāršos priekus, neziņu par nākotni un arī tā brīža bezrūpību. Līdzīgi notiek ar Ilgu, kura jaunībā alka doties uz pilsētu, cerēja tur atrast laimi, bet, vecākai kļūstot, saprot, ka mātei bija taisnība, sakot, ka īstenībā viņai nepieciešama vienkāršā un mierīgā lauku dzīve. Ilga, atradusi dzīvē mieru, ļauj meitai Norai, kura, tāpat kā viņa pati, jaunībā meklē laimi pilsētā, iet pašai savu ceļu. Grāmata stāsta par to, kā katram cilvēkam ir pašam jāiet savs ceļš un jāmacās no kļūdām, jo tikai tā tiek gūta pieredze, veidotas personīgās vērtības un dzīves atziņas. Tikai tā katrs cilvēks var atrast īsto vietu, kur jūtas laimīgs, un cilvēkus, kuri dzīvē sniedz atbalstu.

Grāmata ir daudzpusīga. Tēli un to savstarpējās saiknes un attiecības ir tikai viens no aspektiem, kurus lasot ievēroju. Romāns ir interesants, jo nav iespējams uzreiz paredzēt turpmāko notikumu gaitu, pilnībā izprast kāda simbola vai tēla apraksta jēgu un nozīmi. Tas sniedz ne vien labāku izpratni par laiku, kurā dzīvoja romāna tēli, bet arī vērtīgas atziņas, kuras tiek nevis tieši norādītas, bet ievītas tekstā, aicinot lasītāju padomāt, pašam nonākt pie šīm atziņām.

Ieva Treulande

Kāpēc pareizs komatu lietojums jauniešiem ir fundamentāla problēma?

Man nekad nav patikuši brīvās tēmas darbi – ne vizuālajā mākslā, ne latviešu valodā vai literatūrā. Esmu ļoti neizlēmīga, nespēju rast atbilstošu tēmu, par kuru izpausties. Pieņemu, ka šādos brīžos ieslēdzas t. s. *writer's block* (nespēja rakstīt). Pat ja atrodu tēmu, paiet laiks, un es saprotu, ka man nav, ko teikt, sanāk labi ja rindkopa. Vislabākās domas rodas spontāni un pēdējā brīdī, kā jau tas studentiem pienākas. Šīs esejas tēma ļauj man savienot abas iepriekšējās iecerētās tēmas („kāpēc jaunieši nelsa” vai „interneta ietekme uz jauniešu pareizrakstību”) vienā.

Jūtos apkrāpta ikreiz, kad domāju par valodu, ko man mācīja pamatskolā. Tā pilnīgi atšķiras no tās, kas man bija jālieto 12. klases eksāmenos. Kā vakar atceros, ka man trešajā klasē mācīja, ka angļu valodā tādi vārdi kā *wanting* un *loving* neeksistē, kā arī man teica, ka angļu valodā komati nav svarīgi, lai gan ir būtiska atšķirība starp „ēdīsim omi!” (*Let's eat grandma!*) un „ēdīsim, ome!” (*Let's eat, grandma!*)

Komats. Tā ir pieturzīme, kas atdala vienu domu no otras. Tā ir pieturzīme, kas dod iespēju veidot strukturētu teikumu katram inteliģentam lasītājam saprotamā veidā. Komats ļauj uz sekundi apstāties un ievilk elpu, lai doma *nosēstos*. Skolā bieži vien obligātā literatūra nesaista jauniešus, netiek apskatītas tēmas, kas viņiem interesē, bet gan autori, kuri pirms vairākiem gadsimtiem uzrakstījuši darbu, par kuru „vajadzētu zināt katram intelektuālam jauniešim”. Protams, piekrišu, ka jāpārzina literatūras klasiķi, piemēram, Šekspīrs, Gēte, Aspazija, bet likt jauniešiem lasīt kaut ko tik nemūsdienu kā Faustu ir lieki un nevajadzīgi. Ieteiktu stundās analizēt ne vairāk kā divus fragmentus no darbiem, kurus ir jāzina, un ļaut jauniešiem pašiem izvēlēties aktuālas grāmatas ar aizraujošiem sižetiem. Lasot grāmatas, kas pusaudzī saturiski raisa interesi, nerastos riebums pret lasīšanu, turklāt attīstītos arī komatu izjūta. Par to izsakās Kārlis Streips: „[...] profesionāli rakstītas grāmatas dod valodas izjūtu, kāda ikdienā nav par visu varu

sastopama.” (Streips 2013) Protams, ir jāmāca arī tas, ko komats atdala, lai jaunieši pilnībā varētu izprast pieturzīmes nozīmi.

Neskatoties uz iepriekš teikto, neskaitāmos dzejas darbos par komatiem vai jebkādam citām pieturzīmēm ir tiši aizmirsts. Šajos un citos gadījumos komatu neizmantošana var radīt domstarpības. Atceros, ka sestajā klasē mums mācīja par komatu būtiskumu, un skolotāja uz tāfeles uzrakstīja „sodīt nedrīkst apžēlot” un ļāva mums saprast, ka komata novietojums teikumā var situāciju pavērst pilnīgi dažādos virzienos, tāpat kā iepriekš minētajā piemērā angļu valodā. Lai gan apzinos komatu svarīgumu, nesaprotu, kāpēc ir tādi paskaidrojošie vārdi vai vārdu grupas, kas jāatdala ar komatu, un tādi, kas nav. Ja lielākā daļa iespraudumu tiek atdalīti ar komatiem, tad kāpēc ir izņēmumi? Ja visi, tad visi, bez jebkādas diskriminācijas. Par to skolā nestāstīja.

Nevienu vien reizi lekcijā ir pavīdējis komentārs par to, ka kāds no kursabiedriem tulkojumā nav ielicis komatu. No tulkošanas aspekta varētu pastrīdēties, jo mums neskaitāmas reizes ir teikts, ka angļu valodā komats ne vienmēr būs tajā pašā vietā, kur latviešu valodā un otrādi. Mums, kā topošajiem tulkiem un tulkotājiem, vajadzētu būt tiem, kas ar valodu ir uz „tu”, jo valoda ietekmē pasauli mums apkārt. Un valoda, protams, ietver visus lingvistiskos, kā gramatiskos, tā fonētiskos, aspektus. Taču mazāk svarīga valoda ir jauniešiem, kas nevēlas saistīt savu nākotni ar darbu valodas sfērā.

Uzskatu, ka komatu lietojums jauniešu vidū ir fundamentāla problēma, ko ietekmē vairāki faktori. Viens no tiem pavisam noteikti ir vēlme visu izdarīt ātrāk, lai varētu neko nedarīt, kas iet roku rokā ar slinkumu. Daļa jauniešu norāda uz to, ka viss jā dara steigā (tā gan bieži ir viņu pašu vaina), bet ielikt komatu ir tikpat ātri, cik uzrakstīt burtu vai ielikt atstarpi. Tas tikai parāda cilvēku paviršību un slinkumu. Daudzi saka, ka „komatu likšanai nav laika”, lai gan tas ļautu autoru saprast labāk. Pazīstu daudzus jauniešus, kas bieži vien izlasa tikai virsrakstu un kuriem ar to pietiek. Tāpēc, kad skolā jālasa grāmatas, viņi izvēlas lasīt recenzijas, nevis iedziļināties pašā grāmatā. Tas ne vienmēr ir slinkums. Pie tā varētu būt vainojams uzmanības deficīta sindroms vai kāda cita slimība, piemēram, disleksija. Arī šādi jaunieši bieži sastopas ar interpunkcijas problēmām.

Vēl par iemeslu šai nevīžībai varētu būt neklausīšanās vai nepilnīgas mācības skolā. Pat ja esam skolā to mācījušies, mēs neesam to attīstījuši ar lasīšanas un uzdevumu izpildes palīdzību. Mēs iemācāmies uz kontroldarbu un vēlāk par to aizmirstam, jo neturpinām attīstīt un pilnveidot iemaņas. Šajā vecumā daudziem pat īsti nav skaidrs, kāpēc doties uz skolu, kāpēc tur mācīties. Runājot par skolu, iemesls biežajām nepilnībām zināšanās varētu būt izmaiņas mācību sistēmā, kā arī pašā latviešu valodā.

Cits ne mazāk svarīgs iemesls pavisam noteikti ir interneta vide. Latviešu valoda sociālajos tīklos tiek burtiski degradēta. Tas viss, manuprāt, sākās tad, kad popularitāti ieguva lietotne *Twitter* un kad par galveno saziņas veidu kļuva īsziņas. Tas nozīmē ierobežotu rakstzīmju skaitu, tāpēc, lai vairāk rakstzīmju paliktu burtiem, pieturzīmes izlaiž. Par to izsakās arī Līva Brice: „Twitter laikam ir domāts valodām, kuru gramatikā ir maz komatu. Latvietis, kurš cenšas rakstīt gramatiski pareizi, knapi iekļaujas 140 zīmēs.” (Brice 2012, 37). Rakstzīmju ierobežojums vairs nav tik aktuāla tēma, bet jaunieši, kuri jau desmitgadi izmanto sociālos tīklus, ir pieraduši pie tā, ka viņus saprot arī bez komatiem, un izvēlas tos neizmantojot, jo „nav jēgas” vai „ir jāpiedomā, kur tas jāliek”.

Vēl kāds uzskats vēsta, ka pieturzīmes ir stilistiska izvēle, ka rakstītāji vēlas ar pieturzīmju nelietošanu sūtīt kādu ziņu vai izrādīt noteiktas emocijas. Mičiganas Universitātes profesore un valodas vēsturniece Anne Kurzana (*Anne Curzan*) šo parādību ir pētījusi dziļāk un saka, ka komatu iztrūkums ziņās un *tvītos* varēt būt cēlies no vēlmes vēstījumu padarīt stilistiski vieglāku un līdzīgāku sarunai. Diskusijā ar studentiem viņa noskaidroja, ka mūsdienu jauniešu saziņā pieturzīmēm var būt dažāda funkcija. Piemēram, punkts saistās ar dusmām vai nopietnību, bet daudzpunkte var apzīmēt šaubas vai neapmierinātību. Taču komati tiek izskausti. (Curzan 2013, cit. pēc Malady 2014)

Komatu nelietošana internetā var būt arī lipīga. Daudzu interneta portālu komentāros vērojami kļūdaini vārdi un teikumi. Daudzi cilvēki, kas pārziņa latviešu valodas gramatiku, pievienojas šai kļūdu straumei. Mērķis – iejusties grupā vai atpūsties

no vienmēr pareizā valodas lietojuma, kas nepieciešams, ja cilvēks strādā, piemēram, kādā valsts iestādē. Arī sarakstoties ar kādu cilvēku, tiek „pārņemts” viņa rakstības stils. Ja šis cilvēks neizmanto komatus, arī otrs sarunas dalībnieks sāk to nedarīt.

Cenšoties atrast pareizos argumentus, konsultējos ar draugiem. Bieži vien piekēru sevi pārdomās par komatu lietojumu. Tātad arī es, jaunieta, kura ikdienā izvēlas neizmantot komatus slinkuma dēļ, spēju ikdienā piedomāt pie tā, ko rakstu. Cienot lasītāju, turpmāk centīšos lietot interpunkciju. Domāju, ka ikvienam jauniešim vajadzētu ne tikai uzmanīgi klausīties latviešu valodas stundās, bet arī pilnveidoties un bagātināt savu valodu, jo gudrība ceļ pašapziņu un baro dvēseli.

Izmantotā literatūra

Brice, Līva. *Latviešu valoda digitālajā vidē: datorlingvistika*. Rīga: LVA, 2012.

Malady, Matthew J. X. *Will we use commas in the future?*
http://www.slate.com/articles/life/the_good_word/2014/01/comma_usage_rules_are_uncl ear_could_the_punctuation_mark_die_out_completely.html?via=gdpr-consent. 2014.

Streips, Kārlis. *Lasīšana*. <https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/karlis-streips-lasisana.a67440/>. 2013.

Sonora Bogdanova, TSF 1. kursa studente. 2018. gada pavasara semestris

Vai latviešu valodai jābūt vienīgajai valsts valodai?

Pašlaik latviešu valodu saucam par vienīgo valsts valodu. Tomēr pēdējos desmit gados norisinās „valodu pingpongs”, kurā pārsvars nav nevienam, tāpēc arī jautājums par asimilāciju vēl aizvien ir aktuāls. Amerikāņu dzejnieks Ralfs Voldo Emersons reiz teicis, ka „valoda ir pilsēta, kuras uzcelšanā ikviens cilvēks iemūrējis savu akmeni”. Kāda tad ir šī pilsēta, ko ceļam?

Saskaņā ar Latviešu valodas aģentūras tīmekļa vietnē esošo informāciju likums par latviešu valodu kā valsts valodu tika pieņemts vien 1935. gadā. Pēc pieciem gadiem valsts valodas statuss atkal zuda, un tikai 1988. gada 6. oktobrī tas tika atjaunots. (LVA 2018) Tas nozīmē, ka latviešu valoda kā oficiālā valsts valoda ir bijusi vien 35 gadus.

Pingponga spēle sākās 2011. gadā, kad tika ierosināta parakstu vākšana par Satversmes grozījumiem, kas paredzēja mācības valsts valodā, taču pietiekams skaits parakstu netika savākts (CVK 2010). Bija arī mēģinājums ieviest latviešu valodā tādu vārdu kā „latvijietis”, ko kādā paziņojumā medijiem lietojis arī Rīgas mērs Nils Ušakovs. Valodas konsultācijas elektroniskajā datubāzē uz jautājumu „*Latvijas nācijas pārstāvis, latvijietis vai latzemnieks?*” valodnieki atbildē norādīja, ka „ieteicami ir pašreiz lietotie vārdkopnosaukumi *Latvijas nācija* un *Latvijas nācijas pārstāvis*”. (LVA 2017) Un man tomēr rodas pavisam cits jautājums – kāpēc cilvēki, kuri nav etniski latvieši, paši cenšas sevi nodalīt no pārējās sabiedrības?

Bumīņai nonākot otrā pusē, 2012. gadā notika referendums par likumprojektu „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē”, kas paredzēja piešķirt krievu valodai otrās valsts valodas statusu. Referendumā piedalījās 70% no balsstiesīgajiem Latvijas iedzīvotājiem, no kuriem „pret” bija gandrīz 75% balsotāju. Pētot referenduma rezultātus, var redzēt, ka visvairāk šo reformu atbalstījuši Latgalē dzīvojošie cilvēki, bet noraidoša attieksme bijusi lielākajai daļai kurzemnieku. (CVK 2012)

Izglītība un valoda iet roku rokā. Šogad servē latvieši. Par spīti daudzu cilvēku nepatikai un pretenzijām, valsts prezidents Raimonds Vējonis 2. aprīlī izsludināja grozījumus Vispārējās izglītības likumā, kas paredz pāreju uz vispārējās vidējās izglītības ieguvu tikai valsts valodā. Tikai un vienīgi laiks rādīs, vai šāda reforma būs veiksmīga.

Mazliet par manu pieredzi. Gadu gaitā esmu saskatījusi dažādas atšķirības, kopsakarības un nianšes. Esmu pamanījusi, ka tieši pieaugušajiem cittautiešiem vecumā virs 30 gadiem ir visgrūtāk pielāgoties. Manas mātes darba vietā strādā vairāki krievi, ukraiņi un citu tautību pārstāvji. Viņai ar šiem cilvēkiem ir draudzīgas attiecības, taču ir kaut kas tāds, kas šiem kolēģiem ir kopīgs: viņi savā starpā runā krievu valodā. Gandrīz visi no šiem cilvēkiem ar latviešiem (tajā skaitā manu māti) nerunā latviski. Kad kādu dienu mana māte sāka sarunāties nevis krievu, bet gan latviešu valodā, viņai pārmeta necieņas izrādīšanu.

Manuprāt, tas ir sava veida aizsargmehānisms. Izveidojuši kopienas, cittautieši mūsu kultūras klātbūtni viņu kultūrā uzskata par uzbrukumu. Reiz pazinu kādu tantīņu, kura dzīvo Rīgā. Krievu valodu protu sarunvalodas līmenī. Saprotu to, taču runāt tajā ir grūti. Ar tantīņu mēģināju runāt krievu valodā, jo, kad runāju latviski, nesapratnes dēļ viņa sāka dusmoties. Un tā, viņasprāt, bija mana vaina. Tādās situācijās pat īsti nezinu – smieties vai raudāt.

Kaut ko līdzīgu piedzīvoju arī tad, kad piedalījos dažādos debašu turnīros. Vēl aizvien norisinās reģionālie, nacionālie un starptautiskie debašu turnīri. Taču kāda konflikta dēļ ir dažādas būtiskas izmaiņas. Kad vēl biju tikko sākusi debatēt, arī Rīgas 22. vidusskolā tika organizēti reģionālie debašu turnīri latviešu, krievu un angļu valodā. Viss bija kārtībā līdz tam brīdim, kad šīs skolas debašu turnīru organizatore sāka protestēt pret to, ka nacionālais debašu turnīrs norisinās tikai latviešu un angļu valodā. Biedrības „Debašu centrs” Zemgales un Rīgas reģiona koordinatore Vita Lauciņa-Veinere skaidroja, ka esošā kārtība ir pat nepieciešama, jo jaunieši, kuru dzimtā valoda nav latviešu, ir jāintegrē latviskā vidē. Šāda skaidrojuma pamatojums ir arī Rīgas 22. vidusskolas pārstāvju acīmredzamā vēlme neizmantot latviešu valodu pat tik sabiedriskā, multikulturālā pasākumā kā debašu turnīrs. Lielākā daļa no šīs skolas jauniešiem debatēja tikai krievu vai angļu valodā. Rezultāts ir tāds: šajā skolā reģionālie un starptautiskie debašu turnīri norisinās krievu un angļu valodā. Citās skolās – latviešu un angļu valodā. Nacionālajos debašu turnīros šī skola nepiedalās.

Bieži vien liekas, ka tādas skolas nodara tikai ļaunu, un tā nav skolēnu vaina. Tā ir pieaugušo vaina, kuri neļauj, nemāca šiem bērniem iekļauties un būt piederīgiem kam citam. Ir spēcīga vēlme sargāt kopienas. Tomēr ne vienmēr pieaugušie ir tie, kuri izlemj – „latviskoties” vai tomēr nē. Kad vēl mācījos skolā, manā klasē gāja draudzīga krievu tautības meitene. Viņa ļoti labi prata latviešu valodu un klasesbiedru vidū jutās omulīgi, taču starpbrīžus viņa labāk pavadīja ar citiem krieviem. Starp citu, arī tagad, kad mācos augstskolā, redzu, ka situācija šeit ir stipri līdzīga.

Es mīlu vācu valodu. Skolā to apguvu sākot no 6. klases. Taču tieši tādēļ, ka Latvijā krievu valoda ir ļoti svarīga, izlēmu to mācīties augstskolā. Nepatīk melot, atzīšu, ka krievu nav viena no manām mīļākajām valodām. Bet tas nenozīmē, ka nepieciešamību to apgūt uzskatu par nastu vai netaisnību. Domāju, tas ir tikai pašsaprotami, ka latviešiem ir jāprot krievu valoda, jo Latvijā tai bija, ir un būs liela nozīme. Un nav nekāda pamata *splaudīties*.

Tas nemaina to, ka daudzi krievi vēl arvien atsakās lietot latviešu valodu ne tikai sadzīvē, bet arī, piemēram, dažādās valsts iestādēs. Daudzi to nemaz neprot. Tā vien liekas, ka daļai no šiem cilvēkiem, kuri šo zemi sauc par savu dzimteni, latviešu valoda ir kā svešķermenis, parazīts, kas nav vēlams. Un tā (nenoliedzami) ir problēma.

Nodibinājuma „Vītolu fonds” dibinātājs Vilis Vītols ir teicis tā: “Latvijas valdība var piekāpties daudzās lietās, bet nekad to nedrīkst darīt valodas jautājumos. [...] Citas tautas dažreiz satur kopā ticība, ādas krāsa, saimnieciski aprēķini vai vēl citi vienotājspēki, bet mums pati svarīgākā, patiesībā vienīgā saite ir valoda. [...] Tāpēc esmu pārliecināts, ka valodas jautājumos nevar būt kompromisa. Spriežot pēc tā, ko man bijusi izdevība piedzīvot, piekrist jebkādi divvalodībai Latvijā būtu tautas nodevība, kas apdraudētu latviešu nācijas pastāvēšanu.” (Vītols 2010, 107)

Valoda ir mūsu vērtība. Svētākais dārgums. Tā ir mūsu saknes. Tā ir spēcīga, tomēr pietiekami trausla, lai to būtu nepieciešams sargāt un aizstāvēt *ar zobiem un*

nagiem. Tieši tāpēc latviešu valodai būtu jābūt vienīgajai Latvijas valsts valodai, un tieši tāpēc šīs valsts iedzīvotājiem tā būtu jāprot un jāciena.

Izmantotā literatūra

CVK 2010 – Parakstu vākšana par grozījumiem Satversmē notiks no 11.maija līdz 9.jūnijam. Centrālā vēlēšanu komisija, 11.04.2010. [29.04.2018.]. Pieejams:

<https://www.cvk.lv/pub/public/29871.html>

CVK 2012 – 2012.gada 18.februāra tautas nobalsošana par likumprojektu "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē". Centrālā vēlēšanu komisija, 05.03.2012. [skatīts 29.04.2018.]. Pieejams: <https://www.cvk.lv/pub/public/30256.html>

LVA 2017 – Latvijas nācijas pārstāvis, latvijietis vai latvzemnieks? Latviešu valodas aģentūra. [skatīts 29.04.2018.]. Pieejams:

<https://www.valodakonsultacijas.lv/lv/questions/480.pdf>

LVA 2018 – Vēsture. Latviešu valodas aģentūra. [skatīts 29.04.2018.]. Pieejams:

<https://valoda.lv/valsts-valoda/vesture/>

Vītols, Vilis. *Savējiem*. Rīga: Atēna, 2010.

Kristīne Štrausa, TSF 1. kursa studente. 2018. gada pavasara semestris

Lingvistiskā pieklājība jeb kā nepazaudēt cilvēcību

Izvēlējos rakstīt par pieklājību, jo sevi uzskatu par pieklājīgu cilvēku, tāpēc tas personīgi man ir *sasāpējies* jautājums. Arvien biežāk pamanu, ka pieklājības normas mūsdienu jauniešiem ir pavisam citādas nekā vecāka gadagājuma cilvēkiem, kas, protams, ir saprotami, jo laiki mainās, taču bieži vien nākas pabrīnīties par jauniešu uzvedību un to, kā viņi runā. Kas ir pieklājības normas mūsdienu jauniešu uztverē? Kā citu jauniešu viedoklis atšķiras no mana? Ko nozīmē būt pieklājīgam, un kas ir lingvistiskā pieklājība?

Pieklājība – pieņemtajām normām atbilstošu uzvedības, izturēšanās nosacījumu kopums (attiecībās ar citiem sabiedrības locekļiem).¹ Tāda ir pieklājības definīcija. Cilvēki, tāpat kā viņu uzskati par to, kas ir pareizi un kas nē, mainās. Piemēram, pirms simts gadiem bija ierasti, ja nepazīstami cilvēki, ejot pa ielu, viens otru sveicina, bet tagad, manuprāt, es būtu pārsteigta, ja kāds svešinieks, ejot garām, man teiktu *labdien*. Tāpēc jāpiebilst, ka definīcija ir pārāk vispārīga. Manuprāt, tā vairāk paskaidro, kā mums ir kaut kas jādara, nevis to, kas mums būtu jāsaka. Citējot valodas konsultanti Diti Liepu: „Pieklājības mērķis ir izrādīt cieņu saziņā ar citiem.”

Tāpēc ir tāds jēdziens kā lingvistiskā pieklājība, kas ir dažādu pieklājības frāžu lietojums atbilstoši situācijai. Bet, lai gan pastāv šādas normas, tas nenozīmē, ka visi tās ievēro. Aizvien biežāk var dzirdēt, ka it īpaši jaunieši uzskata par pieņemamu uzrunāt pieaugušos uz *tu* vai sasveicināties ar nepazīstamu cilvēku, sakot viņam *čau*. Man šķiet, ka tagad dzīvojam laikā, kurā ļoti ietekmējamies no Rietumvalstīm, to pierāda neskaitāmie aizguvumi. Bet līdz ar aizguvumiem valodā notiek pārmaiņas arī uzvedībā un cilvēku vērtībās. Piemēram, jau minētais *tu* lietojums. Angļu valodā nepastāv uzrunas dalījums kā *tu* un *jūs* – pastāv tikai viens vārds *you*, kuru var lietot jebkurā situācijā. Tas ir ērti, bet tajā pašā laikā, rada iespaidu, ka visi cilvēki ir šķietami vienādi un nav vajadzīgs īpašs vārds, kas norādītu uz atšķirīgām situācijām. Tas pierāda, ka jaunieši ir paņēmuši šo ieradumu no valstīm, kurās pastāv šāds uzskats.

Raidījumā *Kā labāk dzīvot* dzirdēju interesantu frāzi: „Latviešiem ir divas valodas, tā kuru liek oficiāli mācīties, un tā, kuru lieto sarunvalodā.”² Kā piemērs tika minēti vārdi *atā* un *uzredzēšanos*. Vārds *uzredzēšanos* izrunāšanas ziņā ir pietiekami

¹ Avots – <http://www.tezaurs.lv/#/sv/piekl%C4%81j%C4%ABba>

² Avots – <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/ka-labak-dzivot/lingvistiska-pieklajiba-kas-ta-ir-un-kad-to-lietot.a84752/>

neērts, lai to lietotu tikai īpašos gadījumos, kad sarunājamies ar kādu, kas ir augstākā statusā, tāpēc sarunvalodā izmanto vienkāršu vārdu *atā*. Man šķiet, ka cilvēki ir kļuvuši slinkāki (jāatzīst, arī es pati), runājot par pareizu latviešu valodas lietojumu. Pirms kāda laika paziņai aizrādīju par nepareizu vārda *dēļ* lietojumu, uz ko saņēmu atbildi: „Es tā tikai saku, bet rakstu gan pareizi.” Tad rodas jautājums, kāpēc cilvēki nevar nedaudz piepūlēties, lai arī runātu pareizi?

Runājot par pārmaiņām, jau minētajā raidījumā *Kā labāk dzīvot* Liepājas Universitātes profesore un filoloģijas doktore Linda Lauze atzina, ka saziņas daudzveidība ir mainījusies un līdz ar to mūsdienā jaunieši arvien vairāk norobežojas, jo vienkāršāk ir uzrakstīt telefonā kaut ko īsu un konkrētu, nevis satīties un pateikt sakāmo cilvēkam acīs, jo tas prasīs laiku un enerģiju. Esmu pamanījusi, ka pēdējā laikā jauniešiem pat piezvanīšana liekas savāda, jo var taču aizsūtīt īsziņu. Domāju, ka tas arī ir viens no iemesliem, kāpēc latviešu valoda tiek noplicināta – jauniešu slinkums. Tāpēc tiek aizmirstas tādas vienkāršas lietas kā svešinieku sveicināšana vai arī piecelšanās kājās, kad ienāk pasniedzējs. Varbūt man ir vecmodīgi uzskati, bet man šķiet, ka pasakot labrīt vai pasakot paldies kādam un izdarot to ar smaidu, varam cilvēkam uzlabot dienu. It kā tikai kāds vienkāršs īss vārds, bet cilvēki to nepasaka. Daudziem šķiet, ka tas ir nevajadzīgi, jo tad, nedod dievs, varbūt kādam sāks likties, ka cilvēki kaut ko jūt un spēj būt laipni viens pret otru. Varbūt šī problēma ir raksturīga tikai drūmajiem latviešiem.

Lasot rakstu *Man ir pienākums būt latvietim*, acīs iekrita teikums – mums ir jābeidz būt koši pelēkiem.³ Pārstāju lasīt, jo nez kāpēc šī frāze mani ļoti aizķēra. Piekritīšu raksta autorei par šo pelēcību, jo pati cenšos tāda būt – apzināti vai neapzināti. Izcelties pietiekami, lai kāds pamanītu, bet nepiesaistītu daudz uzmanības. Mums ir jābeidz baidīties par to, ka mūs pamanīs.

Visiem patīk, ja pret viņiem izturas ar cieņu un pieklājību, bet kāpēc katrs pats nedara tāpat? Par latviešu valodas kvalitāti tiek runāts daudz, bet bieži vien nekas nemainās, tāpat notiek ar pieklājību. Tāda sajūta, ka cilvēki gaida, ka notiks kaut kāds brīnums un visi pēkšņi kļūs laipni un zinās latviešu valodu izcili. Bērniem skolā māca, ka pastāv tādi vārdi, kā *lūdzu, ar cieņu, atvainojiet*, bet – vai skolotāji paskaidro to patieso nozīmi un iemeslu, kāpēc tie ir jāsaka biežāk, nekā mēs to darām. Manuprāt, nepaskaidro. Tāpēc tie kļūst par beznozīmīgiem vārdiem, kurus jālieto *aukstā* saziņā ar darba devējiem, kas man šķiet skumji. Jaunajai paaudzei, kas tagad aug, ir sveša empātija un līdzjūtība tieši šī iemesla dēļ, jo viņi zina, kas ir lingvistiskā pieklājība, bet nezina, ko tā nozīmē. Protams, ļoti daudz ir atkarīgs no tā, kas ir mācīts ģimenē, proti, vai ģimenē lieto šos *paldies* un *lūdzu* vārdus, vai, ejot ciemos, vecāki māca, ka ir jāsaka *labdien* un atvadoties – *uzredzēšanos*.

Tagad teikšu, ko tādu, ko nebiju domājusi, ka nāksies kādreiz teikt, jo tā dara tikai vecmāmiņas: kad es augu, pieklājības normas tika ievērotas un cilvēki bija jaukāki viens pret otru. Kā teica mans bērnības draugs Vinnijs Pūks: „Vienam galvā smadzenes, otram – zāģu skaidas.”⁴ Nedaudz pārfrāzēšu – vienam galvā smadzenes, bet sirds vietā tukšums, otram galvā zāģu skaidas, bet sirds ir tik liela, ka to smadzeņu trūkumu nemaz nemana. Latviešiem beidzot jāsaprot, ka visi esam vienas valsts iedzīvotāji, tāpēc jābūt laipniem vienam pret otru, lai arī cik daudz zāģu skaidu nebūtu galvā.

Līva Landmane, TSF 1. kursa studente. 2018. gada pavasara semestris

Latviešu valodas nākotnes perspektīva

Mēs dzīvojam informācijas tehnoloģiju un globalizācijas laikmetā. Laikā, kad mums ir vieni un tie paši svētki, ēdieni un vienota valūta, viena no vērtībām, ko joprojām varam saukt par mūsu, ir latviešu valoda. Tikai aptuveni 200 valodu, arī latviešu valodas,

³ Avots – <https://brightgraylatvian.wordpress.com/category/ko-pardomat/>

⁴ Avots – Alans Aleksandrs Milns “Vinnijs Pūks un viņa draugi” (1926)

runātāju skaits pārsniedz vienu miljonu. No valodu tūkstošiem, visticamāk, tikai neliela daļa saglabāsies tālā nākotnē. Arī latviešu valoda ir starp šīm izredzētajām. Tās nākotni noteiks gan spēja aizsargāt latviešu valodu globalizācijas apstākļos, gan pašu valodas lietotāju rīcība. Arī informācijas tehnoloģijas un digitālā attīstība var būt apdraudējumi, kam jāmeklē risinājumi.

Tiek lēsts, ka daļa pasaules valodu globalizētajā digitālās informācijas laikā neizdzīvos. Daudzas valodas nākotnē izmantos tikai ikdienas saziņā un ģimenes lokā, bet biznesa vidē un zinātnē dominēs, piemēram, angļu valoda. Kādas izredzes šajā ainā ir latviešu valodai? Latviešu valodu aizsargā valsts valodas politika. Latviešu valodas aģentūra par tās mērķiem izvirza nepieciešamību „nodrošināt latviešu valodas ilgtspēju, lingvistisko kvalitāti un konkurētspēju Latvijas un pasaules valodu tirgū, kā arī ietekmi Latvijas kultūrvidē.” Latviešu valoda ir vienīgā valsts valoda Latvijā un šeit dzīvojošo etnisko grupu integrācijas valoda. Viens no risinājumiem pret pastāvošo segregācijas problēmu ir valdības lēmums mazākumtautību vispārējās izglītības iestādēs veikt pakāpenisku pāreju uz mācībām latviešu valodā, tādējādi arī stiprinot valsts valodas lomu Latvijā.

Nereti bažas izraisa lielā angļu valodas ietekme uz latviešu valodu. Kā norāda valodnieks, filoloģijas doktors Andrejs Veisbergs „ir ap 20 veidiem, kā angļu valoda ietekmē latviešu valodu mūsdienās. Kādus piecus mēs jūtam ikdienā, pārējie ir slēptie.” Tomēr jāatceras, ka latviešu valoda laika gaitā ir spējusi izdzīvot pēc saskarsmes ar citām valodām, piemēram, ar krievu valodu. Ilgu laiku latviešu valoda pastāvēja bez valsts valodas tiesībām. „Tomēr arī okupācijas apstākļos neapstājās tās pētīšana un kopšana. Radās norādījumi par citvalodu īpašvārdu pareizrakstību un pareizrunu latviešu literārajā valodā. Tie veicināja valodas kultūru, ļaujot saglabāt un attīstīt latviešu valodas kvalitāti arī okupācijas apstākļos.” (Blinkena 2009, 7) Neraugoties uz to, ir jāatzīst, ka latviešu valodas morfoloģijā un leksikā var novērot dažādus svešvalodu ietekmē radušos aizguvumus. Profesors Veisbergs min, ka ar aizguvumiem var rīkoties divējādi: „Neko nemainīt un lietot tos tāpat, vai kaut ko censties adaptēt. Ja kaut kas ir īslaicīga modes lieta, piemēram, kāda rotaļlieta, nevajag nemaz arī meklēt labskanīgu latvisku vārdu. Tajā laikā, kamēr mantiņa ir aktuāla, var arī teikt *fidžetspineri*. Jau pēc gada būs aizmirsies gan pats vārds, gan izstrādājums. Ir jācenšas izšķirt, vai attiecīgais vārds ir tāds, ko lietos tikai noteiktas jomas speciālisti, vai to lietos visi. Ja spējam prognozēt, ka vārds būs vajadzīgs, tad ir vērts domāt par latvisku formu vai kā aizgūt angļu vārdu.”

Valodas situācija ir atkarīga arī no tās lietojuma digitālās informācijas telpā. Tikai ļoti neliela daļa tīmekļa vietņu ir latviešu valodā. Kaut gan daudzas globālās lietojumprogrammas ir pieejamas latviešu valodā, lietotāji nereti izvēlas angļu valodas versiju. Lai arī valodu tehnoloģijas ir ievērojami progresējušas, ir lietotnes, kuru „tehnoloģiskais potenciāls ir daudz lielāks.” Par piemēru var minēt visplašāk zināmo mašīntulkošanas pakalpojumu *Google Translate*, ko ikdienā tekstu tulkošanai izmanto daudz lietotāju. Šī lietotne ir vislabāk izstrādāta tādām lielajām Eiropas valodām kā angļu, spāņu un franču valoda. Kaut gan tulkojot materiālus latviešu valodā, tā lieti noder vispārīga priekšstata gūšanai par svešvalodā sarakstīto, lietotni nevar izmantot, lai gūtu lingvistiski pareizus tulkojumus. Pie latviešu valodas tehnoloģiskā atbalsta strādā tehnoloģiju lokalizācijas uzņēmums *Tilde*. Lai panāktu tehnisko attīstību, uzņēmums izmanto t. s. neironu mašīntulkošanu un virtuālos asistentus, tādējādi parādot, ka „mūsdienīgu tehnoloģisko atbalstu var nodrošināt arī mazai un sarežģītai valodai.” Domājams, ka pat angļu valodā izstrādāto valodas tehnoloģiju lielais pārākums latviešu valodai briesmas neradīs. Tādi tehnoloģiju sasniegumi kā kvalitatīva mašīntulkošana var palīdzēt pārvarēt valodas barjeras, taču, lai tas notiktu, valodai ir jābūt spējīgai izdzīvot digitālajā pasaulē, tāpēc valsts valodas politikai jāveic arī sistemātisks darbs latviešu valodas tehnoloģiju jomā.

Latviešu valodas turpmākā pastāvēšana ir ne tikai valsts uzdevums, bet arī ikviena sabiedrības locekļa atbildība. Katram no mums ir jā rūpējas par pareizu un izkoptu valodu. Šī tēma ir īpaši izcelta Latvijas simtgades svinību kontekstā, jo viens no svinību uzdevumiem ir „cildināt Latvijas dabas skaistumu, kultūras daudzveidību un latviešu

valodu.” Domājams, ka globalizācija latviešu valodu nesagraus. Lai latviešu valoda būtu „ilgtspējīga un konkurētspējīga”, valdība īsteno „valsts valodas politikas pamatnostādnes”, kuru mērķi ir „stiprināt valsts valodas juridisko statusu, īstent valsts valodas izglītības politiku, veicināt latviešu valodas zinātnisko izpēti un attīstību un nodrošināt sabiedrības līdzdalību latviešu valodas politikas īstenošanā.” Runājot par aizguvumu ienākšanu latviešu valodā, profesors Veisbergs ir izteicies, ka „pārmaiņas valodā nav tās sabrukuma pazīme, bet ir dabiska dzīvas valodas iezīme. Centieni pārmaiņas ierobežot būs lielākoties neauglīgi, centieni sasniegt nekad nebijušo ideālo tīrību - tikpat velti.” Latviešu valodas nākotne ir atkarīga no katra iedzīvotāja individuālās rīcības valodas izkopšanā, pilnveidē un lietojumā.

Izmantotā literatūra

Anglicismi latviešu valodā - kurus paturēt, no kuriem atteikties [skatīts 2018. gada 29. aprīlī]. Pieejams: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/ka-labak-dziivot/anglicismi-latviesu-valoda-kurus-paturet-no-kuriem-atteikties.a102833/>

Blinkena, Aina. Esiet viens, un būsiet stipri. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Rīga: LU, 2009., 5.-13. lpp.

Latviešu valodas nākotne – ne tikai valsts, bet arī mūsu pašu rokās [skatīts 2018. gada 29. aprīlī]. Pieejams: <https://lvportals.lv/norises/266445-latviesu-valodas-nakotne-ne-tikai-valsts-bet-ari-musu-pasu-rokas-2014>

Latvija 100 mērķis [skatīts 2018. gada 29. aprīlī]. Pieejams: <https://lv100.lv/par/merkis/>

Valsts valodas politika [skatīts 2018. gada 29. aprīlī]. Pieejams: <https://valoda.lv/valsts-valoda/valsts-valodas-politika/>

Latvijā izstrādātas valodas tehnoloģijas rāda piemēru pārējai pasaulei [skatīts 2018. gada 29. aprīlī]. Pieejams: <https://www.tilde.lv/latvija-izstradatas-valodas-tehnologijas-rada-piemeru-parejai-pasaulei>

Veisbergs, Andrejs. *Kurp ej, latviešu valoda?* [skatīts 2018. gada 29. aprīlī]. Pieejams: <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/krievija/kurp-uj-latviesu-valoda-12814434>

Laura Pavloviča, TSF 1. kursa studente. 2018. gada pavasara semestris